

Digitalizáció és demokrácia kihívásai

Globalizációs
munkadokumentumok 19/2

Október 2019

MUNKADOKUMENTUM- SOROZAT

Sara Bannerman

McMaster Egyetem

Tony Porter

McMaster Egyetem

Netina Tan

McMaster Egyetem

Chelsea Gabel

McMaster Egyetem

Brian Budd

Guelphi Egyetem

Liam Midzain-Gobin

McMaster Egyetem

Nicole Goodman

Brock Egyetem

Devin Ouellette

McMaster Egyetem

Sarah Shoker

Waterloo-i Egyetem

Nowrin Tabassum

McMaster Egyetem

Catherine Fröst

McMaster Egyetem

Marcel Goguen

McMaster Egyetem

Brian Detlor

McMaster Egyetem

Dominik Stęcula

Pennsylvaniai Egyetem

Ameil Joseph

McMaster Egyetem

Andrea Zeffiro

McMaster Egyetem

Angela Orasch

McMaster Egyetem

Institute on Globalization
and the Human Condition
<http://globalization.mcmaster.ca>

Globalizáció és az emberi állapot intézete

A Globalizáció és az emberi állapot intézetét 1998 januárjában hozták létre, miután a McMaster Egyetem szenátusa a globalizációt és az emberi állapotot stratégiai kutatási területté nyilvánította. Ezt követően az egyetem tervezési bizottsága hivatalos kutatóközpontként hagyta jóvá. Az intézet a társadalomtudományok és a bölcsészettudományok mintegy tudósokból 30 álló csoportot tömörít. Megbízatása a következő feladatokat foglalja magában:

- A kutatás és az interdiszciplináris viták elősegítése a globalizációs kérdésekre összpontosító szellemi közösség kiépítése érdekében.
- Az egyetem és a közösség közötti párbeszéd központja a globalizációs kérdésekről
- Az új diplomások programozásának előmozdítója és adminisztrátora

2002 januárjában az intézet lett a házigazdája a Kanadai Társadalomtudományi és Humán Kutatási Tanács által finanszírozott Major Collaborative Research Initiatives Projectnek, ahol egy több mint 40 kanadai és külföldi kutatóból álló csoport a globalizáció és az autonómia közötti kapcsolatokat vizsgálja.

A WORKING PAPER SERIES...

...az Intézet tagjainak, valamint a McMaster Egyetem más oktatóinak és meghívott végzős hallgatóinak a globalizáció témáján dolgozó tanulmányait terjeszti. Az Intézet által meghívott tudósok, akik előadásokat tartanak a McMasterben, szintén meghívást kapnak a sorozathoz való hozzájárulásra.

Célok:

- A McMasterben és máshol dolgozó tudósok közötti párbeszéd és a kutatás tudatosítása, akiknek munkája a globalizációra, annak a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális kapcsolatokra gyakorolt hatására, valamint az egyének, csoportok és társadalmak e hatásokra adott válaszaira összpontosít. Tekintettel a globalizáció jelenségének összetettségére és az arra adott különféle reakciókra, hasznos, ha e kérdésekre különböző diszciplináris nézőpontokból összpontosítunk.
- A McMasterben és máshol dolgozó tudósok segítése a globalizációval kapcsolatos kutatásaik tisztázásában és finomításában a későbbi publikáció előkészítése érdekében.

Kapcsolatfelvétel az IGHC-vel:

L.R. Wilson terem

2021 Main 1280 Street

West

Hamilton, ON L8S 4K1, Kanada

Telefon: 905-525-9140 ext.

27556

Email: globalhc@mcmaster.ca

Web: globalization.mcmaster.ca

A digitalizáció és a demokrácia kihívásai
Globalizációs
munkadokumentumok XX
2019

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés: Sara Bannerman, Tony Porter és Netina Tan

I. szakasz: Hatalom és reprezentativitás a nemzetállamokon belül és a nemzetállamok között

2. Digitális demokrácia és önrendelkezés: Chelsea Gabel, Brian Budd, Liam Midzain-Gobin, Nicole Goodman, Liam Midzain-Gobin, Nicole Goodman.
3. A közösségi média és az "álhírek" szabályozása a szubszaharai Afrikában Netina Tan
4. A diktátor dilemmájának kezelése: Az információmanipuláció menüje Kínában Devin Ouellette

II. szakasz: A digitalizáció globális dimenziói

5. Algoritmikus imperializmus és álhírek Sara Bannerman
6. Hogyan hat egymásra a digitalizáció, a demokrácia, a globalizáció és a globális kormányzás Tony Porter
7. Algoritmikus elfogultság és a megkülönböztetés elve: A halálos autonóm fegyverrendszerek ellenőrzése felé Sarah Shoker
8. Demokráciahiány az éghajlatváltozással kapcsolatos adatportálok és az éghajlat-változási kormányzás előállításában Nowrin Tabassum

III. szakasz: Kontextusok, előfeltételek és tulajdonságok meghatározása

9. Az idő és a demokratikus alkotmányozó hatalom Catherine Frost
10. Technológia és demokrácia: Ki tervezheti a köztes teret? Marcel Goguen
11. A digitális demokrácia előmozdítása a nyilvános könyvtári digitális írástudás-képzésen keresztül

Brian Detlor

12. Forráshitelesség az álhírek korában
Dominik Stecula
13. Nagy adatok és szociális szolgáltatások: Ameil Joseph: Az emberi szenvedés
közfelügyelői a magánnyereségért
14. Provokációk a közösségi média kutatási
etikájához Andrea Zeffiro
15. Platformkormányzás és az intelligens város: Az állampolgárság vizsgálata az Alphabet
"Sidewalk Toronto" projektjében
Angela Orasch

Bevezetés: A digitalizáció és a demokrácia kihívásai

Sara Bannerman, Tony Porter és Netina Tan

A század21st harmadik évtizedéhez közeledve számos nyugtalanító jel utal arra, hogy két olyan ígéretesnek tűnő világtörténelmi vívmány komoly bajban van. Az első ezek közül a digitális hálózatok, amelyek azt ígérték, hogy közelebb hozzák egymáshoz a világot, szélesebb körű lakossági részvételt és elkötelezettséget, valamint a jólét és a jólét megteremtésének új módjait hozzák el. Napjainkban azonban a digitális hálózatokkal kapcsolatos aggodalmak egyre szaporodnak, amelyeket a digitális felügyelet növekvő szintje, a digitális eszközök mentális egészségünkre és szocialitásunkra gyakorolt hatásai, valamint a munkahelyek mesterséges intelligencia általi elvesztése vált ki. A második problémás történelmi vívmány a demokrácia, amely a hidegháború végén feltartóztathatatlannul terjeszkedni látszott, de amelyet most a növekvő tekintélyelvűség és a demokratikus kormányokkal szembeni népi elégedetlenség támad. A Freedom House "Demokrácia visszavonulóban" című 2019-es jelentése a demokratikus normák gyengülésének egymást követő 13th évét dokumentálja világszerte (2019). Ez a két globális fejlemény összefügg egymással, a digitálisan terjedő "álhírek" választásokra gyakorolt negatív hatása, illetve a digitalizációnak arra a fajta társadalmi kohézióra gyakorolt bomlasztó hatása miatt, amely a demokrácia fontos előfeltétele és hatása kellene, hogy legyen. A digitalizáció és a demokrácia közötti összefüggések azonban többdimenziósak és összetettek, és még sok munka van hátra ezek azonosításához és elemzéséhez. Ez a munkadokumentum ennek az igénynek a kielégítéséhez járul hozzá azzal, hogy interdiszciplináris hozzájárulások sorát gyűjti egybe, amelyek a digitalizáció és a demokrácia közötti kapcsolat különböző aspektusait vizsgálják a helyi és a globális viszonyok között.

A munkadokumentum bevezetője áttekintést nyújt a digitalizáció és a demokrácia kapcsolatával kapcsolatos néhány kulcsfontosságú kérdéstről és szakirodalomról, beleértve a kapcsolat értékelésének történelmi eltolódását az optimizmustól az aggodalomig; a digitalizáció és a demokrácia kölcsönhatásának konkrétabb módjainak elemzését; valamint a probléma egyre inkább globális aspektusait és az ebből eredő, a kormányzás számára jelentkező kihívásokat. A bevezető utolsó szakasza összefoglalja az ezt követő egyes hozzászólásokat. Ezeket a rövid tanulmányokat a McMaster Egyetemen szeptemberben tartott műhelybeszélgetésen mutatták be, 2018május 14-én a munkadokumentumok számára átdolgozták, hogy közös témáik következetesebben jelenjenek meg. A bevezetés utolsó szakasza a digitalizáció és a demokrácia különböző környezetben való összefüggését hangsúlyozza. A problémának ez a fajta globális és többdimenziós feltérképezése elengedhetetlen ahhoz, hogy ezeket a problémákat és a globális jövőnkkel kapcsolatos, velük járó félelmeket diagnosztizálni, kezelni és leküzdeni lehessen.

Digitalizáció és demokrácia: az optimizmustól az aggodalomig

A korábbi demokratizálódási és közösségi hálózati irodalmak a digitális médiát a felszabadító technológia egy formájának tekintették - az információs és kommunikációs technológia (IKT) bármely olyan formájaként, amely a politikai, társadalmi és gazdasági szabadságot bővíti. Az államtól többnyire független információs infrastruktúráként felfogott digitális technológiát a társadalmi mozgalmak, a digitális aktivizmus és a polgári cselekvés fontos inkubátorának tekintették (Rose és Miller 1992; Hussain és Howard 2013). Például, ahogy Howard érvel, "a demokratizálódás most kéz a kézben halad a technológia elterjedésével. A reprezentatív demokráciákat erősítik azok a politikai pártok, amelyek a digitális technológiákat tartalmi és szervezeti engedményeket tudnak használni... Összességében a technológiai diffúzió gyakran a politikai pártok közötti jobb versenyt és gazdagabb demokratikus gyakorlatokat eredményez" (2010, 107).

A digitális technológia globális elterjedése szorosabbá tette a társadalmi hálózatokat, és olyan politikai részvételi formákat tett lehetővé, amelyek átalakítják és megzavarják a politikát és a kormányzást. A digitális technológiák, amelyek közé tartoznak a közösségi média-hálózatok is, a felhatalmazás eszközeivé váltak, amelyek lehetővé teszik a polgárok számára, hogy "híreket közöljenek, rossz cselekedeteket tárjanak fel, véleményt nyilvánítsanak, tiltakozást mozgósítsanak, választásokat kövessenek nyomon, a kormányt vizsgálják, elmélyítsék a részvételt, és kitágítsák a szabadság horizontját" (Diamond 2010, 70). Ez nyilvánvaló volt az arab tavaszi felkelések és a posztkommunista rezsimok tömeges tiltakozásai során, amelyek a közösségi média eszközeit használták fel a tömegek koordinálására és mozgósítására, hogy szembeszálljanak az autoriter rezsimokkal (Tufekci 2017; Trottier és Fuchs 2014; Micó és Casero- Ripollés 2014; Howard és Hussain 2013; Lynch 2011).

Ezek a korai események alátámasztják a digitális technológia optimista szemléletét, amely a nyílt részvételt, az egyenlő hozzáférést, az információk pontosságát, a polgári interakciókat és a demokráciát segíti elő. A hozzáférés, az érdeklődés és a motiváció függvényében a közösségi médiaplatformok a kevésbé képviselt hangok megerősítését látják, egyenlő esélyt adva nekik az eszmék piacán való részvételre (Koc-Michalska et al. 2016; Samuel-Azran, Yarchi és Wolfsfeld 2014). Azóta számos munka született arról, hogy a hálózat mérete; a csoportokhoz, szervezetekhez és társadalmi aktivistákhoz fűződő társadalmi kapcsolatok; valamint az ötletek elterjedése a Facebookon, a Twitteren és a What's App-on működő kortárs csoportokon keresztül hogyan befolyásolja az információáramlásnak való kitettséget és az önkéntességre, a posztolásra, a petícióra, a lobbizásra, a szavazásra és a politikai részvételre való hajlandóságot (Strandberg, é.n.d., 526; Effing, van Hillegersberg és Huibers 2012; Karan, Gimeno és Jr 2009; Gibson, Nixon és Ward 2003; Dommett és Temple 2018).

Ugyanakkor a pesszimistább értékelések szerint a digitalizáció aláásta a demokráciát fenntartó társadalmi kontextust (Deibert 2019). A nagy adatokra, a gépi tanulásra és a mesterséges intelligenciára való növekvő támaszkodás a kampányok, a marketing, a tömeges forrásszerzés és a közszolgáltatások terén megszemélyesítette a politikát a demokrácia szempontjából kulcsfontosságú nyilvánosság típusának kárára, növelte a társadalmi osztályok közötti szakadékokat, elidegenítette a hátrányos helyzetű kisebbségeket és súlyosbította az egyenlőtlenségeket (Noble 2018; Hicks 2018; O'Neil 2017; Eubanks 2018, 2007). Mindez sokakat, köztük Robert McChesney-t is arra késztetett, hogy cáfolják azt az elképzelést, miszerint az internet "demokratikus infrastruktúrává" alakítja át a médiarendszerünket; 'ehelyett azt hangsúlyozzák, hogy az internet összefonódik a kortárs kapitalizmus olyan problematikus jellemzőivel, mint a koncentrált médiatulajdonlás és a manipulatív reklámok a demokráciára káros módon (McChesney 2013, 2015). Ahogy az olyan közösségi médiaplatformok, mint a Facebook, a What's App, a You Tube népszerűvé válnak, az online kapcsolati minták csak hasonlítani fognak az offline világra (Margolis, Resnick és Wolfe 1999), beleértve az ottani erős, gazdag szereplők dominanciáját, és a közösségi médiának nem lesz liberalizációs vagy átalakító hatása.

Milyen szerepet játszanak a digitális technológiák a demokráciában?

A technológia és a demokrácia kapcsolata sűrű és összetett. A kommunikáció minden médiuma, az írott szótól (Ong 1982), a mozgatható betűkön (Tarrow 2011) át a blokkkláncig (Swan 2015), a demokrácia értékeit, folyamatait, intézményeit és fogalmait érintő kihívásokkal és elmozdulásokkal járt együtt. A tömegmédia hasznos és kihívást jelentő módon egyaránt átalakította és alakította ezeket a folyamatokat, intézményeket és koncepciókat; ma már gyakran úgy tekintik, mint egy

---

¹ A "demokratikus infrastruktúra" azokra az intézményekre és folyamatokra utal, amelyek képessé teszik a polgárokat arra, hogy hatékony tagjai legyenek egy demokratikus politikának, ahol a hatalom a tájékozott polgárok által hozott döntésekből ered (minden felnőtt választójogának garantálása, a pénz kivonása a politikából, a korrupció felszámolása).

a véleménynyilvánítás és a sajtószabadság alapvető eszköze, a tömegmédiá is gyanús volt, a totalitarizmus potenciális eszközének tekintették.²

A közösségi média sem különbözik ettől (Fuchs 2017); a digitális hálózatépítés kihívást jelent a demokratikus értékek, folyamatok és intézmények számára (Dijk és Hacker 2000). A közösségi média és a hálózatépítés a demokratikus értékeket a szabadság kiterjesztésével erősíti, beleértve a digitális és személyes kommunikáció és kapcsolatteremtés pozitív szabadságát. Növelik az egyenlőséget, amennyiben a digitális technológiák csökkentik a kommunikáció és a szerveződés belépési akadályait (Shirky 2011), miközben az információk könnyebb hozzáférhetőségével növelik a nyitottságot és az átláthatóságot (Bertot, Jaeger és Grimes 2010). A digitális technológiák azonban a szabadságot is veszélyeztetik a magánélet erodálásával, az állami és vállalati felügyelet mindenütt jelenlévő mechanizmusainak bevezetésével (Fuchs 2017). Eltörlik az egyenlőséget, a hátrányos helyzetű népeiségeket nagyobb mértékű állami és vállalati felügyeletnek vetik alá (Eubanks 2011, 2018), az egyenlőtlenséget bebetonozzák, a termelési folyamatokban a bizonytalan munkaerőt és a tőkét kihasználják (Fuchs 2017; Barbrook és Cameron 1996). Az igazságosság nemcsak fokozódhat (Hurley 2018), hanem erodálódhat is, mivel az igazságszolgáltatás és az életesélyeket befolyásoló döntések átkerülnek magáncégek, technológiák és algoritmusok kezébe (Strange 1996; Burris, Drahos és Shearing 2005; Brayne 2017; Kehl, Guo és Kessler 2017). A technológia gyakran úgy működik, mint egy fekete doboz, amely nemcsak az információt és a tudást teszi hozzáférhetőbbé, hanem el is rejti a lényegi működését, megakadályozva a demokrácia anyagi és technológiai működésével való széles körű foglalkozást (Striphas 2015; Lessig 2002).

Ahogy a szabadság, egyenlőség és igazságosság demokratikus értékei, úgy a demokratikus folyamatok is összetett módon kapcsolódnak a digitális technológiákhoz. Miközben a közösségi média és a hálózatépítés fokozhatja a tanácskozási és elkötelezettségi folyamatokat (Linders 2012), a demokratikus vita alapvető folyamatait a szűrőbuborékok veszélyeztetik (Pariser 2011; Sunstein 2017). A választási intézményeken túl a demokratikus intézmények is kihívást jelentenek; az újságok bevételi forrásai veszélybe kerülnek ("State of the News Media 2017" 2017); az újságírói folyamatok megváltoznak, ami egyszerre növeli és csökkenti az újságírás minőségét (Fenton 2010); az oktatási intézmények, a könyvtárak, valamint a kutatási intézmények és folyamatok is érintettek (Friesen és Lowe 2012; Zeffiro 2018); a polgári részvétel és a társadalmi mozgalmak pedig új módokon jelennek meg (Carpentier 2011; Norris 2002).

Globális kérdések, amelyek globális kormányzást igényelnek?

Amint a Cambridge Analytica-botrány is mutatja, az online információk szolgáltatóinak és fogyasztóinak irányítására szolgáló szabályozás vagy elfogadott helyes gyakorlatok hiánya adatszegésekhez, a választásokba való külföldi beavatkozáshoz, zavarhoz, hatalmi egyensúlytalanságokhoz és akár erőszakhoz is vezethet (Devine, O'Sullivan, and Griffin 2018; Bershidsky 2018; Benvenisti 2018). A tudósok most az "új tekintélyelvűség" kialakulására figyelmeztetnek, mivel a nem demokratikus rezsimok és a populista politikusok a nagyméretű adatokat és a kifinomult mikrotargeting technikákat kihasználva kulcsfontosságú demokratikus intézményeket, köztük a választásokat és a médiát veszik célba, hogy hazugságokat terjesszenek és bejussanak és

² A Frankfurti Iskola elmélete szerint a tömegmédiá aláássa a politikai gondolkodást és az egyéni szabadságot, az egyéneket a hagyományos tömeges ész "csomópontjaivá" teszi, és a fogyasztók státuszára redukálja őket. Harold Innis, aki a kommunikációs média társadalomformáló erejére összpontosított, szintén törekenynek és a totalitárius manipulációra nyitottnak látta a demokráciát. Max Horkheimer és Theodor W. Adorno, "A kultúripar: Enlightenment as Mass Deception", Chapter in *Dialectic of Enlightenment* (New York: Continuum, 1993), 30. o.; Paul Taylor, and Jan Harris, *Critical Theories Of Mass Media: Then And Now: Then and Now* (McGraw-Hill Education), 2007, 67. o.; Robert Babe, *Wilbur Schramm és Noam Chomsky Meet Harold Innis: Media, Power, and*

Democracy (Lexington, 2015), 50. o.; Harold Innis, *The Bias of Communication* (Toronto: University of Toronto Press, 2008).

versenyezni a demokráciával az eszmék birodalmában (Walker 2016, 50-51).³ Míg a negatív reklámok, az eszmék manipulálása és az álhírek terjedése nem újdonság, az újdonság az, hogy a közösségi média lehetővé tette a dezinformáció gyorsabb és alacsonyabb költségű terjedését. A kormányok és a legfontosabb érdekelt felek kénytelenek véletlenszerűen és gyorsan reagálni és szabályozni a hagyományos állami joghatóságon kívül eső online, névtelen polgárokat vagy szervezeteket.

Hagyományosan az állam volt az elsődleges helyszín, ahol a demokrácia megvalósulhatott, de az elmúlt évtizedekben ezt a digitalizáció és a globalizáció egymást átfedő hatásai megkérdőjelezték. A második világháborút követően ez az államközpontú modell elérte a csúcspontját, amikor a dekolonizáció új, független államokat hozott létre a demokrácia különböző formáival, és az államok általánosabban arra törekedtek, hogy nemzeti hatalmukat állampolgáraik jólétének növelése érdekében gyakorolják, enyhítve a globális piacokhoz való kapcsolódás hatásait (Ruggie 1982).

Az 1960-as évektől kezdve a globalizáció új hulláma vált láthatóvá, amelyet a digitalizáció egyre inkább felerősített, mint például a digitalizált pénzügyi áramlások esetében. A digitalizáció hozzájárult a "társadalmi felgyorsuláshoz" (Rosa 2015; Rosa és Scheurman 2009), a kortárs élet minden aspektusának felgyorsulásához is, ami kihívások elé állította a viszonylag lassú nemzetállamokat és a hozzájuk kapcsolódó demokratikus eljárásokat. Ennek megfelelően számos kormányzási funkciót delegáltak vagy más módon átadtak a tisztviselők vagy a nem kormányzati üzleti vagy civil társadalmi szereplők hálózatainak vagy platformjainak, amelyek gyorsabbak és rugalmasabbak, és esetleg hatékonyabban tudnak határokon átnyúlóan működni (Slaughter 2017)2005., A digitalizáció lehetővé tette az olyan magántulajdonban lévő globális platformok megjelenését is, mint a Facebook vagy az Amazon, amelyeket olyan magánjogi szabályok keveréke szabályoz, mint a szolgáltatási feltételek és a számítógépes kód, és amelyek valójában új szuverenitási zónákat hoznak létre (Bratton 2015). A "hálózati hatásokat" ⁴és az ellenőrzésük elrejtésének vagy manipulálásának lehetőségeit élvezve a hálózatokat vagy platformokat uraló magáncégek figyelemre méltó gazdagságot és hatalmat halmoztak fel, ami kihívást jelenthet a demokrácia számára (Galloway 2018; Srnicek 2017). A demokratikus és nem demokratikus államok gyakran arra használják az általuk létrehozott csatornákat vagy adatokat, hogy a polgárok magánéletének rovására növeljék nemzeti és globális felügyeleti kapacitásukat (Harcourt 2015).

Hagyományosan az államok a globális problémákat formális nemzetközi intézmények és nemzetközi jog létrehozásával igyekeztek kezelni, és a tagállamok demokratikus legitimitásának mértékében bizonyos fokú demokratikus legitimitást kölcsönöztek ezeknek. Idővel azonban, ahogyan maguk az államok esetében is, ezeket az intézményeket és törvényeket túl bürokratikusnak és lassúnak ítélték. Az 1970-es években például a globális pénzügyek irányítása a viszonylag bürokratikus Nemzetközi Valutaalaptól a kevésbé hivatalos G7-ek, majd az 1990-es években a G20-ak irányítása alá került. Ez az elmozdulás gyakran exkluzívabb és kevésbé átlátható megállapodások felé történt. A magánplatformokhoz hasonlóan a transznacionális kormányzás nyilvánosabb formái is egyre inkább a digitális technológiákra támaszkodnak, vegyes hatással a demokráciára. Például a digitális technológiákhoz való kapcsolódásukkal megerősített, számszerű országgrangsorok, mint például a Világbank kormányzási mutatói, vagy az ENSZ fenntartható fejlődési céljaihoz kapcsolódó globális számszerű politikai célok, amelyek a beruházások és a külföldi segélyek áramlását alakíthatják, és olyan módon fegyelmezhetik a kormányokat, amely nem illeszkedik a demokratikus elszámoltathatóság hagyományos formáihoz.

³ Walker azt is állítja, hogy az autokráciák tanulnak egymástól, és kihasználják a globalizációt a demokrácia aláadására olyan módszerekkel, mint "a kormány által szervezett nem kormányzati szervezetek (GONGO-k), a

"zombi" választási megfigyelés, a külföldi segélyek és befektetések, valamint a hagyományos és újmédia-vállalkozások" (2016, 52).

⁴ Hálózati hatás akkor lép fel, amikor minden egyes további felhasználó az összes többi felhasználó számára előnyös (például a Facebook érdekesebbé válik, ha több ismerőshöz lehet csatlakozni), ami potenciálisan egyre gyorsuló előnyhöz juttatja az adott tevékenységtípushoz elsőként létrehozott hálózatot vagy platformot.

A következő dokumentumok összefoglalása

A digitalizációval és a demokráciával kapcsolatos kérdések többdimenziósak és összetettek, és a több nézőpontból folytatott multidiszciplináris beszélgetések előnyére válnak. A digitalizáció és a demokrácia közötti kihívásokkal teli kapcsolat egyik aspektusa, hogy a változások és a kapcsolódó kérdések jóval túlmutatnak a demokrácia hagyományos formáin, például az országos vagy helyi választások megszervezésén. Természetesen a digitalizációnak ezekre a hagyományos formákra gyakorolt hatása alapvető fontosságú, de a digitalizáció a demokratikus kifejezés más formáit, a demokrácia tágabb társadalmi kontextusát és a demokráciával való összeegyeztethetőségét, valamint a kihívás mindhárom dimenziója közötti változó határokat is létrehozza vagy befolyásolja.

Az alábbiakban bemutatásra kerülő hozzászólások mindhárom témakörrel foglalkoznak, amint azt a három szakaszba való csoportosításunk is kiemeli, bár minden írás olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyek túlmutatnak azon a szakaszon, amelyben szerepelnek.

Hatalom és reprezentativitás a nemzetállamokon belül és a nemzetállamok között

Ez az első szakasz a digitalizáció által a nemzetállamokon belüli demokrácia hagyományosabb formáinak jelentette kihívásokra összpontosít. Ez magában foglalja mind a hagyományos demokratikus formák elterjedését, mind pedig az olyan problémák által jelentett veszélyt, mint az "álhírek" és a tekintélyelvűség.

Brian Budd, Liam Midzain-Gobin, Chelsea Gabel és Nicole Goodman első tanulmánya arra keresi a választ, hogy az online szavazás lehet-e a digitális önrendelkezés eszköze az első kanadai nemzetek számára. Arra a következtetésre jutottak, hogy bár az online szavazás hozzájárulhat az önrendelkezés kiterjesztéséhez, fontos, hogy éberrel ügyeljünk arra, hogy az e-szavazás ne újratermelje az egyenlőtlenséget és a jogfosztottságot.

Netina Tan tanulmánya az álhírek szabályozásának kihívásaival foglalkozik. Tan hét szubszaharai afrikai országra alapozott tanulmánya azt mutatja, hogy az álhírek állami jogalkotáson keresztül történő szabályozására irányuló véletlenszerű és elnyomó erőfeszítések tendenciája inkább az ellenzék elnémítására és a törvényes hírszervezetek elhallgattatására irányul, mintsem az "álhírek" elkövetőivel szemben. A független újságírókkal, civil aktivistákkal és hangadó ellenzéki vezetőkkel szembeni szankciók elnyomó jellegűek voltak, megakadályozták egy erős digitális negyedik hatalom kialakulását, és hozzájárultak a liberális demokratikus világrenddel szembeni visszahatáshoz.

Devin Oulette hasonló módon azt vizsgálja, hogy a Kínai Kommunista Párt (KKP) stratégiai interakciója és az IKT-k adaptációja hogyan terjeszti ki az önkényuralmat. Tipológiát dolgoz ki a KKP három információmanipulációs stratégiájának magyarázatára: az információk elnyomására, torzítására és összegyűjtésére, hogy a KKP képes legyen mérsékelni a "diktátor dilemmáját", azaz csökkenteni az információ elnyomása által okozott információs aszimmetria költségeit.

Összességében ez a szakasz azt sugallja, hogy a digitalizáció lehetőségeket kínál a demokrácia kiterjesztésére, mint például az online szavazás pozitív aspektusai az első nemzetek számára Kanadában. A digitalizáció azonban azzal is fenyeget, hogy kárt okoz a demokráciának azáltal, hogy a tekintélyelvűeket megerősíti és a demokratikus tereket beszűkíti.

A digitalizáció globális dimenziói

A második szakasz azzal foglalkozik, hogy a digitalizáció miként tolta el a döntéshozatali folyamatok helyét a hagyományos demokratikus formáktól az egymással összefonódó, globális és számítógépes jellegű környezetek felé. Ezek az eltolódások a polgároktól távolabb eső

helyszínekre irányulnak, és előítéleteket és hatalmi aszimmetriákat hozhatnak létre vagy erősíthetnek meg. Sara Bannerman tanulmánya

az "algoritmikus imperializmus" elemzésében rávilágít az ilyen típusú problémás összefonódásokra, amikor az algoritmusok számítási ereje globálisan kiterjeszti az előítéleteket és a hatalmi aszimmetriákat.

Rávilágít az egyenlőtlenségekre és az algoritmusok használatával kapcsolatos problémákra, amelyek az álhírek népszerűsítésére és az adott közönség célzott megcélzására szolgálnak. Az álhírek felderítésére vagy problematizálására adott válaszokat az "algoritmikus imperializmus" potenciális támogatóinak tekinti. A digitális platformok álhírekre adott válaszai az "azonosítás, kategorizálás, ellenőrzés és cselekvés" révén nemcsak az álhírek megzavarását szolgálhatják, hanem a hatalmak központosítását, a csak viszonylag kevesek gazdagodását és az imperializmus új formáinak kiterjesztését is. Ugyanakkor reményt lát abban is, hogy a skópikus rezsimok perifériáján lévőket megerősíti.

Tony Porter azt tárgyalja, hogy a digitális technológiák miként járultak hozzá a demokráciát fenntartó globális liberális rend megingásához. Ide tartozik a digitalizáció hozzájárulása a növekvő gazdasági egyenlőtlenséghez, mivel a mobil elitiek jólétben élnek, miközben a munkások megélhetését a mesterséges intelligencia és az automatizálás más formái fenyegetik, a geopolitikai konfliktusok áthelyeződése a kibertérbe, ahol a tekintélyelvű kormányok agresszívan profitálnak a digitális technológiákból, és ahol az e változások miatti aggodalmak a globális rend elleni ellenlépésekhez vezetnek. Porter azonban emellett érvel, hogy a világ a digitalizáció és más technológiák révén már eléggé integrálódott ahhoz, hogy a demokrácia e globális kihívásait globálisan, és ne a nemzetállamokba való visszahúzóddással kezeljük.

Sarah Shoker az autonóm fegyverrendszerek fejlődését vizsgálja, amelyeket támogatóik azzal dicsérnek, hogy képesek a demokratikus elveket, például a harcosok és a nem harcolók közötti különbséget a háborúban, a célzásra és a gyilkolásra vonatkozó automatizált döntésekbe kódolni. Rámutat arra, hogy ezek a rendszerek kiterjedt megfigyelésre és adatgyűjtésre támaszkodnak, amelyek elfogultságoknak és hibáknak vannak kitéve, és veszélyeztetik a demokratikus elszámoltathatóságot az ezekből eredő halálesetekért.

Nowrin Tabassum foglalkozik az elfogultságok és az átláthatóság hiányának problémájával, amelyek jellemezhetik a globális intézmények által előállított olyan típusú adatokat, amelyekre egyre gyakrabban hivatkoznak, vagy amelyek a politikai döntéseket irányítják. Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testületre és az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményére összpontosít, kiemelve az önérdékű kormányok befolyását a látszólag semleges tudományos folyamatra, és bemutatja, hogy ez hogyan járult hozzá a vízzel kapcsolatos problémák téves azonosításához Bangladesben, ami komoly következményekkel jár az állami beruházások elosztására nézve. Azért száll síkra a minőségi helyi adatok nagyobb mértékű bevonása mellett, hogy e problémák ellen lehessen fellépni.

Összességében ez a szakasz rávilágít azokra a veszélyekre, amelyeket a digitalizáció jelent a demokráciára nézve, amikor a globális és számításalapú beállítások felé való elmozdulást segíti elő. Ugyanakkor ezek a változások lehetőséget vagy nyitást is teremtenek a nagyobb demokratikus részvételre, hogy ellensúlyozzák ezeket a veszélyeket.

Kontextusok, előfeltételek és tulajdonságok meghatározása

A harmadik szakasz a társadalmi környezettel foglalkozik, amely fenntartja vagy nem támogatja a demokráciát. Ez a társadalmi kontextus magában foglalja azokat az intézményeket vagy technikai hálózatokat, amelyek ösztönzik vagy gátolják a demokráciát elősegítő társadalmi interakciók típusait, az egyes polgárok egyenlőtlen képességét a digitális technológiák használatára, valamint azt, hogy a kutatók hogyan kapcsolódhatnak vagy nem kapcsolódhatnak gyümölcsözően a digitalizáció által teremtett új terekhez és interakciókhoz.

Catherine Frost és Marcel Goguen a politikai és társadalomelméletre támaszkodva elemzi a digitalizáció által a demokratikus társadalmak számára jelentett nagyobb átalakulási

kihívást. Frost Hobbes és Arendt politikai filozófiájára támaszkodva vizsgálja a digitalizáció jelentőségét az alkotmányozó hatalom - a politikai alapítás ritka történelmi pillanatait vagy

a demokrácia szempontjából kulcsfontosságú újjáalapítás - és a konstituált hatalom, az állam intézményesített formái, amelyek stabilizálják és fenyegetik az alkotmányos pillanat vitalitását és ígérését. Arra figyelmeztet, hogy a digitalizációnak a jövő irányítására vonatkozó ígérete kizárhatja az alkotmányos folyamatokat, de a digitalizáció hibái paradox módon teret nyithatnak a demokratikus ébredések számára. Goguen rámutat a digitalizációval kapcsolatos kortárs aggodalmak hasonlóságára Habermas és mások korábbi, a 20th. század közepi aggodalmaival, amelyek a nyilvánosságának a központosított nyomtatott és televíziós média általi leépülésével kapcsolatosak. Heideggerre és Tetsuro Watsuji japán filozófusra támaszkodva Goguen hangsúlyozza a "köztes" terek és az ezeket fenntartó technológiák fontosságát az emberi élet számára, és következésképpen azokat az aggodalmakat, amelyek akkor merülnek fel, amikor ezeket a tereket egyre inkább a digitális platformokat ellenőrző nagy magáncégek ellenőrzik.

Brian Detlor és Dominik Secula a polgárok számára a kortárs demokrácia szempontjából alapvető fontosságú digitális technológiákkal való munkához szükséges egyenlőtlen képességeire összpontosít. Detlor munkája a Hamilton Canada's Digital Literacy Social Lab (Kanadai digitális írástudás szociális laboratórium) kapcsán rávilágít a digitális írástudással kapcsolatos kezdeményezések és a digitálisan hátrányos helyzetűek képzésének fontosságára a hozzáférhetőség javítása, valamint az online információk értékelésére és felhasználására való képesség javítása érdekében a közismeret és a politikai részvétel érdekében. Detlor azt javasolja, hogy a közkönyvtárak kulcsszerepet játszhatnak a digitális írástudás és a befogadás előmozdításában, Hamilton esettanulmányára támaszkodva. Ismerteti a jövőbeli közösségi alapú kutatást, amely egy értékelési eszköztárat fog létrehozni, amelyet a digitális írástudással kapcsolatos kezdeményezések elindításának és értékelésének folyamataiban lehet majd használni. Secula a Brit Kolumbiai Egyetem 700 egyetemi hallgatóján alapuló tanulmánya azt mutatja, hogy a fiatalok, még azok is, akik digitálisan felkészültek, nehezen választják el a jó és a megkérdőjelezhető információforrásokat, illetve nehezen tudják eldönteni, hogy egy fénykép hiteles vagy hamisítvány. Megállapította, hogy azok, akik megbíznak a hírekben, nagyobb valószínűséggel bíznak az online hírforrásokban, még akkor is, ha ezek a források segítenek a félinformációk terjesztésében.

Andrea Zeffiro és Ameil Joseph a szakemberek és a tudásgyakorlatok szerepét, valamint a digitalizációval kapcsolatos, a demokráciára káros patológiákban való lehetséges bűnrészességüket vizsgálja. Ameil Joseph a nagy adattermelés politikájával és történetével foglalkozó munkája azt mutatja be, hogy a szociális szolgáltatások adatgyűjtési technológiáira fordított nagy összegű kiadásokkal kapcsolatos főbb döntéseknek milyen egyenlőtlen elosztási hatásai és előnyei vannak. Joseph különösen a szociális munka szakmájának ebben való bűnrészességére, valamint azokra a történelmi visszhangokra fókuszál, amelyek az arra érdemesnek ítélt vagy nem érdemesnek ítélt szegényeket elkülönítő felügyelőkkal, valamint a faji és egyéb előítéletekkel és hierarchiákkal együtt működő adatgyűjtéssel kapcsolatosak. Zeffiro felteszi a kérdést, hogy az interneten és online platformokon keresztül kutatást végző kutatóknak hogyan kell megérteniük és újragondolniuk etikai kötelezettségeiket, mivel a kutatást és a résztvevőkkel való kapcsolatokat egyre inkább a platformok közvetítik. Hogyan kerülhetik el a kutatók a digitális hálózatok etikai és demokratikus hibáinak megismétlését, és hogyan törekedhetnek ehelyett a digitális demokrácia előmozdítására kutatási terveikben? Megjegyzi, hogy a kanadai akadémiai intézmények és a finanszírozó szervek a közösségi médiaadatok etikai kutatásának darabos megközelítését alkalmazzák, és a hagyományos kutatási etikai gyakorlatok kreatívabb megkérdőjelezésére szólít fel, hogy mind az új digitalizált kapcsolatokkal, mind pedig a digitalizált tudásgyakorlatokkal kapcsolatos nagyobb problémákban való bűnrészesség problémáját elismerő kiindulópontokra építsenek.

Angela Orasch a "platformkormányzás" fogalmát használja fel annak vizsgálatára, hogy a torontói Sidewalk Labs által megtestesített intelligens városok felemelkedése hogyan vezet információs aszimmetriákhoz és digitális egyenlőtlenségekhez, átformálva a közterületek azon típusát, amely a polgárok számára a hagyományos demokratikus gyakorlatok fontos aspektusa

volt. Megkérdőjelezi a platformcégek, például a Google testvérvállalatának, a Sidewalk Labsnek a szerepét az önkormányzásban. Míg a Sidewalk Labs azt sugallja, hogy

olyan városokat hoz létre, amelyek lehetővé teszik az elkötelezettséget és a demokráciát, Orasch megjegyzi, hogy az intelligens városok projektjei privatizálják a kormányzást, és megteremtik a platformmonopóliumok feltételeit.

Összességében ez a szakasz rávilágít a digitalizáció által előidézett átalakulások mértékére és összetettségére, amelyek mélyreható hatással vannak a demokráciára és jelentőséggel bírnak a demokrácia számára. Kiemelik, hogy a digitalizáció mélyreható hatással van a demokrácia alapját képező oktatási, kutatási, társadalmi és tudásstruktúrára.

Amint ezek az összefoglalók is jelzik, a munkadokumentum tele van figyelmeztető megjegyzésekkel a demokráciára leselkedő veszélyekről, amelyeket a digitalizáció a választásokra és a médiainstítványokra, a demokratikus mozgalmakra és diskurzusokra, a hadseregére és a védelemre, a tudásra és a műveltségre, valamint a hazai és globális intézményekre jelent. Emellett reményteli és cselekvési lehetőségeket is felvet, hogy a digitalizációt e veszélyek leküzdésére és a demokrácia megerősítésére használják fel.

Bibliográfia

- Barbrook, Richard és Andy Cameron. 1996. "A kaliforniai ideológia". *Science as Culture* (61): 44-72. <https://doi.org/10.1080/09505439609526455>.
- Benvenisti, Eyal. 2018. "EJIL Előszó: A demokrácia fenntartása az új technológia kihívásai közepette: Milyen szerepet szánunk a globális kormányzás jogának?" *Cambridge-i Egyetem jogi kara, GlobalTrust Working Paper Series*, , 91.
- Bershidsky, Leonid. 2018. "A Cambridge Analytica igazi üzletága nem az adat." *Bloomberg.Com*, március 21, 2018. <https://www.bloomberg.com/view/articles/2018-03-21/cambridge-analytica-s-real-business-isn-t-data>.
- Bertot, John C., Paul T. Jaeger és Justin M. Grimes. 2010. "Az IKT-k használata az átláthatóság kultúrájának megteremtésére: E- Government and Social Media as Openness and Anti-Corruption Tools for Societies" (Az e-kormányzat és a közösségi média mint a nyitottság és a korrupció elleni küzdelem eszközei a társadalmak számára). *Government Information Quarterly* (273): 264-71. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2010.03.001>. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2010.03.001>.
- Bratton, Benjamin H. *The 2015.Stack: A szoftverekről és a szuverenitásról*. Software Studies. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Brayne, Sarah. 2017. "Nagy adatfelügyelet: A rendőrség esete." *American Sociological Review* (825): 977-1008. <https://doi.org/10.1177/0003122417725865>.
- Burris, Scott, Peter Drahos és Clifford Shearing. 2005. "Csomóponti kormányzás." *Australian Journal of Legal Philosophy* 30: 30-58.
- Carpentier, Nico. 2011. *Média és részvétel: Az ideológiai-demokratikus küzdelem helyszíne*. Bristol: Intellect.
- Deibert, Ronald. 2019. "A közösségi média és a demokrácia: Három fájdalmas igazság - Hatalom 3.0: Understanding Modern A tekintélyelvű befolyás." February 7, 2019. <https://www.power3point0.org/2019/02/07/social-media-and-democracy-three-painful-truths/>.
- Devine, Curt, Donie O'Sullivan és Drew Griffin. 2018. "How Steve Bannon Used Cambridge Analytica to Further His Alt-Right Vision for America," 2018. március 31. <https://www.cnn.com/2018/03/30/politics/bannon-cambridge-analytica/index.html>.
- Diamond, Larry. 2010. "Liberation Technology." *Journal of Democracy* (213): 69-83. <https://doi.org/10.1353/jod.0.0190>.
- Dijk, Jan van, és Kenneth L Hacker. 2000. *Digitális demokrácia: elméleti és gyakorlati kérdések*. London; Thousand Oaks, Calif.: SAGE. <http://public.eblib.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=1204087>.
- Dommett, Katharine és Luke Temple. 2018. "Digitális kampányolás: A Facebook és a műholdas kampányok felemelkedése". *Parliamentary Affairs* (71suppl_1): 189-202. <https://doi.org/10.1093/pa/gsx056>.
- Effing, Robin, Jos van Hillegersberg és Theo W.C. Huibers. 2012. *A közösségi médiában való részvétel politikai pártközösségekre gyakorolt hatásának mérése*. https://www.researchgate.net/publication/237079113_Measuring_the_Effects_of_Social_Media_Participation_on_Political_Party_Communities.
- Eubanks, Virginia. 2007. "Népszerű technológia: Az egyenlőtlenségek feltárása az információs gazdaságban". *Tudomány és közpolitika* (342): 127-38. <https://doi.org/10.3152/030234207X193592>.
- . 2011. *Digitális zsákutca: Harc a társadalmi igazságosságért az információs korban*. Cambridge, Mass.: MIT Press. <http://public.eblib.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=3339262>.
- . 2018. *Automating Inequality: How High-Tech Tools Profile, Police, and Punish the Poor*. New York, NY:

- Fenton, Natalie. 2010. *Új média, régi hírek: Újságírás és demokrácia a digitális korban*. Los Angeles: SAGE.
- Freedom House. 2019. "Freedom in the World 2019: Democracy in Retreat" (Szabadság a világban 2019: A demokrácia visszavonulóban).
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019/democracy-in-retreat>.
- Friesen, N. és S. Lowe. 2012. "A közösségi média megkérdőjelezhető ígérete az oktatásban: Connective Learning and the Commercial Imperative: The Questionable Promise of Social Media (A közösségi média megkérdőjelezhető ígérete)". *Journal of Computer Assisted Learning* (283): 183-94.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00426.x>.
- Fuchs, Christian. 2017. *Közösségi média: A Critical Introduction*.
- Galloway, Scott. 2018. "Az Amazon, az Apple, a Facebook és a Google szétválasztása mellett szóló érvek". *Esquire*, február h8, 2018.
- Gibson, Rachel, Paul Nixon és Stephen Ward, szerkesztők. 2003. *Politikai pártok és az internet: Net Gain?* London ; New York: Routledge.
- Harcourt, Bernard E. *Exposed* 2015.: *Vágy és engedetlenség a digitális korban*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Hicks, Marie. 2018. *Programozott egyenlőtlenség: Hogyan vetette el Nagy-Britannia a női technológusokat és veszítette el előnyét a számítástechnikában*. Reprint kiadás. The MIT Press.
- Howard, Philip N. *The 2010. Digital Origins of Dictatorship and Democracy: Information Technology and Political Islam*. edition1. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Howard, Philip N. és Muzammil M. Hussain. 2013. *A demokrácia negyedik hulláma? A digitális média és az arab tavasz*. Oxford ; New York: Oxford University Press.
- Hurley, Dan. 2018. "Meg tudja-e mondani egy algoritmus, ha a gyerekek veszélyben vannak?" *NYTimes.Com*, január h12, 2018. <https://www.nytimes.com/2018/01/02/magazine/can-an-algorithm-tell-when-kids-are-in-danger.html>.
- Hussain, Muzammil M. és Philip N. Howard, szerk. 2013. *Államhatalom 2.0: Anuthoritarian Entrenchment and Political Engagement Worldwide*. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Karan, Kavita, Jacques D. M. Gimeno és Edson Tandoc Jr. 2009. "Az internet és a mobiltechnológiák a választási kampányokban: A GABRIELA Női Párt a Fülöp-szigeteki 2007 választások során". *Journal of Information Technology & Politics* (63-4): 326-39. <https://doi.org/10.1080/19331680903047420>.
- Kehl, Danielle, Priscilla Guo és Samuel Kessler. 2017. "Algoritmusok a büntető igazságszolgáltatási rendszerben: A kockázateértékelések használatának értékelése a büntetés kiszabásában". Harvard Law School Student Papers. <http://nrs.harvard.edu/urn-3:HUL.InstRepos:33746041>.
- Koc-Michalska, Karolina, Darren G Lilleker, Alison Smith és Daniel Weissmann. 2016. "Az online kampányolás normalizálódása a Web.2.0 korszakában". *European Journal of Communication* 31 (3): 331-50.
<https://doi.org/10.1177/0267323116647236>.
- Lessig, Lawrence. 2002. *Kód: És a kibetér más törvényei*. Utószó: New York: The Perseus Books Group.
- Linders, Dennis. 2012. "Az e-kormányzattól a mi-kormányzatig: Az állampolgári koprodukció tipológiájának meghatározása a közösségi média korában". *Government Information Quarterly* 29 (4): 446-54.
<https://doi.org/10.1016/j.giq.2012.06.003>.
- Lynch, Marc. 2011. "Egyiptom után: A tekintélyelvű arab állam online kihívásainak korlátai és ígéretei." *Perspectives on Politics* (902): 301-10. <https://doi.org/10.1017/S1537592711000910>.
- Margolis, Michael, David Resnick és Joel D. Wolfe. 1999. "Pártverseny az interneten az Egyesült Államokban és Nagy-Britanniában". *Harvard International Journal of Press* (44): 24-47.
- McChesney, Robert W. *Digital 2013. Disconnect: Hogyan fordítja a kapitalizmus az internetet a demokrácia ellen*. New York, NY: The New Press.
- . 2015. *Gazdag média, szegény demokrácia: Kommunikációs politika kétes időkben*. Új kiadás. New York: The New Press.
- Micó, Josep-Lluís és Andreu Casero-Ripollés. 2014. "Politikai aktivizmus az interneten: A 15m esetében Spanyolországban". *Information, Communication & Society* (177): 858-71.
<https://doi.org/10.1080/1369118X.2013.830634>.
- Nichols, John, Robert W. McChesney és Bernie Sanders. 2013. *Dollarocracy: How the Money and Media Election Complex Is Destroying America*. kiadás1. New York: Nation Books.
- Nemes, Safiya Umoja. 2018. *Az elnyomás algoritmusai: How Search Engines Reinforce Racism*. edition1. New York: NYU Press.
- Norris, Pippa. 2002. *Demokratikus Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge, UK ; New York, NY: Cambridge University Press.
- O'Neil, Cathy. 2017. *A matematikai tisztítás fegyverei: Hogyan növeli az egyenlőtlenséget és fenyegeti a demokráciát*. Újranyomott kiadás. New York: Broadway Books.

- Ong, Walter J. *Oralitás 1982. és írásbeliség: The Technologizing of the Word*. Szerkesztette John Hartley. 30. évfordulós kiadás; 3. kiadás. *Orality and Literary*. London ; New York: Routledge.
- Pariser, Eli. 2011. *A szűrőbuborék: Amit az internet elrejt előled*. New York, NY: Penguin Press. Rosa, Hartmut. 2015. *Social Acceleration: A modernitás új elmélete*. Fordította Jonathan Trejo-Mathys. Paperback kiadás. A kritikai elmélet új irányai. New York: Columbia University Press.
- Rosa, Hartmut és William E. Scheuerman, szerk. 2009. *Nagysebességű társadalom: Társadalmi gyorsulás, hatalom és modernitás*. Pennsylvania: Pennsylvania State Univ.
- Rose, Nikolas és Peter Miller. 1992. "Politikai hatalom az államon túl: A kormányzat problematikája." *The British Journal of Sociology* (432): <https://doi.org/10.2307/591464>.
- Ruggie, John Gerard. 1982. "Nemzetközi rendszerek, tranzakciók és változás: A beágyazott liberalizmus a háború utáni gazdasági rendben." *International Organization* 36 (02): 379. <https://doi.org/10.1017/S0020818300018993>. <https://doi.org/10.1017/S0020818300018993>.
- Samuel-Azran, Tal, Moran Yarchi és Gadi Wolfsfeld. 2014. "Kiegyenlítés kontra normalizálás: Facebook és a 2013-as izraeli választások." *Social Media + Society* 1 (2): 2056305115605861. <https://doi.org/10.1177/2056305115605861>.
- Shirky, Clay. 2011. "A közösségi média politikai ereje: Technology, the Public Sphere, and Political Change (A technológia, a nyilvánosság és a politikai változás)." *Foreign Affairs* (901): 28-41.
- Slaughter, Anne-Marie. 2005. *A New World Order*. nyomtatás4., kartonozott1. kiadás. Princeton Paperbacks. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press.
- . 2017. *A sakktábla és a web: A kapcsolat stratégiái a hálózatos világban*. A Henry L. Stimson előadássorozat. New Haven: Yale University Press. <https://www.amazon.ca/Chessboard-Web-Strategies-Connection-Networked/dp/0300215649>.
- Srnicek, Nick. 2017. *Platformkapitalizmus*. Cambridge, UK ; Malden, MA: Polity.
- "A hírmédia helyzete 2017-ben." 2017. Pew Research Center. <http://www.journalism.org/2018/06/06/archived-state-of-the-news-media-reports/>.
- Strandberg, Greg. n.d. *Social Media Politics: Using the Internet to Get Elected*.
- Strange, Susan. 1996. *Az állam visszavonulása: The Diffusion of Power in the World Economy*. Cambridge Studies in International Relations New49. York: Cambridge Studies in International Relations: Cambridge University Press.
- Striphas, Ted. 2015. "Algoritmikus kultúra." *European Journal of Cultural Studies* (184-5): 395-412. <https://doi.org/10.1177/1367549415577392>.
- Sunstein, Cass. 2017. *#Republic: Megosztott demokrácia a közösségi média korában*. Princeton University Press.
- Swan, Melanie. 2015. *Blockchain: Blueprint for a New Economy*. <http://public.eblib.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=1929181>.
- Tarrow, Sidney. 2011. *Hatalom a mozgásban: Social Movements and Contentious Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Trottier, Daniel és Christian Fuchs, szerk. 2014. *A közösségi média, a politika és az állam: Protestek, forradalmak, zavargások, bűnözés és rendfenntartás a Facebook, a Twitter és a YouTube korában*. New York: Routledge.
- Tufekci, Zeynep. 2017. *Twitter és könnygáz: A hálózati tiltakozás ereje és törékenysége*. New Haven ; London: Yale University Press.
- Walker, Christopher. 2016. "A "puha hatalom" eltérítése." *Journal of Democracy* (271): 49-63. <https://doi.org/10.1353/jod.2016.0007>.
- Zeffiro, Andrea. 2018. "Kiáltvány a közösségi média kutatási adatokhoz: A tárgyalásról és az átláthatóságról."

I. szakasz: Hatalom és reprezentativitás a nemzetállamokon belül és a nemzetállamok között

Digitális demokrácia és önrendelkezés:

A kanadai első nemzetek tanulságai

Brian Budd, Liam Midzain-Gobin, Chelsea Gabel, és Nicole Goodman

Bevezetés

A politika növekvő digitalizációja átalakító hatással van a politikai gyakorlatra és a kormányzásra globális, nemzeti és helyi szinten. A digitális eszközök és technológiák különösen nagy hatással voltak a marginalizált csoportok számára, ahol a politikai szerveződés és mozgósítás eszközeiként szolgáltak. Ez a helyzet a kanadai Első Nemzetek esetében.⁵ Az őslakos népek nemzedékek óta tapasztalják a gyarmati jogrendek és kormányzás bevezetéséből eredő strukturális elnyomást, kisajátítást és jogfosztottságot. A telepesek gyarmatosítás elterjedése az Első Nemzetek közösségeinek feldarabolódását eredményezte, a kormányzás és szerveződés hagyományos formáit aláásták, és (néha erőszakkal) helyi szintű bandatanácsai kormányzatokkal helyettesítették, amelyeket az *Indián Törvény* (1876) kényszerített az Első Nemzetekre (Pasternak, 2017). Ezek a kormányok számos Első Nemzetben komoly viták forrása voltak. Bár formálisan a politikai képviselő és kormányzás liberális demokratikus elveihez ragaszkodnak, az Első Nemzet tagjai közül sokan úgy vélik, hogy kulturálisan nem megfelelőek, nem képviselik a közösséget, és elsősorban a gyarmati kormányoknak tartoznak elszámolással (Gabel et al., 2016b). Ezen aggályok ellenére a legtöbb Első Nemzet Kanadában még mindig a *bandatanácsai* rendszerben működik, és olyan fokozatos reformokat hajtanak végre, amelyek kiterjesztik a bandatanácsok hatáskörét és javítják a politikai képviselő minőségét.

A kormányzási kapacitás bővítése és a tagok elkötelezettségének javítása érdekében számos Első Nemzet egyre inkább a digitális technológiák felé fordul. Különösen az online szavazás elterjedtsége nőtt drámaian, több mint 80 közösség használja ezt a különböző típusú szavazásokhoz. Ebben a tanulmányban McMahon (2011) digitális önmeghatározás koncepciójára támaszkodva tárgyaljuk az első nemzetek online szavazási módjának használatát. Ez a koncepció segít megérteni, hogy az online szavazás milyen ígéreteket hordoz az első nemzetek újbóli felhatalmazására, miközben azt is figyelembe vesszük, hogy a technológia miként működhet a telepesek gyarmati hatalmi struktúráinak és intézményeinek újbóli megerősítésében. Ebben a felszólalásunkban amellet érvelünk, hogy az online szavazás, és ezen keresztül a digitális technológia önmagában nem jelent dekolonizációs csodaszert. A digitális technológiák bevezetése, mint például az online szavazás, inkább a telepesek gyarmati kormányzás modelljeinek akaratlan megerősítését eredményezheti. Ennek érdekében először az online szavazást használó első nemzetek módozatait és motivációit vitatjuk meg. Ezután a társszerzők, Chelsea Gabel és Nicole Goodman által vezetett First Nation Digital Democracy kutatási projekt eredményeit tárgyaljuk,⁶ beleértve az első nemzetek tapasztalatait, valamint az online szavazás előnyeit és kihívásait.

Végül a digitális önrendelkezés koncepciójára térünk rá, azt állítva, hogy a szélesebb körű gyarmati hatalmi viszonyok és a telepesek kolonializmus gyakorlatának figyelembevétele nélkül maga az online szavazás nem jelenthet dekolonialista eszközt az őslakos nemzetek számára.

Az első nemzetek online szavazási lehetőségei

A mai napig a kanadai Első 634 Nemzetek több mint egyharmada 80 alkalmazza az online szavazást. Az online szavazást számos különböző kontextusban alkalmazták, többek között a ratifikáció és a megállapodás megkötése során.

⁵ Míg a gyarmatosítás tárgyalásakor az őslakos népekre tágabb értelemben utalunk, az elemzésünk itt kifejezetten az első nemzetek közösségeiben történő szavazásra összpontosít.

⁶ A projektről további információk a <http://www.digitalimpactfn.com/> oldalon található.

szavazások, népszavazások, főnök- és tanácsi választások és közösségi szavazások (Goodman et al., 2018). A szavazások számos kérdésre kiterjedtek, például a földgazdálkodásra, a választási eljárásokra, a házassági ingatlanjogra és a hatás-előny megállapodásokra. A felhasználás e sokfélesége ellenére az online szavazást leggyakrabban a ratifikációs vagy megállapodási szavazások lebonyolítására használják. Ezekben a szavazásokon az Első Nemzetek gyakran olyan jogszabályok kidolgozását és ratifikálását kapják feladatul, amelyek az *indián törvény* egyes szakaszait váltják fel. Az *indián törvény* paraméterein kívül eső jogszabályokról, például az első nemzetek alkotmányairól is tartottak ratifikációs szavazásokat. Az online szavazást ritkábban alkalmazták népszavazásokon és bandatanácsi választásokon, ahol az *indián törvény* és a *First Nations Election Act* feltételei a papír- és levélszavazásra korlátozzák a szavazási lehetőségeket (Midzain- Gobin et al., 2017).

Az első nemzetek egyik fő motivációja az online szavazás bevezetésére az, hogy növeljék a politikai szerepvállalást, különösen a rezervátumon kívül élő közösségi tagok körében. Az online szavazást alkalmazó 49 közösség közül a rezervátumon kívül élő regisztrált tagok átlagos aránya 63 százalék, és e közösségek 74 százalékának a rezervátumon kívüli lakossága meghaladja az 50 százalékot. Míg ezeknek a tagoknak a bevonása állandó kihívás az Első Nemzetek körében, különösen fontos a ratifikációs és megállapodás-szavazások során, ahol a szövetségi jogszabályok vagy a tárgyalásos megállapodások megkövetelik, hogy az Első Nemzeteknek meg kell felelniük a határozatképes részvételi aránynak a közösség által kidolgozott jogszabályok sikeres ratifikálásához.⁷ Ezért gyakran vezetnek be az online szavazást, hogy megkönnyítsék a rezervátumokon kívüli nagyobb részvételt a szükséges részvételi küszöbértékek elérése érdekében. Az online szavazás bevezetésének másik motivációja a kormányzási kapacitás és az önrendelkezés megerősítésének szándéka. Az első nemzetek vezetői és adminisztrátorai az online szavazást és más digitális technológiákat olyan kritikus eszköznek tekintik, amelyekkel növelhetik kormányzási kapacitásukat, miközben visszaszorítják a szövetségi és tartományi kormányok politikai és jogi hatalmát. A helyi kormányzás digitalizálása az első nemzetek kormányzásának modernizációja felé vezető szélesebb körű pálya részének tekinthető. Ezt a második motivációt vesszük fel a "digitális önrendelkezésről" szóló alábbi vitánkban.

Kutatási eredmények: Előnyök és kihívások

Mielőtt azonban a digitális önrendelkezési jogról beszélünk, ez a szakasz a nagyobb kutatási projekt kutatási eredményeit mutatja be az online szavazásnak az első nemzetekre gyakorolt hatásairól. Az eredmények a kanadai partner³ Első Nemzetek tapasztalatain alapulnak: Wasauksing First Nation, Whitefish River First Nation és Tsuut'ina Nation. A közösség bevonásával végzett kutatás megközelítését alkalmazva kutatásunk azt állapította meg, hogy az első nemzetek körében az online szavazással kapcsolatos tapasztalatok nagyrészt pozitívak voltak. Az első nemzetek tagjai többnyire pozitívan vagy optimistán ítélik meg az online szavazás kilátásait a közösségükben.

Eredményeink arra is utalnak, hogy az online szavazás kulcsszerepet játszhat a kormányzásban a részvétel és a kapacitás fokozása révén. A részvétel tekintetében azt találjuk, hogy a papírszavazókkal összehasonlítva az online szavazók nagyobb valószínűséggel középkorúak, magasabb háztartási jövedelemmel rendelkeznek, iskolázottabbak és nagyobb valószínűséggel élnek rezervátumon kívül, mint a papírszavazók (Goodman et al., 2018; Budd et al., 2017). A rezervátumon kívüli tagok további akadályokkal szembesülnek a rezervátumon belüli részvételben

⁷ Ennek egyik példája volt az első nemzetek által elfogadott földtörvények. A küszöbértékeket megszüntető új jogszabály (Bill C-86) előtt, amely decemberben kapta meg a királyi jóváhagyást, az első 2018, nemzeteknek

25%-nál nagyobb részvételt kellett elérniük a bejegyzett tagok között. A C-86-os törvény elfogadásával többé nincs részvételi küszöb, kivéve, ha azt a Band Council állapítja meg. Továbbá a Band Councils felhatalmazást kap arra is, hogy saját szavazási arányt határozzon meg.

a választásokon, mivel hosszabb az utazási idő, amíg eljutnak a szavazóhelyiségbe. A rezervátumon kívüli tagok jellemzően a levélszavazásra támaszkodnak, amelyet gyakran nehézkesnek és kényelmetlenül Gabel & Goodman, 2018). Az online szavazás jobb választói hozzáférést kínál, ami fokozza a közösségek összekapcsolódását annak ellenére, hogy a telepes gyarmatosítás történelmi elszakítottságot teremtett a közösségeken belül (Budd et al., 2017). A projekt további megállapítása, hogy az online szavazás bevezetése értelmes beavatkozásként enyhítheti ezt az elszakítottságot azáltal, hogy bevonja a rezervátumok lakóit, és szélesebb körű párbeszédet és elkötelezettséget ösztönöz a kormányok és a tagok között (Gabel et al., 2016b).

A kormányzás tekintetében a projekt egyik legfontosabb megállapítása, hogy az online szavazás támogathatja az első nemzetek helyi kormányzási kapacitásának fejlesztését. A rezervátumon kívüli tagok bevonásának megkönnyítésével az online szavazás képessé tette az első nemzeteket arra, hogy sikeresen hozzájáruljanak saját törvényeiket és politikáikat, amelyek felváltják a gyarmati jogszabályok által előírtakat (Gabel et al., 2016a).

Ezen túlmenően a szavazólapok digitalizálása nagymértékben javítja az adminisztratív kapacitást azáltal, hogy egyszerűsíti a szavazatszámolást és azonnali eredményeket biztosít (Budd et al., 2017). Összefoglalva, az eddigi kutatásaink azt találták, hogy az online szavazás pozitívan járul hozzá az őslakosok kormányzásához azáltal, hogy az első nemzetek kormányait nagyobb kollektív hatékonysággal és kormányzási kapacitással ruházza fel.

E pozitív előnyök ellenére az online szavazás bevezetésével kapcsolatban számos olyan kihívás és kérdés merül fel, amelyek további megfontolást igényelnek. Ezek közül sok gyakorlati jellegű, mint például a nagysebességű internethez való megbízható hozzáférés hiánya sok Első Nemzetben, valamint az online szavazási felületeken való navigáláshoz szükséges technikai készségek hiánya (Gabel & Goodman, 2018).

A kihívások egy másik csoportja az Első Nemzetek egyedi problémáira jellemző. Például számos első nemzet vezetője és tagja megjegyezte, hogy az online szavazás és az őslakosok kulturális normái és döntéshozatali gyakorlatai között konfliktusok alakulhatnak ki. Konkrétan, aggodalmak merültek fel azzal kapcsolatban, hogy az online szavazás használata kevesebb személyes párbeszédet eredményezhet, ami ellentétes a nyílt tanácskozás fontosságával számos őslakos hagyományban. A tanulmány további részében ezeket a kihívásokat vizsgáljuk meg részletesebben azáltal, hogy megvitátjuk azokat a feszültségeket, amelyeket az online szavazás az őslakosok önrendelkezési jogának a telepes gyarmati környezetben való érvényesítésére irányuló kísérletekhez képest jelent.

Online szavazás mint digitális önrendelkezés az őslakos közösségekben?

Annak érdekében, hogy a digitális technológia hogyan támogathatja az őslakos, közösségi szintű politikát, a "digitális önrendelkezés" fogalmát vesszük át McMahon (2011) koncepciójából. A főként a közösségek tulajdonában lévő és működtetett szélessávú infrastruktúrával összefüggésben használt digitális önrendelkezés az *őslakos közösségek által a digitális technológiák politikai, társadalmi és gazdasági célok elérésére történő használatára utal, miközben a gyarmati adminisztráció határain kívül, közösségi ellenőrzés és autonómia érvényesül* (McMahon 2011, 2014a; McMahon et. al 2011). Ez a koncepció segít bemutatni, hogy a digitális technológia milyen szerepet játszhat az őslakosok önrendelkezésének két kulcsfontosságú aspektusának támogatásában. Először is, a digitális technológia támogatja a közösségi tulajdon és ellenőrzés OCAP-elvének megvalósítását, ⁸amelyek központi szerepet játszanak az őslakosok szuverenitásának kiépítésében. Másodsor, a digitális technológia támogatja az őslakosok önrendelkezését azáltal, hogy jobban lehetővé teszi a közösségek számára, hogy saját maguk végezzék a szolgáltatásnyújtást, és ezáltal kevésbé függenek külső szereplőktől.

Így értelmezve a digitális önrendelkezés nem csupán felhatalmazást ad a közösségeknek arra, hogy önmagukat irányítsák, hanem az ehhez szükséges eszközöket és képességeket is

biztosíthatja. A First

---

⁸ Az OCAP a Ownership, Control, Access and Possession (tulajdonlás, ellenőrzés, hozzáférés és birtoklás) rövidítése. A kifejezést a First Nations Information Governance Centre hozta létre és védette le.

A digitális önmeghatározás koncepciója lehetővé teszi számunkra, hogy a digitális technológiákat olyan eszközként értelmezzük, amely segít a hatalom és a szuverén tekintély visszaszórásában az őslakos nemzetekhez és közösségekhez. McMahon (2014b) valóban közvetlenül megteremti ezt a kapcsolatot azáltal, hogy a digitális technológiával kapcsolatos politikákat és gyakorlatokat közvetlenül az "őslakosok újjáéledése" irodalomhoz kapcsolja (lásd: Borrows, 2010; Coulthard, 2014; Simpson, 2011).

Fontos azonban, hogy a digitális önrendelkezés koncepciója arra ösztönzi a kutatókat, hogy elkerüljék a technológiai determinizmus buktatóit azáltal, hogy azt is bemutatja, hogy a digitális technológiák hogyan működhetnek az őslakos területek és erőforrások telepes uralmában rejlő központosító tendenciák és ellenőrzési folyamatok megszilárdítására (McMahon et al., 2015). A kritikusabb szemléletű elemzés elősegítésével visszaveti azt a feltételezést, hogy a digitális technológia őslakos közösségek általi bármilyen alkalmazása automatikusan az önrendelkezés kiterjesztését szolgálja.

Ahhoz, hogy a digitális technológia segítse az őslakosok önrendelkezését és újjászületését, inkább úgy kell alkalmazni, hogy elősegítse a kormányzás és az erőforrások decentralizálását a helyi őslakos közösségek felé. Ezt szem előtt tartva igyekszünk kritikusan foglalkozni azzal, hogy az online szavazás milyen módon erősítheti az őslakosok önrendelkezését. Ennek érdekében arra összpontosítunk, hogy az online szavazás segít-e a közösségeknek visszavenni a gyarmati kormányoktól a hatalmat és a képességeket, és kiépíteni saját szuverenitásukat. Ha az online szavazás ezt megvalósítja, akkor segít megszakítani a "bezártság politikáját", amellyel az őslakosok szembesülnek, és ezáltal a digitális önrendelkezés "emancipációs céljainak" megvalósítása felé halad (Milan, 2013). Ebből a keretéből úgy tűnik, hogy az online szavazás lehetőséget kínál a hatékonyabb és eredményesebb kormányzásra az első nemzetek közösségeiben.

Amint azt fentebb említettük, kutatásunk szerint az online szavazás ígéretes a helyi döntéshozatal támogatására. Ezt azáltal teszi, hogy javítja az első nemzetek közösségi szavazási képességét és fokozza a politikai részvételt. Ez erősítheti a közösségek általános kormányzási struktúráit, és a struktúrák érzékenységének fokozásával támogathatja az önrendelkezést.⁹

Aggályok merülnek fel azonban a hagyományos döntéshozatali gyakorlatokkal való összeegyeztethetőség, valamint az első nemzetek és a telepes társadalom közötti gyarmati kapcsolatok elmélyülése miatt.

Ezek az aggodalmak részben az *indián törvény* jogi keretéből fakadnak, amely az első nemzeteket külső irányításnak és a telepesek fennhatóságának rendeli alá. A szavazáshoz való könnyebb hozzáférés a digitális technológiák révén önmagában nem képes átalakítani ezeket a kormányzási modelleket, illetve az azokat alátámasztó gyarmati hatalmi viszonyokat. Sőt, az online szavazás még a döntéshozatali hatáskörök terjesztésének és a válaszadási képesség növelésének megkönnyítése mellett is azzal a nem kívánt hosszú távú következménnyel járhat, hogy a külső kormányzási struktúrák megerősödnek, és a szövetségi kormány és az első nemzetek közötti meglévő hierarchikus hatalmi struktúra megerősödik. Továbbá a technológia úgy is értelmezhető, hogy az első nemzeteket arra ösztönzi, hogy önként fogadják el az első nemzetek kormányzásának "mini önkormányzati" modelljét, amelyet az jellemez, hogy a hatáskör és a szolgáltatásnyújtás a szövetségi kormánytól a már létező bandatanácsokra száll át (Abele és Prince, 2006). Az őslakosok önrendelkezésének ilyen megközelítése előnyös a szövetségi kormány számára, mivel korlátokat szab az önrendelkezésnek, amennyiben továbbra is a telepesek gyarmati jogi határainak és döntéshozatali hatáskörének kell alávetni. Az első nemzetek számára az önkormányzatiság e szűk modelljének elfogadása nem ismeri el a külső kényszerektől mentes önrendelkezéshez való eredendő jogot, és korlátozza az őslakos nemzetiségre vonatkozó szélesebb körű törekvéseket.

⁹ Ennek egyik módja az, hogy a közösségek online szavazással önkormányzati megállapodásokat fogadnak el,

amelyek lehetőséget adnak nekik arra, hogy megszervezzék saját irányítási struktúráikat.

Összefoglalva, miközben rövid távon megkönnyíti a jogalkotói kapacitás és a szolgáltatásnyújtás elterjedését, az online szavazás ugyanakkor az őslakos nemzetiség és szuverenitás szélesebb körű elismerésének elzárását is eredményezheti. Ha a digitális kormányzás tanulságait tágabb értelemben vesszük, az online szavazást használó kanadai őslakosok helyzete rámutat arra, hogy kritikusan át kell gondolni azokat a hatalmi viszonyokat, amelyekben belül ezek a technológiák léteznek. Amint azzal érveltünk, a digitális technológia önmagában nem forradalmi - esetünkben dekolonialista - csodaszer. Ehelyett a digitális kormányzásnak figyelnie kell arra, hogy ne újratermelje azokat az egyenlőtlenségeket és jogfosztottságot, amelyeket meg akar szüntetni. Különösen azokban az esetekben, amikor a kisebb közösségek nem rendelkeznek a saját kormányzási modelljük létrehozásához szükséges kapacitással vagy hatáskörrel.

Bibliográfia

- Abele, Frances és Michael J. Prince. 2006. "Négy út az aboriginális önkormányzathoz Kanadában". *American Review of Canadian Studies* 36(4): 568-95.
- Borrows, John. 2010. *Kanada őslakos alkotmánya*. Toronto: University of Toronto Press.
- Budd, Brian, Chelsea Gabel és Nicole Goodman. 2017. "Technológia a kanadai őslakos közösségekben: Implications for Participation and Governance (A részvételre és a kormányzásra gyakorolt hatások)." Előadás a Kanadai Politikatudományi Társaság éves konferenciáján, Ryerson Egyetem, Toronto.
- Coulthard, Glen Sean. 2014. *Vörös bőr, fehér maszkok*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Gabel, Chelsea, Karen Bird, Nicole Goodman és Brian Budd. 2016. "A digitális technológia hatása az első nemzetek részvételére és kormányzására". *The Canadian Journal of Native Studies* 36(2): 107-27.
- Gabel, Chelsea és Nicole Goodman. 2018. *Bennszülöttek tapasztalatai az online szavazással kapcsolatban*. Ottawa, ON: Indigenous and Northern Affairs Canada.
- Gabel, Chelsea, Nicole Goodman, Karen Bird és Brian Budd. 2016. "Az internetes szavazás őslakosok általi elfogadása: A Whitefish River First Nation esettanulmánya." *International Indigenous Policy Journal* 7(3): 1-20.
- Goodman, Nicole, Chelsea Gabel és Brian Budd. 2018. "Online szavazás őslakos közösségekben: Tanulságok Kanadából." In *Internet Voting: Third International Joint Conference (E-VOTE-ID 2018): Proceedings*, Tallinn: TUT Press, 67-83.
- McMahon, Rob et al. "2011.Digital Divides and the 'First Mile': Az első nemzetek szélessávú fejlesztésének keretezése Kanadában". *International Indigenous Policy Journal* 2(2). <http://ir.lib.uwo.ca/iipj/vol2/iss2/2/> (2018. augusztus 20.).
- . 2011. "Az őshonos szélessávú infrastruktúra intézményi fejlődése Kanadában és az Egyesült Államokban: Two Paths to 'Digital Self-Determination' (Két út a "digitális önrendelkezéshez")." *Canadian Journal of Communication; Toronto* 36(1): 115-40.
- . 2014a. "A digitális önrendelkezést lehetővé tevő környezet megteremtése". *Media Development* 2: 11-15.
- . 2014b. "A digitális szakadéktól az első mérföldig: Az őslakosok és a hálózati társadalom Kanadában". *International Journal of Communication (19328036)* 8: 2002-26.
- McMahon, Rob, Tim LaHache és Tim Whiteduck. 2015. "A digitális adatkezelés mint őslakosok újjáéledése Kahnawà:Kebé". *The International Indigenous Policy Journal* 6(3). <https://ir.lib.uwo.ca/iipj/vol6/iss3/6>.
- Midzain-Gobin, Liam, Nicole Goodman, Chelsea Gabel és Karen Bird. 2017. "Az indián törvény reformja az online szavazás lehetővé tétele érdekében". *Policy Options*. <http://policyoptions.irpp.org/magazines/october-2017/reforming-the-indian-act-to-allow-for-online-voting/>.
- Milan, Stefania. 2013. *Társadalmi mozgalmak és technológiáik: A társadalmi változás összekapcsolása*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire ; New York: Palgrave Macmillan.
- Pasternak, Shiri. 2017. *Megalapozott tekintély: A Barriere-tó algonkinjei az állam ellen*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Simpson, Leanne. 2011. *Tánc a teknős hátán : történetek a nishnaabegek újjáteremtéséről, feltámadásáról és egy új felemelkedésről* /. Arbeiter Ring Kiadó,.

A közösségi média és az "álhírek" szabályozása a Szahara alatti Afrikában

Netina Tan

Egyre nagyobb globális erőfeszítéseket tesznek a közösségi médiában megjelenő "álhírek" szabályozására. 2018-ban legalább 17 ország hagyott jóvá vagy javasolt olyan törvényeket, amelyek az online médiát korlátozzák az "álhírek" és az online manipuláció elleni küzdelem nevében (Freedom House 2018). Hasonlóképpen szabályozási erőfeszítések történnek a Szahara alatti Afrikában, még azokban az országokban is, ahol az internet elterjedtségi aránya és a közösségi hálózatok elterjedtségi aránya alacsonyabb, mint a globális medián¹⁰ (Pew Research Centre 2018). Mégis, a tanulmányok figyelmen kívül hagyták a közösségi média használatát és annak hatásait ezen a kontinensen. A Facebook például az Egyesült Államokban és az Egyesült Királyságban egész oldalas hirdetésekben kért bocsánatot a Cambridge Analytica adatbotránya után, de nem adott mea culpa-t Afrikában, ahol szintén veszélybe kerültek a felhasználók személyes adatai. A kritikusok szerint a közösségi médiavállalatok felügyelete ebben a régióban ahhoz vezetett, hogy a platformokat terroristák és erőszakos iszlamista csoportok fegyverként használták fel (Madowo 2018). Az Institute for Strategic Dialogue jelentése szerint a Facebook a szélsőségesek és erőszakos iszlamista csoportok által leginkább kedvelt platform, amelyet a YouTube, majd a Twitter követ (Amanullah és Harrasy 2017). Ez a tanulmány ezt a kutatási hiányosságot tölti be azzal, hogy tipológiát kínál hét szubszaharai afrikai ország szabályozási megközelítéseinek összehasonlítására, és a Freedom House 2018szabadságértékelési pontszámait (Freedom House 2018a) alapján vizsgálja a demokráciára gyakorolt hatásukat.

A közösségi média az afrikai kontinensen az élet mindennapos része. Az internet-hozzáférés növekedésével a kontinens a digitális platformok használatának gyors növekedését tapasztalja: Maliban hatszorosára nőtt a felhasználók száma, Beninben, Sierra Leonében, Nigerben és Mozambikban pedig több mint kétszeresére. 2017 januárja óta az afrikai internetpenetráció több mint 20 százalékkal nőtt, míg a közösségi média felhasználói 12 százalékkal, 191 millióra emelkedtek. Ebből 172 millió a mobilfelhasználók száma, akik a Facebook tulajdonában lévő platformokat, például a WhatsAppot és a Facebook Messengert használják (Abhi Latif Dahir 2018).¹¹ Ugyanakkor a közösségi média lehetőséget teremtett a vélemények tömeges manipulálására is, ami bizalmatlansághoz, megosztottsághoz, tisztességtelen választási eredményekhez, sőt erőszakhoz vezet. Afrikában az "álhíreket"¹² vádolják azzal, hogy etnikai erőszakot szítanak, zavart keltenek a választókban és árfolyam-ingadozásokat okoznak (Lime 2018).¹³ Egy felmérés szerint a félretájékoztató terjedése a Szahara alatti Afrikában a független főáramú médiába vetett bizalom szintjét is csökkentette (Madrid-Morales és Wasserman 2018). A közösségi média használata különösen veszélyes a választások idején. Például a két kenyai elnökválasztáson 2017 a "fake news" felerősödött, mivel a két fő párt a félretájékoztatóhoz és a propagandához folyamodott a választók befolyásolása érdekében (Anderson 2017).

Tipológia

¹⁰ Afrika még mindig le van maradva az internetkapcsolat terén. Közép-Afrika elzárt országaiban még mindig nagyon alacsony az internet elterjedtsége.

¹¹ Az "álhírek" üzeneteit úgy tekintik, hogy felerősítik a meglévő nemzeti aggodalmakat és törekvéseket. Nigériában, ahol az emberek közel 19%-a munkanélküli, a WhatsAppon megosztott álhírek 6,2%-át a foglalkoztatási csalások teszik ki. A WhatsAppon terjesztett álhírek mintegy 3%-a a terrorizmussal és a hadsereggel kapcsolatos, tükrözve a nigériaiak aggodalmait többek között az iszlamista militánsok által okozott instabilitás és bizonytalanság miatt (BBC 2018).

¹² Wardle-t követve a hamis, de nem kárt okozó tartalmakat félretájékoztatósnak nevezzük,

míg az ugyanilyen típusú, kárt okozó tartalmak dezinformációnak minősülnek. Az olyan igaz információ, amelynek célja a károkozás, malinformációnak minősül (Wardle2017).

¹³ Tekintse meg az öt legnagyobb hamis történetet, amelyek nagy hatást gyakoroltak a kontinensre (2018Mész 2018).

Jelenleg még mindig nincs konszenzus arról, *hogy ki és hogyan szabályozza a közösségi médiát* (Economist 2018; Kajimoto és Stanley 2018; Haigh, Haigh és Kozak 2017). A kialakulóban lévő szabályozási megközelítések globális áttekintéseim általánosságban négy fő típust találtak, amelyeket a közösségi médiával és a dezinformációval kapcsolatos "jogalkotási", "önszabályozó", "többoldalú" vagy "nem szabályozási" megközelítéseknek neveztem el (Tan 2018). Lásd az 1. ábrát. A "jogalkotási megközelítés" lényegében a felülről irányított, állami kezdeményezés preferálására utal, amely szankciókat, börtönbüntetéseket és pénzbírságokat szab ki a hamisított hírek vagy dezinformációk házigazdáira vagy terjesztőire. Az elfogadott jogszabályok széles körűek, és a közösségi média befolyásolóit, digitális médiaplatformokat, vállalatokat, magánszemélyeket vagy bloggereket célozzák, akik szándékosan vagy véletlenül dezinformációkat vagy rossz információkat tesznek közzé, gyártanak vagy terjesztenek. A második "többirányú" megközelítés a jogszabályok, önkéntes kezdeményezések, médiaműveltség és tényellenőrzési mechanizmusok kombinációjára utal, amelyeket az állam és a kulcsfontosságú érdekelt felek, például a mainstream médiavállalatok, technológiai cégek és társadalmi csoportok dolgoztak ki a rosszindulatú tartalmak, a gyűlöletbeszéd vagy a dezinformáció önkéntes eltávolítása érdekében.

Másrészt az "önszabályozó" megközelítés arra utal, hogy a mainstream média, a technológiai vállalatok és a társadalmi csoportok önkéntes kezdeményezéseket és tényellenőrzési mechanizmusokat szorgalmazzanak a rosszindulatú tartalmak, a gyűlöletbeszéd vagy a dezinformáció eltávolítása érdekében. Ez az "önszabályozó" megközelítés J. S. Mill "eszmék piacán" című művéből merít, amely szerint az eszmék és viták szabad cseréje lehetővé teszi az igazság felfedezését (Mill 1998). Végül, létezik egy "nem szabályozó" megközelítés, amely a növekvő "információs zavarral" szembeni laza hozzáállásra utal. E nézet hívei vagy azt szeretnék, ha az állam nem játszana szerepet az online tartalmak igazságtartalmának megítélésében, vagy nem rendelkeznek az intézményi, pénzügyi vagy technikai kapacitással ahhoz, hogy bármilyen koherens stratégiát dolgozzanak ki.

A hét kiválasztott szubszaharai afrikai ország által alkalmazott különböző megközelítéseket, amelyek az állam által irányított, a jogalkotási vagy a médiaműveltségi programok egyikének vagy kombinációjának előnyben részesítése alapján készültek, az 1. ábra két-két mátrixban foglalja össze, és a következő szakaszban részletesen ismertetjük.

1. ábra: Az "álhírek" szabályozási megközelítésének tipológiája és a Freedom House rangsora 2018 a szubszaharai Afrikában

Médiaműveltségi programok		
	Igen	Nem
Jogszabályok	Igen "Több lábon álló" megközelítés Nigéria (Részben szabad: 53,) Kenya (Részben szabad: 44,) Dél-Afrika (Szabad: 22,)	"Jogalkotási" megközelítés Etiópia (Nem szabad: 67,) Ruanda (Nem szabad: 66,) Tanzánia (nem ingyenes: 67,) Uganda (Részben szabad: 46,)
	Nem "Ön szabályozó" megközelítés	"Nem szabályozási" megközelítés

Megjegyzés: A zárójelben a politikai jogok és a polgári szabadságjogok rendszerszintű rangsora és rangsora szerepel, ahol =1 a legszabadabb és = a 7legkevésbé szabad rangsor (lásd Freedom House 2018).

"Jogalkotási" megközelítés (Etiópia, Ruanda, Tanzánia és Uganda)

Európától vagy Ázsiától eltérően a kiválasztott szubszaharai afrikai országok "jogalkotási" vagy "többirányú" megközelítést alkalmaznak a közösségi média felhasználóival szemben a visszaélések és a félretájékoztatás terjedésének megakadályozása érdekében. A cikkben vizsgált országok egyike sem választotta az "ön szabályozó" vagy "nem szabályozó" megközelítést. Ami jelentős, hogy szinte valamennyi ország,

nevezetesen Etiópia, Ruanda, Tanzánia és Uganda, amelyek a "jogalkotási" megközelítést alkalmazták, szintén "nem szabad" vagy "részben szabad" minősítést kaptak, és választási önkényuralmi rezsimnek minősülnek.

A tanulmányban kiválasztott országok közül Etiópiának van a legkeményebb álláspontja a közösségi médiával szemben, mivel azt szélsőséges féltetvényt és tömeges zavargások szorgalmazására használják (Schemm 2016). A mobil- és internetszolgáltatások monopóliumával a kormány megakadályozta, hogy a felhasználók hozzáférjenek a blokkolt oldalakhoz, kivéve, ha a virtuális magánhálózatok használata mellett döntenek, és az oromói tiltakozásokat követően tovább blokkolta a közösségi médiaoldalakat, köztük a Facebookot, a Twittert és a YouTube-ot (Abdi Latif Dahir 2017). Etiópia továbbra is rendkívül elnyomó, annak ellenére, hogy a 2018 áprilisában kinevezett új miniszterelnök enyhített az internetkorlátozásokon és szélesebb körű reformokat ígért. Etiópiához hasonlóan Ruanda is bevezette a 24/2016. számú információs és kommunikációs technológiai törvényt, és törvénytelené tette, hogy digitális eszközzel "bosszúságot, kellemetlenséget vagy szükségtelen aggodalmat" kell okozni (*The Economist* 2018). Ez a politika most az online tartalmakra vonatkozó új szabályozási keret részét képezi, és tiltja az elektronikus kommunikáció súlyosan sértő módon történő használatát, megtiltva az online hálózatok "bosszúságot, kellemetlenséget vagy szükségtelen aggodalmat okozó" használatát (JuriAfrica 2016).¹⁴ Az ellenzéki szereplők azt állították, hogy ez a rendelet felhasználható Paul Kagame elnökkel szembeni bármilyen kritika megakadályozására, aki az újráválasztásért indult a 2017 (*News24* 2017). Márciusban Joseph Nkusi bloggert 2018, tíz év börtönre ítélték polgári engedetlenségre való felbujtásért és rémhírterjesztésért.¹⁵ Az internet szabadsága Ruandában csökkent az online beszédre vonatkozó ezen jogi korlátozások, az online tartalmakat manipuláló kormánypárti trollok, valamint az online újságírók elleni súlyos zaklatások és támadások miatt (Freedom House 2018).

A közösségi média és az internetfelhasználók számának növekedésével Tanzániában¹⁶ a kormány elfogadta az elektronikus és postai kommunikációról (online tartalom) szóló rendeletet, amely arra kényszeríti a bloggereket, a közösségi média influencereket és az online platformokat, hogy évente 930 dolláros licenrdíjat fizessenek, hogy oldaluk működőképes maradjon (*Canadian Journalists for Free Expression* 2018).¹⁷ Az egy főre jutó körülbelül 900 dolláros GDP-vel kevesen lennének képesek kifizetni ezt az engedélyezési díjat. A jogszabály hatása a végrehajtás formájától függne, bár a kormánynak széles körű jogköröket biztosít arra, hogy letartóztasson bárkit, aki online posztol (*The Economist* 2018). Kevésbé elnyomó módon az ugandai kormány "közösségi médiaadót" vezetett be, amelynek értelmében napi 200 ugandai shilling (0,05 dollár) díjat kell fizetni a mobiltelefonon történő közösségi médiahasználatért, hogy visszaszorítsa a túlzott "pletykálkodást" (*The Economist* 2018).

"Többirányú megközelítés" (Nigéria, Kenya és Dél-Afrika)

Az előző négy országhoz hasonlóan Nigéria¹⁸, Kenya és Dél-Afrika kormányai, amelyek "szabad vagy részben szabad" minősítést kaptak, új törvényeket terveznek vagy fogadtak el a gyűlöletbeszéd, az "álhírek" kriminalizálására és a kibernetikai zaklatás elleni küzdelemre. Márciusban a 2018. nigériai szenátus javaslatot tett a gyűlöletkeltésről szóló, széleskörűen megfogalmazott

¹⁴ 2017-ben rendeletet hoztak arról, hogy minden jelöltnek be kell nyújtania a közösségi médiában megjelenő üzeneteit az ország Nemzeti Választási Bizottságához, hogy azt 48 órán belül előzetesen jóváhagyják (*News24* 2017). Kagame a szavazatok 98,79 százalékával megnyerte a választást ("Ruanda: politikailag zárt választások" 2017).

¹⁵ Magánjellegű WhatsApp-üzeneteket használtak fel bizonyítékként az ellenzéki elnökjelölt, Diane Rwigara ellen a kormány elleni állítólagos uszítás miatt indított büntetőeljárás során (lásd: Online tevékenységek miatti

büntetőeljárások és letartóztatások).

¹⁶ Tanzániában 23a millió55 emberből 2017,16%-kal többen használták az internetet, mint korábban (2016*The Economist* 2018).

¹⁷ A törvény olyan tartalmak ellen irányul, amelyek "bosszúságot okoznak, ártalommal vagy rosszal fenyegetnek, bűncselekményre buzdítanak vagy felbujtanak, vagy közrendzavaráshoz vezetnek". A szabálysértők engedélyét visszavonhatják, vagy 5 millió shilling (2 200,00 USD) bírságra számíthatnak (The Economist 2018). ¹⁸ Etnikai alapon történő zaklatásért az egyének "legalább ötéves börtönbüntetésre vagy legalább 10 millió N értékű pénzbírságra vagy mindkettőre" ítélték (Azimazi és Opara 2018).

beszéddel kapcsolatos törvényjavaslat, amelyet a kritikusok szerint az online ellenvélemény elhallgattatására használnának fel. Ez a törvényjavaslat, ha elfogadják, akasztással büntetné azt, aki "egy másik személy halálát okozó gyűlöletbeszédet" követ el. Tekintettel a gyűlöletbeszéd által szított etnikai erőszak múltjára, egyesek aggódnak amiatt, hogy a törvényjavaslat nem ad elég egyértelmű definíciót a "gyűlöletbeszéd" fogalmára (BBC News 2018). Ezt az aggodalmat csak fokozza, hogy a kormány korábban a kiberbűnözésre vonatkozó törvények segítségével vádat emelt a politikusokat és üzletembereket online kritizáló újságírók ellen. Az internet szabadsága Nigériában 21 weboldal - köztük egy független online hírportál - példátlan blokkolása, valamint az újságírók és aktivisták ellen online tevékenységük miatt elkövetett megfélemlítések és erőszakos cselekmények növekedése miatt csökkent (Freedom House 2018b). A közelgő országos választások miatt 2019, félő, hogy a weboldalakat blokkolni fogják, ami hatással lehet a választási eredményekre (Adibe 2018).

Kenyában 2018 májusában új törvényt fogadtak el a számítógépes visszaélésekről és a számítógépes bűnözésről szóló törvény alapján, amely 50 000 dolláros bírságot és/vagy két évig terjedő börtönbüntetést ír elő azoknak, akik "hamis" információkat tesznek közzé (Olewe 2018). Ez a jogszabály jogalapot biztosít az olyan kiberbűncselekmények üldözésére, mint a gyermekpornográfia, a számítógépes csalás és a személyazonosság-lopás; a kritikusok azonban azt állítják, hogy a kormányok megpróbálnak "manipulálni egy valódi problémát annak érdekében, hogy olyan elnyomó változtatásokat hajtsanak végre, amelyek valójában a saját hatalmuk megerősítését szolgálják" (Olewe 2018).¹⁹ A szigorú büntetések, amelyek 10 millió shilling (100 000 dollár) bírságot és akár 20 év börtönbüntetést is előírnak a kibernetizálásért (Daily Nation 2018). 2016 végén a dél-afrikai kormány is közzétette a gyűlölet-bűncselekmények és a gyűlöletbeszéd megelőzéséről és leküzdéséről szóló törvénytervezetet nyilvános véleményezésre; míg egy eredeti törvénytervezet csak a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazott, ez a felülvizsgált tervezet olyan rendelkezéseket tartalmazott, amelyek kriminalizálják a gyűlöletbeszéd eseteit (Makhafola 2018) Az eredeti törvénytervezetet a Human Rights Watch kritikával illette, mivel tág definíció alapján kriminalizálja a gyűlöletbeszédet.

A felülről jövő, állami kezdeményezésű jogszabályok mellett a közösségi médiavállalatok, mint például a Facebook, segítettek harmadik fél által indított tényellenőrzési kezdeményezések elindításában Kenyában, Nigériában és Dél-Afrikában az álhírek elleni küzdelem érdekében. Miután a Facebook ebben a három országban elindította harmadik fél által végzett tényellenőrzési kezdeményezését²⁰, további afrikai országokat is be kíván vonni az álhírek elleni küzdelembe. A vidéki Nigéria és Kenya alacsony írástudási szintje miatt a tényellenőrzési és médiaműveltségi programok kihívást jelentenek, amikor a legtöbben a Facebookot az internet szinonimájaként tekintik, és mindent, amit látnak, "igaznak" fogadnak el (BBC 2018). A kontinensen jelenleg három kulcsfontosságú tényellenőrző szervezet - a Code for Africa, az Open Up és az Africa Check - segíti elő a nyilvános viták pontosságát és a politikai szereplők vizsgálatát. Egyesek azonban úgy találták, hogy ezek a nonprofit szervezetek adapatpartolókká és aktivistákká váltak, amelyek veszélyeztetik az újságírói normákat (Cheruiyot és Ferrer-Conill 2018).

Következtetés

Afrika digitális szabadsága ostrom alatt áll. Tekintettel arra, hogy Etiópiában, Ruandában, Nigériában és Kenyában kemény gyűlöletbeszédre, a közösségi médiára és a kiberbűnözésre vonatkozó törvényeket vezettek be, egyre nagyobb aggodalomra ad okot, hogy a felülről irányított állami jogszabályokra való támaszkodás inkább az ellenzék elhallgattatását és a legitim hírszervezetek elhallgattatását célozza, mint az "álhírek" elkövetőit. Úgy tűnik, hogy az álhírek elleni küzdelemben a "jogalkotási megközelítésre" való támaszkodásnak tovaryűrűző hatásai is vannak, mivel Zambia

---

¹⁹ Ezek a törvények megszüntethetik a bejelentők védelmét, sérthetik az alapvető jogokat, és ablakokat nyithatnak a visszaélések előtt (Olewe 2018). 2018 januárjában Cyprian Nyakundi kenyai bloggert letartóztatták a belügyminiszter rágalmozásának vádjával (*The Economist* 2018).

²⁰ A Facebook Johannesburgban nyitotta meg első afrikai irodáját, mivel a kontinens növekvő népessége és az alacsony szintű internet-hozzáférés nagy kiaknázatlan piacot jelent a reklámbevételek megszerzéséhez (Rawlins 2015).

új kiberbiztonsági és kiberbűnözési törvényjavaslatot, adatvédelmi törvényt és elektronikus kereskedelmi törvényt tárgyal a kiberbűnözés, az álhírek és a csalás kezelése érdekében, hogy a hatóságok engedélyezhessék bármely számítógép házkutatási parancs nélküli átvizsgálását (The Economist Intelligence Unit 2018). A közösségi média szabályozására irányuló erőfeszítések a szubszaharai Afrikában hozzájárulnak a digitális tekintélyelvűség erősödéséhez (Freedom House 2018c). A független újságírók, polgári aktivisták és hangadó ellenzéki vezetők elleni célpontok visszafejlődésre készítenek, veszélyeztetik a demokratikus kormányzást, és megakadályozzák a szilárd digitális negyedik hatalom kialakulását (Smith 2018). Több felügyeletre van szükség ezen új kiberbűnözéssel és a közösségi médiával kapcsolatos jogszabályok megfogalmazása, értelmezése és végrehajtása terén a visszaélések és a manipuláció megelőzése érdekében.

Bibliográfia

- Adibe, Jidefor. 2018. "Kell-e a törvényt használni a gyűlöletbeszéd visszaszorítására Nigériában?" *Brookings* (blog). Október 2. <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2018/10/02/should-the-law-be-used-to-curb-hate-2018.speech-in-nigeria/>.
- Amanullah, Zahed és Anisa Harrasy. 2017. "Két szélsőség között Az iszlamista és törzsi üzenetekre adott válaszok online Kenyában a választások 2017 idején". Stratégiai Párbeszéd Intézet. London: Institute for Strategic Dialogue.
- Anderson, Mark. 2017. "Kenya's Fake News Epidemic Adds to Electoral Violence Fears". *The African Report*. July 31, 2017. <http://www.theafricareport.com/East-Horn-Africa/kenyas-fake-news-epidemic-adds-to-electoral-violence-fears.html>.
- Azimazi, Jimoh és George Opara. 2018. "A szenátus új törvénytervezetében a gyűlöletbeszédet elkövetők akasztással fognak meghalni". *The Guardian*, 2018. március 1. <https://guardian.ng/news/hate-speech-offenders-to-die-by-hanging-in-senates-new-bill/>.
- BBC. 2018. "Mennyire nagy probléma az álhír Afrikában?", november 12, 2018, Afrika. <https://www.bbc.com/news/world-africa-46138284>.
- BBC News*. 2018. "Why Nigeria's Hate Speech Bill Is a Jokes Killer," March 15, 2018, Afrika. <http://www.bbc.com/news/world-africa-43386636>.
- Kanadai újságírók a szabad véleménynyilvánításért*. 2018. "Cjfe Deeply Concerned by Tanzania Law Restricting Online Expression," April 19, 2018. https://www.cjfe.org/cjfe_deeply_concerned_by_tanzania_law_restricting_online_expression.
- Cheruiyot, David és Raul Ferrer-Conill. 2018. "Afrika tényellenőrzése". *Digital Journalism* (68): 964-75. <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1493940>.
- Dahir, Abdi Latif. 2017. "Etiópia blokkolta a közösségi médiaoldalakat, mivel újabb oromo tüntetések sújtják az országot". *Quartz* (blog). December <https://qz.com/1157890/oromo-protests-ethiopia-has-blocked-social-15-media-sites-facebook-twitter-and-youtube/2017..>
- Dahir, Abhi Latif. 2018. "Ez a legnépszerűbb üzenetküldő alkalmazás Afrikában". Világ gazdasági Fórum. Február 16, 2018. <https://www.weforum.org/agenda/2018/02/why-whatsapp-is-the-most-popular-messaging-app-in-africa/>.
- Daily Nation, ez. 2018. "Hibás a kiberbűnözésről szóló törvény, javítsuk ki". *Daily Nation*. 2018. május 17. <https://www.nation.co.ke/oped/editorial/Cybercrime-law-is-faulty--let-s-rectify-it/440804-4567394-47kutbz/index.html>.
- Közgazdász. 2018. "Háborúzás dezinformációval". *The Economist*, január <https://www-e25.com/2018.ist-com.libaccess.lib.mcmaster.ca/news/special-report/21735479-power-fake-news-and-undue-influence-waging-war-disinformation>.
- Freedom House. 2018a. "Ruanda országjelentés: Internet Freedom Score." 2018. <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2018/rwanda>.
- . 2018b. "Szabadság a világban 2018." Szabadság a világban. Freedom House. <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018>.
- . 2018c. "Freedom on the Net 2018." Október 31, 2018. <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/freedom-net-2018>.
- . 2018d. "Internet Freedom Score: Nigeria." Freedom House. November 1, 2018. <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2018/nigeria>.

- . 2018e. "A digitális tekintélyelvűség felemelkedése: Fake News, Data Collection and the Challenge to Democracy" (Álhírek, adatgyűjtés és a demokrácia kihívása). Freedom House. November 1, 2018. <https://freedomhouse.org/article/rise-digital-authoritarianism-fake-news-data-collection-and-challenge-democracy>.
- Haigh, Maria, Thomas Haigh és Nadine I. Kozak. 2017. "Az álhírek megállítása." *Journalism Studies* (00): 1-26. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2017.1316681>.
- JuriAfrika. 2016. "Ruanda új IKT-szabályozást léptet életbe." *JuriAfrica*, december h30,2016.<https://juriafrique.com/eng/2016/12/30/rwanda-enacts-new-ict-regulations/>.
- Kajimoto, Masato és Samantha Stanley, szerk. 2018. "Információs zavarok Ázsiában". The University of Hong Kong. Lime, Ashley. 2018. "Egy év hamis hírek Afrikában", november 12,2018,. Afrika. <https://www.bbc.com/news/world-africa-46127868>.
- Madowo, Larry. 2018. "A közösségi média boomja kezdődik Afrikában". Világ gazdasági Fórum. Április h20,2018.<https://www.un.org/africarenewal/magazine/december-2010/social-media-boom-begins-africa>.
- Madrid-Morales, Dani és Herman Wasserman. 2018. "Study Sheds Light on Scourge of 'Fake' News in Africa" (Tanulmány fényt derít az afrikai "hamis" hírek ostorára). The Conversation. November 21, 2018. <http://theconversation.com/study-sheds-light-on-scourge-of-fake-news-in-africa-106946>.
- Makhafola, Gertrude. 2018. "Hamarosan benyújtják a gyűlöletbeszéd elleni törvénytervezetet." *IOL News*, március h6,2018.<https://www.iol.co.za/news/politics/anti-hate-speech-bill-set-to-be-tabled-soon-13619543>.
- Mill, J.S. *A 1998. szabadságról és más esszék*. Oxford: Oxford University Press.
- News24. 2017. "Diplomaták aggódnak a ruandai közösségi média ellenőrzése miatt", május 30,2017.<https://www.news24.com/Africa/News/diplomats-concerned-over-rwanda-social-media-controls-.20170530>.
- Olewe, Dickens. 2018. "Kelet-Afrika keményen fellép az "álhírek" ellen." *BBC News*, May 16,2018, Afrika. <http://www.bbc.com/news/world-africa-44137769>.
- Pew Research Centre. 2018. "A közösségi média használata tovább növekszik a fejlődő országokban". Június 19,2018.<http://www.pewglobal.org/2018/06/19/3-social-network-adoption-varies-widely-by-country/>.
- Rawlins, Lauren Kate. 2015. "A Facebook nyomot hagy Afrikában". ITWeb. Szeptember 11,2015.<https://www.itweb.co.za/content/XnWJadvboaj7bjO1>.
- "Ruanda: Politikai szempontból zárt választások." 2017. Human Rights Watch. Augusztus 18,2017.<https://www.hrw.org/news/2017/08/18/rwanda-politically-closed-elections>.
- Schemm, Paul. 2016. "Etiópia közösségi média elleni háborújában az igazság a legfőbb áldozat." *Washington Post*, 2016. október 14. <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/10/14/in-ethiopia-war-against-social-media-the-truth-is-the-main-casualty/>.
- Smith, Hilary Mattfess, Jeffrey. 2018. "Afrika támadása az internet szabadsága ellen". *Foreign Policy* (blog). Július <https://foreignpolicy.com/2018/07/13/africas-attack-on-internet-freedom-uganda-tanzania-ethiopia-13-museveni-protests/2018>.
- Tan, Netina. 2018. "A közösségi média és az álhírek választási kezelése Kelet- és Délkelet-Ázsiában". In . MIT, Boston.
- The Economist*. 2018. "How African Governments Try to Control What Is Said Online," April 19, 2018. <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2018/04/19/how-african-governments-try-to-control-what-is-said-online>.
- The Economist Intelligence Unit. 2018. "A kiberbűnözés költségei". *The Economist*. June 22, 2018. <http://www.eiu.com/industry/article/1586874742/the-cost-of-cyber-crime/2018-06-22?src=ilaw>.
- Wardle, Claire. 2017. "Fake News. Ez bonyolult." *First Draft News*. Február 16,2017.<https://firstdraftnews.org/443/fake-news-complicated/>.

A diktátor dilemmájának kezelése: Az információmanipuláció menüje Kínában

Devin Ouellette

Bevezetés

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT-k) megváltoztatták a politikai viták dinamikáját a demokráciákban és az autokráciákban egyaránt - különösen, mivel az IKT-k maguk is az állami és társadalmi szereplők közötti politikai viták színterévé váltak (Hussain 2016). Egyrészt az IKT-k decentralizált és szinte azonnali összekapcsolhatósága elősegíti a "felszabadító" politikát (Diamond 2010) azáltal, hogy csökkenti a koordinációs költségeket (Garrett 2006, 206), és lehetővé teszi a digitális hálózatok számára az elégedetlenkedő nyilvánosság megszervezését (Bennett és Segerberg 2013; Howard 2010), mint például az arab tavasz (Rane és Salem 2012). Másrészt az IKT-k az elnyomó kormányok kifinomult ellenőrzési mechanizmusaként is szolgálhatnak (Deibert, Rohonzinski és Zittrain 2010; Greitens 2013), leggyakrabban a cenzúrán keresztül. Egyre világosabb, hogy "az új média és a politikai szereplők közötti kapcsolat túlságosan dinamikus és egymástól függő ahhoz, hogy egyszerű oksági megállapításokra lehessen redukálni" (George 2005, 197), mivel az IKT-k a tiltakozás és az elnyomás egyidejű innovációját egyaránt magukban foglalják (Tapsell 2017).

A kibertérrel a politikai viták új színtere jött létre, amely a tiltakozás és a hatalom szféráit egyaránt magában foglalja, "ahol az információhoz, eszmékhez, értékekhez és identitásokhoz való jogokat vitatják és megszakítják" (Rahimi 1612011.); minél kevésbé demokratikus a társadalom, annál vonzóbbnak tűnik az internet mint emancipációs médium, de annál valószínűbb, hogy a radikális internethasználatot blokkolják vagy büntetik (George 2005, 197). Az IKT-k képlékeny és dinamikus minősége elengedhetetlenné teszi "az új taktikák stratégiai kölcsönhatásának és mindkét fél általi adaptálásának" (Zeitsoff 2017, 1982) megértését, valamint azoknak a társadalmi-politikai kontextusoknak a sajátosságait, amelyekbe ezek az új technológiák beágyazódnak.

Ez a tanulmány az információs és kommunikációs technológiáknak a Kínai Kommunista Párt (KKP) által az ellenőrzés eszközeként történő stratégiai interakciójával és adaptációjával foglalkozik az információmanipuláció mechanizmusainak magyarázó tipológiájának kidolgozásával. Az információs manipuláció mechanizmusait három csoportba sorolva: "elfojtás", "torzítás" és "gyűjtés", ez a tanulmány betölti a meglévő tudományos kutatásban meglévő hiányosságot az összekapcsolt "információs ökoszisztéma" elemzése terén. A tanulmány az IKT-k kínai hatásának kontextusba helyezésével kezdődik, majd a tipológiát vázolja fel, mielőtt az általános megállapítások megvitatásával és a következmények kidolgozásával zárul.

Az internet Kínában

Kínában az online polgárok (vagy "netizenek") milliós802 lakossága (CNNIC 2018) a legnagyobb a világon; csak a WeChat (Kína legnépszerűbb közösségi médiaplatformja) több mint egymilliárd regisztrált fiókkal és 850 millió aktív felhasználóval rendelkezik (Dörner 2017). Ekkora népesség mellett elkerülhetetlen az elégedetlenség: Csak a 2015-2017 közötti időszakban 6694 feljegyzett munkaügyi tiltakozás történt (China Labour Bulletin 2018). A KKP úgy tekint az IKT-kra, mint "a párt szemére, fülére, nyelvére és torkára" (Brady, 1292017.), és ezért kulcsfontosságúak a rezsime ellenőrzése szempontjából. Xiao Qiang a KKP, a nyilvánosság és az internet közötti kapcsolatot a (1) *feng* (blokkolás), (2) *shai* (felfedés) és (3) *huo* (kaszád) viszonyaként értelmezi: a kormány blokkolja az információkat, az emberek felfedik a szennyest, az internet pedig platformot biztosít az

információk terjedéséhez (2011, 206). Így "az ellenőrzés és az ellenállás úgy létezik a kínai politikai rendszeren belül, mint egy végtelenül

阴阳 (yin/yang) átalakítása" (Brady 2017, 138). th2018. április 16-án például a Weibo a "tisztító kampány" részeként megszüntette a meleg tartalmak cenzúrázását, miután a feldühödött netezők hatalmas visszhangjával szembesült (Koetse 2018).

A párt és a netezők közötti online feszültség Ronald Wintrobe kifejezésével élve egy digitális "diktátor dilemmája" - a KKP-nak hatalma van polgárai felett, de nincsenek eszközei a nép támogatásának mérésére, mivel az emberek nem szívesen jelzik nemtetszésüket a büntetéstől való félelmükben (2001). Az IKT-k megjelenésével azonban az uralkodó és az uralkodó közötti dinamika egyre bonyolultabbá válik. Egyrészt az információ elnyomásának mechanizmusai, mint például a cenzúra, hasznosak a stabilitás szempontjából, ugyanakkor súlyosbítják a diktátor dilemmáját, mivel elrejtik a nép támogatásának mértékét. Másrészt az IKT-k lehetővé teszik az online információgyűjtést, amelynek révén a KKP részben értékelni tudja a rezsim népszerűségét és biztonságát. Az információk elhallgatását, torzítását és gyűjtését azonban egyre inkább együttműködve alkalmazzák, enyhítve a diktátor dilemmájára jellemző információs aszimmetria buktatóit. Ez az információmanipuláció összetett ökoszisztémájára utal: ahol több stratégiát kombinálnak, hogy a KKP *jobban* tudja *kezelni* a diktátor dilemmáját - az elnyomás és az információ közötti egyszerű kompromisszumot negligálják. Ehelyett az elnyomás ellenére is lehet információt gyűjteni, és a nyilvánosan elérhető információk torzításával el lehet nyomni a mozgósítást anélkül, hogy az információs aszimmetria költségei felmerülne.

Az információmanipuláció menüje

A táblázat az 1 alábbiakban ismerteti az információmanipuláció három stratégiáját, az egyes stratégiák mechanizmusait és az általuk kiváltott hatást.

Elnyomás

Az elnyomás stratégiája magában foglalja az internetet behálózó strukturális alapok szisztematikus manipulálását, ami kedvezőtlen feltételeket teremt a kollektív mobilizáció számára. Az elnyomás mechanizmusai a következők: (1) a jogi keret, (2) a valós nevek regisztrációja és (3) a szelektív szűrés. Először is, az internet szabadságát a KKP biztosítja (Herold és Marolt 2011), és a kínai törvények a hálózatüzemeltetőket teszik felelőssé az előfizetők tevékenységéért, akik saját cenzorokat vetnek be (Mulvenon 2008). A hazai cenzúra nagy része ezeknek az internetes vállalatoknak az alkalmazottaira hárul (MacKinnon 2009), és magas költségeket rónak ki az engedetlen vállalatokra. A Bytendance Jinri Toutiao (Today's Headlines) nevű alkalmazását 2018. április 9-énth három hétre felfüggesztették "vulgáris és banális" tartalmak miatt, amelyeket nem "a szocialista alapértékek vezettek".

Két nappal később a cég alapítója nyilvánosan bocsánatot kért, kijelentve, hogy cége "rossz útra tért" (Economist 2018a). A széles jogi keret és a szigorú büntetések elősegítik a túlcenzúra környezetét, ami a vállalatokat a túlcenzúrázásra ösztönzi. Másodszor, 2013-ban Kína elkezdte bevezetni a valós névre vonatkozó regisztrációs politikát, amely megköveteli az internetfelhasználóktól, hogy az online fiókokat összekapcsolják a kormányzati azonosítóval. A 2018-as kiberbiztonsági törvény megerősítette a valós névre vonatkozó regisztrációs kötelezettségeket, amellyel, hogy a hálózatüzemeltetők számára kötelezővé tette az adatok hazai tárolását (Freedom House 2018b). A KKP a netezők személyazonosságának felfedését követelve elősegíti az öncenzúra környezetét, mivel a netezők képtelenek névtelenül posztolni. Harmadszor, ahogy King és társai bemutatják, a kínai cenzúra a kollektív cselekvés gátlására összpontosít. A kritika nem jelent fenyegetést, amíg a kollektív cselekvési potenciállal bíró események megvitatását

elnyomott (King, Pan és Roberts 2013). Ez a "puha cenzúra" lehetővé teszi és ösztönzi az online vitát, de erősen szabályozza annak tartalmát (Bamman, O'Connor és Smith 2012). A rendfenntartás különösen szigorú az etnikai kisebbségekkel szemben, mivel az elégedetlenség és a függetlenségi mozgalmak továbbra is erősek. A Sina Weibo-n a Tibetből küldött üzenetek 53%-át törlik, Pekingben csak 12%-át. (Bamman, O'Connor, and Smith 2012). Hszincsiangban CCTV-kamerákat telepítettek az utcai oszlopokra (Economist 2018b), és arcfelismerő technológiát használnak a helyi lakosság megfigyelésére (Freedom House 2018b). Az etnikai kisebbségekkel szembeni cenzúra fokozásával a KKP biztosítja, hogy a legelégedetlenebb közönségei a legkevésbé tudjanak hatékonyan mozgóztatni. Így az elnyomás stratégiája elősegíti a túl-/öncenzúra légkörét, amely megakadályozza a virtuális kapcsolatok megerősítését a formális társadalmi kapcsolatokkal a kollektív cselekvési potenciállal rendelkező viták törlésével, különösen a nagy vitás területeken.

1. táblázat - Az információmanipuláció menüje

Stratégia	Mechanizmusok	Hatás
Elnyomás	Jogi keret Valós név regisztráció Stratégiai cenzúra	A túl- és öncenzúra elnyomja a kollektív cselekvést akadályozza a politikai tudatosságot
Torzítás	"Astroturfing" Internet-szűrés Hálózati ellenőrzések	Átírányítás Vita szigetelni Netizens propagálni pozitív képet
Gyűjtemény	"Discussion Engineering" Korrupció/kritika Jelentés Adatbányászat	Online vélemény elemzése Hamis elszámoltathatósági kommunikációs csatorna létrehozása

Torzítás

A torzítási stratégia magában foglalja a KKP közvetlen részvételét az online vitákban és azok alakítását, torzított információforrások létrehozását és a netezők percepciójának megváltoztatását. A torzítás mechanizmusai a következők: (1) az asztroturfing, (2) az internetes szűrés és (3) a hálózat ellenőrzése. Először is, az astroturfingot, vagyis a megrendezett megtévesztő kampányokat Kína internetes brigádja, az úgynevezett "50 centes párt" végzi, amely felbérelt közhivatalnokok, akik online vitákat folytatnak a kínai netezőkkel.²¹ King és társai becslése szerint az 50 centes párt által közzétett bejegyzések száma évente átlagosan 448 millió. E bejegyzések 80%-a a "szurkolás" kategóriájába tartozik, azaz pozitív megjegyzéseket tesznek közzé a rendszerről. Ahelyett, hogy vitás kérdésekkel foglalkoznának, az 50c párt tagjai aktívan alakítják az online véleményt, pozitívabb képet alakítva ki a KKP-ről, stratégiailag elterelve a figyelmet a konkrét sérelmekről (King, Pan és Roberts 2017). 2014-ben az urumcsi vasútállomáson történt támadással kapcsolatos információkat gyorsan cenzúrázták, és Kína jó kormányzásáról és gazdasági lehetőségeiről szóló posztokkal helyettesítették (Waddell 2017). Másodsor, az internetes szűrés az elsődleges módszer a külföldi oldalakhoz és tartalmakhoz való hozzáférés blokkolására (MacKinnon 2009). A kódalapú szabályozás kevésbé átlátható, mint a jogi szabályozás, alacsonyabb társadalmi költségekkel jár (Lee és Liu 2012), ami csökkenti a visszahatás valószínűségét. A csúcstechnológias szűrőmechanizmusok, mint például a Nagy Tűzfal, blokkolják a tiltott, feketelistán szereplő külföldi oldalakhoz való hozzáférést, elszigetelve a kínai netezőket a külső forrásoktól. A Google most együttműködik Pekinggel a

²¹ Az autokratikus kormányok korántsem egyedül vannak az online információk online terjesztésében. Az amerikai hadsereg például a jelentések szerint olyan szoftvert fejlesztett ki, amellyel hamis fiókok segítségével manipulálni

lehet az online információkat és Amerika-barát üzeneteket terjeszteni a közösségi oldalakon (Fielding és Cobain 2011).

egy olyan keresőmotor tervezése, amely cenzúrázza az emberi jogokkal, a demokráciával és a tiltakozással kapcsolatos információkat, miközben a keresési előzményekről szóló feljegyzéseket a KKP-nek is átadja (Gallagher 2018). Ez a szigetelő "kiber-apartheid" korlátozza az ellen-narratívák behatolását a kínai internetre (Mulvenon 2008). Harmadszor, az online információk korlátozott számú kapcsolódási ponton keresztül jutnak be az országba, a KKP ezen kapcsolódási pontok ellenőrzésével szűri az információkat, széles körű hálózati ellenőrzést hozva létre (Lee és Liu 2012). Az online információk és viták torzítása a kínai netezőket tudatlanságban tartja, manipulálja a kritikus kérdések és események megértését, és befolyásolhatja a saját országukról és a világról alkotott képüket (MacKinnon 2011). Röviden, a torzítás stratégiája a digitális ökoszisztémán belül a rendelkezésre álló információk szisztematikus befolyásolásával újra bebetonozza a status quo-t és elősegíti a KKP iránti nagyobb passzivitást.

Gyűjtemény

A gyűjtési stratégia magában foglalja az információk online forrásokból történő összegyűjtését, hogy elősegítse a nagyobb elszámoltathatóság és befogadóképesség érzékelését. Ezt a stratégiát a következő mechanizmusokon keresztül hajtják végre: (1) a vitatechnika, (2) a korrupcióról és kritikákról szóló jelentések, valamint (3) az adatbányászat. Először is, a KKP stratégiai vitatechnikája "biztonsági szelep" hatást fejt ki, amelyben az online elégedetlenséget olyan módon lehet levezetni, hogy azt a párttól el lehessen terelni. Például a 2012-es Diaoyu/Senkaku-válság idején a Sina Weibo online diskurzusának stratégiai megfigyelése lehetővé tette a KKP számára, hogy megduplázza politikai álláspontját azáltal, hogy először bátorította a nacionalista, Japán-ellenes hevületet, ami erős legitimációs erőt biztosított, majd később elnyomta ugyanezt a diskurzust, amikor a haragot magára a KKP-re irányították át (Cairns and Carlson 2016); az online diskurzus ilyen manipulálása stratégiaileg úgy történhet, hogy a párt céljait erősítse, miközben azt az illúziót kelti, hogy a párt inkább a népi érzelmekhez igazodik, mintsem aktívan alakítja azokat. Másodszor, azáltal, hogy lehetővé teszi az alacsony szintű korrupció és a kritika jelentését, a KKP-t figyelmeztetik a társadalmi nyugtalanság potenciális szikráira, lehetővé téve számukra, hogy foglalkozzanak a kérdésekkel és problémákkal, mielőtt azok nagyobb megmozdulásokká súlyosbodnának (MacKinnon 2012). A 2015. kormány a korrupció nyilvános bejelentésére szolgáló alkalmazást indított (China Daily 2015). Mégis, kevés közösségi médiabejegyzés tárgyal negatívan a nemzeti vezetőkről (Qin, Strömberg és Wu 2017). Ez az alacsony szintű korrupcióról szóló jelentések iránti elkötelezettség és a magas szintű korrupció elhallgatása elősegíti az ellenőrzést anélkül, hogy szembeszállna a szisztematikus korrupcióval (Lorentzen 2014), ami tiltakozást indukálhatna.²² Így "a teljesítménybeli kihívások eltűrésével a rezsim megkönnyíti a helyi információkhoz való hozzáférést, így könnyebben ellenőrizheti ügynökeit" (Shao 2018, 15). Harmadszor, az online véleményelemzéssel (ami szintén a feladatai közé tartozik) az 50c párt képes kommunikációs csatornát teremteni a netpolgárok és a KKP között, és fontos információkat továbbít a KKP-nek a netpolgárok véleményéről (Han 2015). Más szóval az internet "megbízható és viszonylag költségmentes eszközként működik a közvélemény egyébként rejtve maradó vagy meghamisított sérelmeinek felmérésére és megelőzésére, és ezáltal megakadályozza, hogy azok aktív tiltakozássá eszkalálódjanak" (Gunitsky 2015, 43). Ily módon a KKP felmérheti a közvéleményt és a reakciókat, értékelheti saját hatékonyságát, és csökkentheti a kormányzás információs aszimmetriáját.

Megbeszélés és következtetés

²² Bár a központi kormányzat erőteljesen támogatja és hasznos a számára, az alacsony szintű korrupcióról szóló jelentések mégis hibásak és nem hatékonyak, amint azt Pan és Chen (2018) bemutatja.

Míg a kínai információmanipulációról szóló szakirodalom nagy része elsősorban az egyes mechanizmusokra összpontosít, ez a tanulmány inkább e mechanizmusok összekapcsolódására és arra az összetett információs ökoszisztémára összpontosít, amelybe ezek beágyazódnak. Az elfojtás stratégiája a kollektív mozgósítás visszaszorítására törekszik, de ezt a célt szolgálja

a népi támogatásra vonatkozó információk árán. A torzítás stratégiája a pártról alkotott pozitív nézeteket igyekszik népszerűsíteni, és elszigetelni a netezőket az alternatív narratíváktól, ezáltal erősítve a népszerű támogatást anélkül, hogy közvetlenül elnyomná az információkat. A gyűjtési stratégia célja az információgyűjtés, hogy proaktívan felmérje a közvélemény megítélését, és hatékonyabban reagáljon a sérelmekre, elősegítve ezzel a kormány fogékonyságának képét.

Együttműködve ezek a stratégiák

lehetővé teszi a KKP számára, hogy hatékonyabban kezelje a diktátor dilemmáját - az információ elhallgatása által okozott információs aszimmetria költségeit torzítással és begyűjtéssel lehet növelni, nagyobb mozgásteret biztosítva az ellenőrzéshez. Összefoglalva, a digitális diktátor dilemmája továbbra is fennáll, de már nem korlátozza ugyanolyan mértékben az elnyomást, mivel a digitális technológia kifinomult használata jelentősen csökkentette a felmerülő költségeket.

Ez a tanulmány az IKT-k Kínában tapasztalható autoriter aspektusaira összpontosított, ugyanakkor vannak biztató jelek is, mivel az internetet arra is használják, hogy bizonyos fokú mérlegelést és konszenzusos döntéshozatalt építsenek be a politikai folyamatokba (Bristow 2011; Jiang és Xu 2009; He és Warren 2011); és a tekintélyelvű környezet ellenére vannak arra vonatkozó bizonyítékok, hogy az internethasználat mégis alááshatja a rezsím politikai támogatását (Tang és Huhe 2014).

A demokratizálódás már nem helyezhető el egy meghatározott paradigmában (Carothers 2002), és ahogy Yuen Yuen Ang rámutat, Deng Xiaoping jelentős politikai reformokat hajtott végre, amelyek közül néhány a demokratizálódás előnyeit is magában foglalja (2018); így lehet ez az internettel is. A globális demokrácia mégis válságban van (Freedom House 2018a), és hanyatlása a digitális tekintélyelvűséggel függ össze. Ez a tanulmány további bizonyítékot szolgáltat erre a tendenciára: Kínában az IKT-kat túlnyomórészt a rezsím ellenőrzésének megerősítésére szolgáló mechanizmusokként, nem pedig az ellenőrzés megtámadásának eszközeként vették igénybe. Mivel az autoriter rezsimek továbbra is nagy leleményességről tesznek tanúbizonyságot a digitális technológiáknak az ellenőrzéshez való társválasztása terén, a demokráciára vonatkozó előrejelzések továbbra is szigorúak.

Bibliográfia

- Bamman, David, Brendan O'Connor és Noah Smith. 2012. "Cenzúra és törlési gyakorlatok a kínai közösségi médiában". *First Monday* (173). <http://journals.uic.edu/ojs/index.php/fm/article/view/3943>.
- Bennett, W. Lance és Alexandra Segerberg. 2013. *Az összekötő cselekvés logikája: A digitális média és a vitatott politika személyessé válása*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139198752>.
- Brady, Anne-Marie. 2017. "Plus Ça Change?: Xi Jinping alatt a média ellenőrzése." *Problems of Post-Communism* (643-4): 128-40. <https://doi.org/10.1080/10758216.2016.1197779>.
- Bristow, Michael. 2011. "Megváltoztathatják-e a mikroblogok Kína vezetőit?" *BBC News*, augusztus 8, 2011., Ázsia-Óceánia. <http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-14422581>.
- Cairns, Christopher és Allen Carlson. 2016. "Valós világbeli szigetek a közösségi média tengerében: Nationalism and Censorship on Weibo during the Diaoyu/Senkaku Crisis" (Nacionalizmus és cenzúra a Weibón a Diaoyu/Senkaku 2012 válság idején)." *The China Quarterly* (225március): 23-49. <https://doi.org/10.1017/S0305741015001708>. <https://doi.org/10.1017/S0305741015001708>.
- Carothers, Thomas. 2002. "Az átmeneti paradigma vége". *Journal of Democracy* (131): 5-21. <https://doi.org/10.1353/jod.2002.0003>.
- China Daily. 2015. "Új korrupcióellenes alkalmazás azonnali nyilvános jelentések áradatát váltja ki." Június 22, 2015. http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-06/22/content_21069743.htm.
- Kínai Munkügyi Közlöny. 2018. "A munkásmozgalom Kínában 2015-2017".
- CNNIC. 2018. "中国互联网络发展状况统计报告." 中国互联网络信息中心.

- Deibert, Ronald, Rafal Rohozinski és Jonathan Zittrain. 2010. "Hozzáférés-ellenőrzés: The Shaping of Power, Rights, and Rule in Cyberspace (A hatalom, a jogok és az uralom alakítása a kibertérben)." *MIT Press* 48 (04): 48-2125-48-2125. <https://doi.org/10.5860/CHOICE.48-2125>.
- Diamond, Larry. 2010. "Liberation Technology." *Journal of Democracy* (213): 69-83. <https://doi.org/10.1353/jod.0.0190>.
- Dörrer, Kiyo. 2017. "Hello, Big Brother: How China Controls Its Citizens through Social Media." DW.COM. 2017. március 31. <https://www.dw.com/en/hello-big-brother-how-china-controls-its-citizens-through-social-media/a-38243388>.
- Közgazdász. 2018a. "Cenzúra: Á21,prilis. 2018.
- . 2018b. "Kínában tökéletesítették, Nyugaton veszélyt jelent", június 2,2018.
- Fielding, Nick és Ian Cobain. 2011. "Revealed: US Spy Operation That Manipulates Social Media". *The Guardian*, 2011. március 17., sec. Technology. <https://www.theguardian.com/technology/2011/mar/17/us-spy-operation-social-networks>.
- Freedom House. 2018a. "Freedom in the World 2018."
- . 2018b. "Szabadság a neten".
- Gallagher, Ryan. 2018. "A Google cenzúrázott keresőmotor indítását tervezi Kínában, derült ki a kiszivárgott dokumentumokból". *The Intercept* (blog). 2018. augusztus 1. <https://theintercept.com/2018/08/01/google-china-search-engine-censorship/>.
- Garrett, R. Kelly. 2006. "Tiltakozás az információs társadalomban: A társadalmi mozgalmakkal és az új IKT-kkal foglalkozó szakirodalom áttekintése". *Information, Communication & Society* (92): 202-24. <https://doi.org/10.1080/13691180600630773>.
- George, Cherian. 2005. "Az internet politikai hatása és a penetrációs/részvételi paradoxon Malajziában és Szingapúrban". *Média, kultúra és társadalom* (276): 903-20. <https://doi.org/10.1177/0163443705057678>.
- Greitens, Sheena Chestnut. 2013. "A tekintélyelvűség online: Mit tanulhatunk a nem demokratikus országok internetes adataiból?" *PS: Political Science & Politics* (462): 262-70.
- Gunitsky, Seva. 2015. "A kibertársadalom megrontása: A közösségi média mint az autokratikus stabilitás eszköze". *Perspectives on Politics* (131): 42-54.
- Han, Rongbin. 2015. "Hozzájárulás gyártása a kibertérben: Kína "ötven centes hadserege". *Current Chinese Affairs* 44 (2): 105-34.
- He, Baogang és Mark E. Warren. 2011. "A tekintélyelvű tanácskozás: The Deliberative Turn in Chinese Political Development" (A deliberatív fordulat a kínai politikai fejlődésben). *Perspectives on Politics* (902): 269-89. <https://doi.org/10.1017/S1537592711000892>.
- Herold, David Kurt és Peter Marolt (szerk.) 2011. *Online társadalom Kínában: Az online karnevál megteremtése, ünneplése és instrumentalizálása*. London ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Howard, Philip. 2010. *A diktatúra és a demokrácia digitális eredete: az információs technológia és a politikai iszlám*. Oxford: Oxford University Press.
- Howard, Philip N. és Muzammil M. Hussain. 2013. *A demokrácia negyedik hulláma? A digitális média és az arab tavasz*. Oxford ; New York: Oxford University Press.
- Hussain, Muzammil M. *Államhatalom 2016. 2.0: Az autoritárius berendezkedés és a politikai elkötelezettség világszerte*. Szerkesztette Philip N. Howard. kiadás.1 Routledge.
- Jiang, Min és Heng Xu. 2009. "Online struktúrák feltárása a kínai kormányzati portálokon: Citizen Political Participation and Government Legitimation (Polgári politikai részvétel és kormányzati legitimitáció)." *Social Science Computer Review* 27 (2): 174-95. <https://doi.org/10.1177/0894439308327313>. <https://doi.org/10.1177/0894439308327313>.
- King, Gary, Jennifer Pan és Margaret E. Roberts. 2013. "Hogyan engedi meg a cenzúra Kínában a kormányzati kritikát, de elhallgattatja a kollektív véleménynyilvánítást". *American Political Science Review* (1072): 326-43.
- . 2017. "Hogyan gyártja a kínai kormány a közösségi média posztokat stratégiai figyelemelterelés céljából, nem pedig elkötelezett érvelés céljából". *American Political Science Review* 111 (03): 484-501. <https://doi.org/10.1017/S0003055417000144>.
- Koetse, Manya. 2018. "Weibo adminisztráció: "Nem célozzuk tovább a meleg tartalmakat."" Április 16,2018.[tps://www.whatsonweibo.com/weibo-administration-were-no-longer-targeting-gay-content/](https://www.whatsonweibo.com/weibo-administration-were-no-longer-targeting-gay-content/).
- Lee, Jyh-An és Ching-Yi Liu. 2012. "A Nagy Tűzfal által körülzárt Tiltott Város: Az internetszűrés törvénye és hatalma Kínában". *Minnesota Journal of Law, Science & Technology* 13: 125-51.
- Lorentzen, Peter. 2014. "Kína stratégiai cenzúrája". *American Journal of Political Science; Oxford* (582): 402-14. <http://dx.doi.org.libaccess.lib.mcmaster.ca/10.1111/ajps.12065>.
- MacKinnon, Rebecca. 2009. "Kína cenzúrája 2.0: Hogyan cenzúrázzák a vállalatok a bloggereket." *First Monday* (142). <https://doi.org/10.5210/fm.v14i2.2378>.
- . 2011. "Kína "hálózatba kapcsolt autoritása"." *Journal of Democracy* (222): 32-46. <https://doi.org/10.1353/jod.2011.0033>.

- MacKinnon, Rebecca. 2012. *A hálózat beleegyezése: A világméretű küzdelem az internet szabadságáért*. New York: Basic Books.
- Mulvenon, James. 2008. "Golden Shiels and Panopticons: Peking fejlődő internet-ellenőrzési politikája." *Georgetown Journal of International Affairs* (92): 115-20.
- Pan, Jennifer és Kaiping Chen. 2018. "A korrupció elrejtése: How Chinese Officials Distort Upward Reporting of Online Grievances." (Hogyan torzítják el a kínai tisztviselők az online panaszok felfelé történő jelentését?) *American Political Science Review* 112 (03): 602-20. <https://doi.org/10.1017/S0003055418000205>.
- Qiang, Xiao. 2011. "Az online nyilvánosság felemelkedése és politikai hatása". In *Changing Media, Changing China*, szerkesztette Susan Shirk. Oxford ; New York: Oxford University Press.
- Qin, Bei, David Strömberg és Yanhui Wu. 2017. "Miért engedi Kína a szabadabb közösségi médiát? Tiltakozások kontra megfigyelés és propaganda." *Journal of Economic Perspectives* 31 (1): 117-40. <https://doi.org/10.1257/jep.31.1.117>. <https://doi.org/10.1257/jep.31.1.117>.
- Rahimi, Babak. 2011. "Az agonista közösségi média: A kibertér az ellenvélemény kialakulásában és az államhatalom megszilárdulásában a választások utáni Iránban". *The Communication Review* 14 (3): 158-78. <https://doi.org/10.1080/10714421.2011.597240>. <https://doi.org/10.1080/10714421.2011.597240>.
- Rane, Halim és Sumra Salem. 2012. "A közösségi média, a társadalmi mozgalmak és az eszmék terjedése az arab felkelésekben". *The Journal of International Communication* 18 (1): 97-111. <https://doi.org/10.1080/13216597.2012.662168>. <https://doi.org/10.1080/13216597.2012.662168>.
- Shao, Li. 2018. "A kritika dilemmája: A médiacenzúra meghatározó tényezőinek feltárása Kínában." *Journal of East Asian Studies*, július, 1-19. <https://doi.org/10.1017/jea.2018.19>.
- Tang, Min és Narisong Huhe. 2014. "Alternatív keretezés: Az internet hatása a politikai támogatásra az autoriter Kínában." *International Political Science Review* 35 (5): 559-76. <https://doi.org/10.1177/0192512113501971>.
- Tapsell, Ross. 2017. *Média hatalom Indonéziában: Oligarchs, Citizens and the Digital Revolution*. London: London: Rowman & Littlefield International Ltd.
- Waddell, Kaveh. 2017. "Nézd, egy madár! Hogyan trollkodik a kínai kormány figyelemeltereléssel". *The Atlantic*, január 27, 2017.
- Walker, Christopher és Robert W. Orttung. 2014. "Breaking the News: Az államilag irányított média szerepe." *Journal of Democracy* (251): 71-85. <https://doi.org/10.1353/jod.2014.0015>.
- Wintrobe, Ronald. 2001. "Hogyan lehet megérteni és kezelni a diktatúrát: Egy közgazdász véleménye." *Economics of Governance* 2: 35-58.
- Yuen Yuen Ang. 2018. "Autokrácia kínai jellemzőkkel." *Foreign Affairs* (973): 39-46.
- Zeitsoff, Thomas. 2017. "Hogyan változtatja meg a közösségi média a konfliktusokat". *Journal of Conflict Resolution* (619): 1970-91. <https://doi.org/10.1177/0022002717721392>.

II. szakasz: A digitalizáció globális dimenziói

Algoritmikus imperializmus és álhírek

Sara Bannerman²³

Bevezetés

A nyugati média- és kommunikációs rendszerek, mint a tudás technológiai és a "világ hálózatba kapcsolásának" eszközei, szorosan kapcsolódnak a modernitás (Thompson 1995), a liberalizmus és a neoliberalizmus (Mattelart 2000) projektjeihez. Ugyanakkor a média- és kommunikációs rendszerek a modernitás és a liberalizmus gyarmati "sötét aloldalának" részét képezik (Ali 2016); nagy részét alkotják azoknak a neokoloniális infrastruktúráknak és szkópikus rezsimeknek, amelyek a nyugati megfigyelők számára biztosítják a "nézés jogát" (Shepherd 2015) és az igazság kimondásának, elemzésének és megítélésének jogát. Az álhírek egyszerre kérdőjelezik meg és terjesztik ki a nyugati média- és kommunikációs rendszerek hatalmát.

Az álhíreket úgy határozzák meg, mint "hamis, gyakran szenzációs információkat, amelyeket hírközlés álcája alatt terjesztenek" (Collins English Dictionary, idézi Jankowski 2018). Az "álhírek" meghatározása azonban maga is a viták terepe (Farkas és Schou 2018).

Algoritmikus imperializmus

Az algoritmus "a számításban és problémamegoldásban használt eljárás vagy szabályrendszer; (a későbbi használatban spec.) egy adott feladat elvégzésére szolgáló matematikai vagy logikai műveletek pontosan meghatározott halmaza" ("Algorithm, N.", n.d.). Az algoritmusok beszélnek; szerepet játszanak társadalmi világaink, a világrend, az államok közötti kapcsolatok és a kulturális hatalom megkonstruálásában. Az algoritmusok tükrözik azokat a hatalmi struktúrákat, amelyekben felépülnek; mint ilyenek, szerepet játszanak a neokolonializmusban.

Míg az Oxford English dictionary az "imperializmus" fogalmát a következőképpen határozza meg: "Egy ország hatalmának vagy befolyásának kiterjesztése és fenntartása kereskedelem, diplomácia, katonai vagy kulturális dominancia stb. révén". Gyakran módosító szóval, mint *kereskedelmi imperializmus, gazdasági imperializmus; kulturális, dollár, nyelvi imperializmus*" ("Imperialism, N.", n.d.), az algoritmikus imperializmus a gazdasági, politikai vagy kulturális hatalom nemzetközi kiterjesztése vagy fenntartása algoritmusok felhasználásával, állami és vállalati szereplők által, gyakran együttesen működő algoritmusok révén.

Algoritmikus imperializmus és álhírek

Az algoritmusokat a hatalmi egyenlőtlenségek fenntartására és kiterjesztésére használják nemzetközi szinten, az álhírekkel összefüggésben kétféleképpen. Először is, az algoritmusok által célzott álhíreket az állam és a tőke hatalmának nemzetközi határokon átnyúló kiterjesztésére irányuló erőfeszítések részeként használják. Másodszor, a nemzetközi álhírekre adott algoritmikus válaszok a neokolonializmus fenntartását és kiterjesztését is szolgálják.

Algoritmikusan célzott álhírek

²³ Ezt a munkát a McMaster Egyetem, a Társadalomtudományi és Bölcsészettudományi Kutatási Tanács és a Kanadai Kutatói Székek program támogatása tette lehetővé. A szerző szeretne köszönetet mondani Tamara

Shepherdnek, Matthew Rimmernek, a Queenslandi Műszaki Egyetem Digitális Média Kutatóközpontjának, valamint a McMaster Egyetemen 2019 szeptemberében tartott Digitális Demokrácia workshop résztvevőinek a cikkhez adott értékes visszajelzésekért. Köszönetet mond továbbá Charnjot Shokar és Ian Steinberg kutatási asszisztenseknek a kiváló segítségért.

A múltbeli álhírekkel ellentétben az algoritmikusan célzott álhírek rejtve vannak; nem (vagy a közelmúltig nem voltak (Leathern 2018)) nyilvánosan láthatóak, hanem csak azok látják, akiket megcéloznak, akár a hazai, akár a külföldi közönséget veszik célba. Az algoritmikus célzás lehetővé tette, hogy az államilag irányított nemzetközi propaganda és az álhírek még mélyebbre ássák magukat a föld alá, kevés felügyeleti lehetőséggel. A platformok, amelyeknek kevés vagy ellentmondásos ösztönzőjük van az ilyen kampányok felderítésére és megszüntetésére (Diakopoulos és Koliska 2017), továbbra is a fő végrehajtók maradnak. Az álhírek algoritmikus célzását nemcsak a politikai befolyás kiterjesztésére, a fehér felsőbbrendűség állandósítására, a manipulációra és a zavarkeltésre irányuló vágyak motiválják, hanem - és talán még inkább - a profit (Allcott és Gentzkow 2017, 217).

Az álhírek algoritmikus célzása - akár állami, akár gazdasági érdekek által inspirált - az algoritmikus feltérképezés és szűrés által a közösségi médiában lehetővé tett gyarmati kartográfiára épül (Shepherd 2015). Itt az algoritmusokat az emberek feltérképezésére, kategorizálására és megosztására használják olyan módon, amely megkönnyíti a külföldi és neokoloniális közönség ellenőrzését, kizsákmányolását és manipulálását. Shepherd (2015) ezt "szkopikus rezsimnek" nevezi - egy "gyarmati vizualitásnak", amelyben a platformok által biztosított algoritmikus eszközök lehetővé teszik és kiterjesztik a gyarmati tekintetet.

Az álhírek algoritmikus irányítása

Az algoritmusokat nem csak arra használják, hogy az álhíreket népszerűsítsék és célzottan az adott közönségnek címezzék; az álhírek problematizálására adott *válaszként* is megjelennek olyan módon, amely maga is felvetheti az algoritmikus imperializmus kísértetét.

A platformok kirobbanó programjai, amelyek az álhírek problematizálását hivatottak kezelni, a nemzetközi egyenlőtlenségek környezetében helyezkednek el, és a kulturális, platform- és algoritmikus imperializmus hosszú történelméhez és problémáihoz kötődnek (MacBride 1980; Jin 2013, 2015). A globális platformok, amelyeken a világ híreinek nagy része ma már az Egyesült Államokban kering, jelentős mértékben az Egyesült Államokban található (Jin 2013, 2015). A kormányzási funkciókat ellátó algoritmusok angol nyelven működnek, és amerikai kontextusokra, eseményekre és tudásra támaszkodnak. Ez jelentős akadályokat jelent a platformok algoritmikus és emberi válaszai számára azokra a problémákra, amelyek azon a domináns nyelvi, kulturális és lokális szférán kívül jelentkeznek, amelyben alkalmazottak, igazgatóik és tulajdonosaik tevékenykednek. Az olyan problémákra, mint a gyűlöletbeszéd terjedése és az álhírek olyan csoportok által és olyan nyelveken történő terjesztése, amelyeket a platformok alkalmazottai és algoritmusai nem ismernek, a válaszok lassúak és sajnálatosan hatástalanok voltak, annak ellenére, hogy életek forogtak kockán (McCarthy 2018).

Ha az álhírek algoritmikus kormányzása elidegeníti az amerikai munkavállalókat és állampolgárokat a tartalomkormányzás munkájától és technológizált politikai folyamataitól (Medina 2015), akkor még nagyobb mértékben idegeníti el az amerikai platformokat használó vagy azoktól függő külföldi lakosságokat és kormányokat, szinte áthidalhatatlan távolságba helyezve őket a kormányzás eszközeitől és a szuverenitás lehetőségeitől. A viszonylag "szabad" vagy nem autoriter országok jelentős mértékben függenek a külföldi platformok válaszaitól a gyűlöletbeszédéből és álhírekből eredő belpolitikai problémákra, míg az autoriter országok a szólás- és választási szabadságot korlátozó jogszabályokhoz fordulnak (Tan 2018).

Az álhírekre adott algoritmikus válaszok közé tartozik a Facebook híralgoritmusának újraszabályozása (Zuckerberg 2018). Ez az álhírek problémájára adott válasz elsősorban a platform részvényeseinek szempontjait és érdekeit tartja szem előtt azzal, hogy a közönség elkötelezettségének fenntartása mellett megpróbálja csökkenteni az álhírek láthatóságát. Egy ilyen kiigazítás részben választ adhat a választások integritásával kapcsolatos aggodalmakra is, de nem valószínű, hogy megoldja a szélesebb körű

és a híráramlás nemzetközi egyenlőségével kapcsolatos alapvető problémák - olyan problémák, amelyekhez az algoritmikus hírplatformok is hozzájárulnak (Watanabe 2013).

A platform hírek dekolonizálása

A platformok fő válaszai az álhírekre két kategóriába sorolhatók. Az első típusú válasz a gyarmati tekintet kiterjesztését jelenti: az azonosítás, a kategorizálás, az ellenőrzés és a cselekvés azon formáinak kiterjesztését, amelyek a platformrendszer centralizált szereplői számára távolról biztosítanak ellenőrzést. A második típusú válasz megkísérli áthelyezni a hatalmat a szkópikus rendszeren belül azáltal, hogy a látás hatalmát a platformrendszer relatív periferiáján lévők számára biztosítja, akiknek ez a hatalom korábban nem adatott meg.

Az első kategóriában a platformok kiterjesztik a gyarmati tekintetet azáltal, hogy olyan algoritmikus eszközöket építenek, amelyek nagyobb kategorizálási, látási és ellenőrzési hatalmat biztosítanak a platformrendszer központosított szereplőinek. Az ilyen válaszok az államok és a platformok hatalmának kiterjesztését és megszilárdítását szolgálják, ami azzal a veszéllyel jár, hogy végső soron a globális monopóliumok és a neokolonialista rezsimek kiterjesztését eredményezi.

A második kategóriában a platformok a hatalmat a platform szkópikus rendszeren belül úgy helyezik át, hogy a platform működésének periferiáján lévők számára új látási és beszédjogokat biztosítanak. Ez magában foglalja a "flagging" eszközök bevezetését, amelyekkel a felhasználók "megjelölhetik" a problémás híreket, amelyek gyakran korlátozott hatalmat biztosítanak a felhasználók és az állampolgárok számára (Crawford és Gillespie 2016), egészen a szilárdabb hatáskörökig, beleértve a nyilvános hirdetési archívum közzétételét, amely lehetővé teszi a célzott üzenetek nyilvános megtekintését és felügyeletét (Goodman és Wajert 2017). Az ilyen válaszok nemcsak az álhírek, hanem a hatáskörök központosításának, valamint a látás, a tervezés és az ellenőrzés megzavarását is szolgálhatják. Bár az álhírekre adott válaszok mindkét csoportjának helye lehet, a válaszok második kategóriája az, amely a legnagyobb valószínűséggel nemcsak az álhírek, hanem az imperializmus új formái ellen is felveszi a harcot.

Bibliográfia

- "Algorithm, N." n.d. In *OED Online*. Oxford University Press.
- Ali, Syed Mustafa. 2016. "Rövid bevezetés a dekolonialista számítástechnikába". *XRDS: Crossroads, The ACM Magazine for Students* (224): 16-21. <https://doi.org/10.1145/2930886>. <https://doi.org/10.1145/2930886>.
- Allcott, Hunt és Matthew Gentzkow. 2017. "A közösségi média és az álhírek a választásokon 2016". *Journal of Economic Perspectives* (312): 211-36. <https://doi.org/10.1257/jep.31.2.211>. <https://doi.org/10.1257/jep.31.2.211>.
- Crawford, Kate és Tarleton Gillespie. 2016. "Mire való a zászló? A közösségi média jelentési eszközei és a panasz szókincese". *New Media & Society* 18 (3): 410-28. <https://doi.org/10.1177/1461444814543163>.
- Diakopoulos, Nicholas és Michael Koliska. 2017. "Algoritmikus átláthatóság a hírmédiában". *Digitális újságírás* (57): 809-28. <https://doi.org/10.1080/21670811.2016.1208053>.
- Farkas, Johan és Jannick Schou. 2018. "Az álhírek mint lebegő jelző: Hegemony, Antagonism and the Politics of Falsehood." (Hegemonia, antagonizmus és a hamisság politikája). *Javnost - A nyilvánosság* 25 (3): 298-314. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1463047>. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1463047>.
- Goodman, Ellen P. és Lindsey Wajert. 2017. "Az őszinte hirdetésekről szóló törvény nem vet véget a közösségi média dezinformációnak, de kezdetnek jó". *SSRN elektronikus folyóirat*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3064451>.
- "Imperialism, N." n.d. In *OED Online*. Oxford University Press.
- Jankowski, Nicholas W. "Az álhírek 2018. kutatása: A Selective Examination of Empirical Studies (Az empirikus tanulmányok szelektív vizsgálata)." *Javnost - A nyilvánosság* (251-2): 248-55. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1418964>. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1418964>.
- Jin, Dal Yong. 2013. "A platform-imperializmus felépítése a globalizáció korában". *TripleC: Kommunikáció, kapitalizmus és kritika. Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society* (111): 145-72. <https://doi.org/10.31269/triplec.v11i1.458>. <https://doi.org/10.31269/triplec.v11i1.458>.
- . 2015. *Digitális platformok, imperializmus és politikai kultúra*.

Keyes, Ralph. 2013. *Az igazság utáni korszak: Becsületlenség és megtévesztés a mai életben*. New York: Martin's Press.<https://www.overdrive.com/search?q=10DA5768-E6CF-4EE2-8DB0-A19C058A38DE>.

- Leathern, Rob. 2018. "Az Ad Archive API bemutatása." *Facebook Newsroom* (blog). Augusztus h22,2018.ttps://newsroom.fb.com/news/2018/08/introducing-the-ad-archive-api/.
- MacBride, Sean, szerk. 1980. *Sok hang, egy világ: Egy új, igazságosabb és hatékonyabb információs és kommunikációs világrend felé ; [A Kommunikációs Problémákat Tanulmányozó Nemzetközi Bizottság jelentése]*. London: London: Kogan Page; UNESCO.
- Mattelart, Armand. 2000. *A világ hálózatba szervezése, 1794-2000*. Minneapolis, Mn: University of Minnesota Press.
- McCarthy, KIeren. 2018. "A Facebook elismeri, hogy "túl lassú" volt a mianmari rezsim betiltásához". *The Register*, augusztus 27, 2018.
- Medina, Eden. 2015. "Az algoritmikus szabályozás újragondolása". Szerkesztette: Dr. Raul Espejo. *Kybernetes* (446/7): 1005- h19.ttps://doi.org/10.1108/K-02-2015-0052.
- Meyer, William H. "1989.Globális híráramlások: A világhíradó: Függettség és neoimperializmus." *Összehasonlító politikai tanulmányok* 22 (3): 243-64. <https://doi.org/10.1177/0010414089022003001>.
- Schiller, Herbert. 1971. "Tömegkommunikáció és az amerikai birodalom". *Tudomány és társadalom* 35 (2): 247-50.
- Shepherd, Tamara. 2015. "Feltérképezve, mérve és bányászva: The Social Graph and Colonial Visuality" (A társadalmi grafikon és a gyarmati vizualitás). *Social Media + Society*, no. 2015. április-június: 1–2. <https://doi.org/10.1177/2056305115578671>.
- Tan, Netina. 2018. "A közösségi média és az "álhírek" választási kezelése Kelet- és Délkelet-Ázsiában". In *"Building Better Elections: New Challenges in Electoral Management" (Új kihívások a választási menedzsmentben) című konferenciát megelőző műhelykonferencián az Amerikai Politikatudományi Társaság (APSA)*.
- Thompson, John Brookshire. 1995. *A média és a modernitás: A média társadalomelmélete*. Stanford, Kalifornia: Stanford Univ. Press.
- Watanabe, Kohei. 2013. "A Yahoo! News és a Google News nyugati perspektívája: Az online hírek földrajzi lefedettségének kvantitatív elemzése." *International Communication Gazette* 75 (2): 141-56. <https://doi.org/10.1177/1748048512465546>.
- Zuckerberg, Mark. 2018. "Közelebb hozni az embereket egymáshoz." Facebook Newsroom. Január h11,2018.ttps://newsroom.fb.com/news/2018/01/news-feed-fyi-bringing-people-closer-together/.

Hogyan hat egymásra a digitalizáció, a demokrácia, a globalizáció és a globális kormányzás?

Tony Porter

Hogyan kapcsolódik össze a digitalizáció és a demokrácia globálisan? A világpolitikában mind a digitális és más numerikus technológiák folyamatban lévő átalakító szerepét, mind a demokrácia és a hozzá kapcsolódó globális liberális rend megingását széles körben elismerték, de a kettő közötti kapcsolatot nem vették kellőképpen figyelembe. Ebben a rövid tanulmányban amellet érvelek, hogy a digitalizáció hozzájárult a demokrácia és a globális liberális rend megingásához, de az a sűrűség és földrajzi kiterjedés, amellyel a digitális technológiák globálisan áthatják mindennapi interakcióinkat, azt jelenti, hogy a digitalizációval együtt járó globális kölcsönös függőséggel kell dolgoznunk ahelyett, hogy visszahúzódnánk a nacionalistább vagy államközpontúbb megoldásokhoz, amelyek a demokrácia és a második világháború utáni globális rend közötti, egymást kölcsönösen támogató korábbi kapcsolathoz kapcsolódtak.

A demokrácia hagyományosan szorosan kapcsolódik a nemzetállamhoz, de mindig is volt globális dimenziója is. Az amerikai és a francia forradalom hatással volt egymásra és más országokra is. A Nagy-Britannia által vezetett 19th. századi liberális rend összeomlása és az azt követő két 20th. századi világháború részben az e rend elleni népi ellenlépéshez kapcsolódott, mint például az 1926-os általános sztrájk Nagy-Britanniában, amely jelezte, hogy a brit polgárok nem hajlandók továbbra is az aranystandard által fegyelmezettek maradni. A II. világháborút követően a globális rendet az USA és nyugati szövetségesei uralták. Ez a rend a szabad kereskedelem és a polgárok szociális jóléti védelmének keverékét foglalta magában, amelyet Ruggie beágyazott liberalizmusnak nevezett (Ruggie 1982). A szociális jóléti védelmek a demokrácia fontos aspektusai voltak. A demokráciát a volt gyarmatosító hatalmak és az USA támogatta, részben azért, hogy a Nyugatot a kommunizmus fenyegetésével szemben megerősítse, de a demokráciát a háború vagy a gyarmatosítás traumáit átélte polgárok is követelték. Az 1990-es évekre, amikor a szovjet blokk összeomlását követően országok egy hulláma kezdett demokratizálódni, az ENSZ rendszerében és másutt is jelentős számú nemzetközi szervezet alakult ki a választások és a demokrácia egyéb aspektusainak előmozdítására és támogatására (Burnell 2000).

A digitális technológiák számos fontos módon aláásták ezt a második világháború utáni globális rendet és annak a demokráciával való összeegyeztethetőségét. Az 1970-es évektől kezdve a határokon átnyúló pénzügyi, kereskedelmi, eszmei és emberi interakciók fellendülését, amely a globalizáció e hullámához kapcsolódott, a digitális technológiák tették lehetővé. Ez erodálta a beágyazott liberalizmus kompromisszumát, kiteve a polgárokat a keményebb globális gazdasági erőknél, és csökkentve kormányaik politikai lehetőségeit. A digitálisan támogatott globalizáció elmozdította a kormányzást a nemzetállamra összpontosító hagyományos demokratikus folyamatoktól. Ez a térbeli hatás kölcsönhatásba lépett egy időbeli hatással, mivel a digitális technológiák hozzájárultak a társadalmi felgyorsuláshoz (Rosa 2015). Ahogy Rosa érvelt, ez drámaian destabilizálta a társadalmi intézményeket és gyakorlatokat, például az életciklust, a munkapályákat és munkahelyeket, a családokat és a közösségeket. Az események gyakran túl gyorsan mozognak ahhoz, hogy a demokratikus kormányok kezelni tudják, vagy hogy az elgyötört polgárok politikailag elkötelezzék magukat (Scheurman 2009).

A digitalizáció hozzájárult a társadalmi egyenlőtlenségek növekedéséhez is, ami negatív hatással van a demokráciára. Ez részben a "hálózati hatásoknak", a digitális hálózatok értéknövekedésével járó központosító lendületnek köszönhető, mivel minden egyes további résztvevő csatlakozik, ami tendenciaszerűen az első sikeres hálózat behozhatatlan vezető szerepét eredményezi. Valamint a digitális hálózatot lehetővé tevő technológia homályossága lehetőséget adhat azoknak, akik az architektúráját irányítják, hogy láthatatlanul és

számonkérhetetlenül manipulálják azt hatalmuk és vagyonuk növelése érdekében (Srnicek 2017).

Négy hálózatos vállalat, az Amazon, az Apple, a Facebook és a Google hatalmas hatalmat halmozott fel. A Google ellenőrzi az internetes keresés 92 százalékát, az Amazon pedig a világ felhőüzletének 34 százalékát, és ezt a hatalmas vagyonfelhalmozást viszonylag kevés alkalmazottal végzik (Galloway 2018). A digitalizáció megkönnyítette a kevésbé szakértői és munkaigényes, valamint egyre inkább még rutinszerűbb fehérgalléros munkák alacsony bérű joghatóságokba történő kiszervezését. Ezek a tendenciák a dolgok internetével, az "Ipar 4.0"-val és a mesterséges intelligencia szélesebb körű alkalmazásával felgyorsulnak (Porter, 2019; Autor és Salomons 2018). Ez egy olyan gazdaság, ahol a digitális technológiák által létrehozott vagy átalakított iparágakhoz - beleértve a 2008-as válsághoz kapcsolódó pénzügyi innovációt is - kapcsolódó, globálisan mobilis szakemberek releváns szaktudással jól járnak, míg mások feláldozhatónak érzik magukat, ami hozzájárul az olyan populista visszahatásokhoz, mint a Brexit vagy Trump megválasztása.

A digitális technológiák felszabadító potenciáljával kapcsolatos korábbi optimizmussal ellentétben a tekintélyelvű kormányok egyre inkább elsajátították ezek használatát ellenőrzésük megszilárdítására (Diamond 2010). Ez elhalványította azokat a reményeket, hogy a határokon átnyúló digitális aktivizmus elősegítheti a demokratizálódás új hullámait, mint például az arab tavasz (Tufekci 2017). Kína élen járt a másként gondolkodók elrettentésének kifinomult módszereinek kidolgozásában, mint például a kormánypárti kommentátorok nagyszámú alkalmazása a közösségi médiában, valamint a társadalmi kreditrendszer, amely arra törekszik, hogy minden állampolgárnak rangsort adjon a közösségi médiában és más környezetben tanúsított viselkedésükre vonatkozó adatok alapján.

Kína szakértelmét más autoriter kormányok is követik, és technológiáját az Övezet és Út kezdeményezésen keresztül más országokban is kiterjesztik és telepítik (Shen 2018).

A közelmúlt világrendjei hegemon államokon alapulnak, amelyek a területükön az innovatív gazdasági tevékenységek csoportosulására támaszkodtak, amelyek aztán globálisan kiterjedtek, megszervezve a globális gazdasági növekedést és fenntartva a hegemon hatalmát és a nemzetközi szabályok érvényesítésének képességét (Wallerstein 1983). A globális ügyekben egyre határozottabb kínai szerepvállalás és az USA globális vezető szerepének Trump-adminisztráció általi feladása arra utal, hogy az USA hegemon hanyatlásának időszakát éljük, és egy pluralistább világ felé való átmenetet, amelyben több mint egy világhatalmi központ van, amely magában foglalja a kialakuló kínai hegemoniát, amely a világ jelentős részein kiszorítja az USA hegemoniáját. A csökkenő hegemonia korábbi időszakával ellentétben a feszültségek és a verseny jelentős mértékben a digitális hálózatokban játszódnak le. Ahogy Jens Stoltenberg NATO-főtitkár fogalmazott, amikor beszámolt a NATO nukleáris tervezési csoportjának 2016-os üléséről: "megállapodtunk abban, hogy a kibertértséget ugyanolyan műveleti területként fogjuk elismerni, mint a légi, tengeri és szárazföldi területet" (Hardy 2016). A verseny a katonai ügyeken túl különösen az új digitális technológiák fejlesztésére is kiterjed, amint azt a kínai Huawei cégnek az önvezető autók és más hasonló innovációk szempontjából fontos következő generációs 5G vezeték nélküli hálózatok kiépítésében való részvétele körüli heves konfliktus is mutatja (Sanger et al 2019). Ennek a globális digitális versenynek az összehangolása a demokratikus és a tekintélyelvű kormányzasi formák közötti globális versennyel a digitalizáció és a demokrácia globális szintű kapcsolatának fontos dimenziója.

Miközben a digitalizációval, a demokráciával és a globális renddel kapcsolatos problémák a nemzeti államok, a nemzeti identitások és a nemzeti területeket övező határok megerősítésére irányuló felhívásokat szorgalmaznak, a digitalizáció által létrehozott globális kölcsönös függőség miatt ez valószínűleg nem vezet sikeres pozitív eredményekhez. Kína bebizonyította, hogy igen hatékonyan képes falat húzni saját internete és a globális internet közé, de a kínai gazdaság továbbra is a világ többi részével, köztük az Egyesült Államokkal való kapcsolataira épül, és ezeket továbbra is digitálisan könnyítik meg. A hálózatok világában a gazdasági jólétet egyre inkább a hálózatok csomópontjainak elfoglalása hozza létre.

hálózatok (Ramo 2016; Slaughter 2017). A jelenlegi világrend nem kizárólag az USA hegemoniájára támaszkodik, hanem a határokon átnyúló kormányzati hálózatokra is, amelyeket a határokon átnyúló interakciók növekvő komplexitásának és mennyiségének kezelésére és szabályozására építettek ki. Ezek állami és magánszabályok, szabványok és elfogadott legjobb gyakorlatok - gyakran informális - keverékét foglalták magukban.

A digitális hálózatok a tevékenységek koordinálásában betöltött szerepük és az infrastruktúrájuk anyagi jellege révén erősítik ezeket. A bankszabályozás globális szabványait például a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság dolgozza ki, amely a világ minden tájáról érkező bankszabályozók bizottsága, akik kötelezettséget vállalnak arra, hogy ezeket a szabványokat nemzeti szinten alkalmazzák. Ezeket erősíti a bankok digitális technológiákba történő masszív beruházásaiba való integrálásuk (Campbell- Verduyn, Goguen és Porter 2017). Hasonlóképpen, a minőségi, munkaügyi és környezetvédelmi szabványok beépülnek az olyan cégek, mint a Walmart által irányított globális ellátási láncokat szervező elektronikus technológiákba (Hansen és Porter 2012). Nagyon sok globális kormányzási kezdeményezés, például az ENSZ fenntartható fejlődési céljai, a különböző állami, magán- és civil társadalmi szereplők hangszerelésén alapul (Abbott, Genschel, Snidal és Zangl 2016), a digitális technológiák által lehetővé tett numerikus politikai eszközök, például rangsorok és indexek segítségével. A globális kormányzás e bonyolultabb formái új lehetőségeket kínálhatnak a digitálisan lehetővé tett részvételre, elszámoltathatóságra és átláthatóságra, ami a hagyományosabb államközi diplomáciához és szerződésekhöz képest javíthatja a demokráciával való összeegyeztethetőségüket, de csak akkor, ha így alakítják ki őket, és nem úgy, hogy a gazdagabb vagy szakértőbb elit szereplői önérdékből kihasználják ezeket a fejleményeket.

A digitális technológiák demokráciára gyakorolt negatív hatásai ellenére, amelyeket fentebb említettünk, vannak olyan tényleges és potenciális pozitív hatások, amelyek arra szólítanak fel minket, hogy a globális digitalizációval együtt dolgozzunk, ahelyett, hogy megpróbálnánk visszafordítani vagy korlátozni azt. Ezek a pozitív hatások közé tartozik a tudáshoz való hozzáférés demokratizálódása, a politikai és társadalmi szerepvállalás új lehetőségei, az e-kormányzás egyes formái által biztosított nagyobb átláthatóság és a bejelentési lehetőségek, valamint a nagyobb kísérletezéssel és gyorsabb ütemű változással járó befogadás. A demokráciára gyakorolt pozitív hatások egyike sem következik automatikusan a digitális technológiákból, de hatékonyabban ki lehet terjeszteni őket, ha a digitális demokrácia globális dimenzióit jobban felismerjük.

Összességében tehát fel kell ismerni a digitalizáció által a demokrácia számára globálisan teremtett kihívásokat, amelyeket azonban úgy lehet a legjobban kezelni, ha tovább építünk ezekre a technológiákra és az általuk teremtett kölcsönös függőségekre, és ezeken keresztül a demokrácia új formáinak és az ezeket fenntartó, határokon átnyúló együttműködéseknek a megteremtésén dolgozunk.

Bibliográfia

- Abbott, Kenneth W., Philipp Genschel, Duncan Snidal és Bernhard Zangl. 2016. "A közvetett kormányzás két logikája: Delegáció és szervezés." *British Journal of Political Science* 46(04): 719-729.
- Autor, David és Anna Salomons. 2018.72 *Az automatizálás kiszorítja a munkaerőt? A termelékenység növekedése, a foglalkoztatás és a munkaerő aránya*. Brookings Institution. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2018/03/1_autorsalomons.pdf (Hozzáférés: 2019., február).
- Burnell, Peter J., szerk. 2000. *Demokrácia-támogatás: nemzetközi együttműködés a demokratizálódásért*. London ; Portland, OR: F. Cass.
- Campbell-Verduyn, Malcolm, Marcel Goguen és Tony Porter. 2017. "Big Data és algoritmikus kormányzás: a pénzügyi gyakorlatok esete". *Új politikai gazdaságtan* 22(2): 219-236.
- Diamond, Larry. 2010. "Liberation Technology." *Journal of Democracy* 21(3): 69-83. Galloway, Scott. 2018. "Az Amazon, az Apple, a Facebook és a Google feldarabolása mellett szóló érvek". *Esquire*. <https://www.esquire.com/news-politics/a15895746/bust-big-tech-silicon-valley/> (Hozzáférés 2018. március).

- Hansen, Hans Krause és Tony Porter. 2012. "Mit tesznek a számok a transznacionális kormányzásban?" *International Political Sociology* 6(4): 409-426.
- Hardy, Catherine. 2016. "A kibertér hivatalosan is háborús övezet - NATO." *euronews*.
<http://www.euronews.com/2016/06/15/cyberspace-is-officially-a-war-zone-nato> (Hozzáférés 201812., március).
- Porter, Eduardo. 2019. "A technológia kettészakítja az amerikai munkaerőt -". *New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2019/02/04/business/economy/productivity-inequality-wages.html>. (Hozzáférés: 20196., február)
- Ramo, Joshua Cooper. 2016. *A hetedik érzék: hatalom, szerencse és túlélés a hálózatok korában*. Első kiadás. New York: Brown and Company.
- Rosa, Hartmut. 2015. *Társadalmi gyorsulás: a modernitás új elmélete*. Paperback ed. New York: Columbia University Press.
- Ruggie, John Gerard. 1982. "Nemzetközi rendszerek, tranzakciók és változások: beágyazott liberalizmus a háború utáni gazdasági rendben". *International Organization* 36(02): 379.
- Sanger, David E., Julian E. Barnes, Raymond Zhong és Marc Santora. 2019. "A Kínával folytatott 5G versenyben az Egyesült Államok a Huawei elleni harcra ösztönzi szövetségeseit". *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2019/01/26/us/politics/huawei-china-us-5g-technology.html> (20195., február).
- Scheuerman, William E. 2009. "Állampolgárság és sebesség." In *High-speed society: Social acceleration, power, and modernity*, szerk. Hartmut Rosa és William E. Scheuerman. Pennsylvania: Pennsylvania State Univ. Press, 287-306. o.
- Shen, Hong. 2018. "Digitális selyemút építése? Az internet elhelyezése Kína Övezet és Út kezdeményezésében". *International Journal of Communication* 12(0): 19.
- Slaughter, Anne-Marie. 2017. *A sakktábla és a világháló: A kapcsolat stratégiai a hálózatos világban*. New Haven: Yale University Press.
- Srnicek, Nick. 2017. *Platformkapitalizmus*. Cambridge, UK ; Malden, MA: Polity.
- Tufekci, Zeynep. 2017. *Twitter és könnygáz: A hálózati tiltakozás ereje és törékenysége*. New Haven; London: Yale University Press.
- Wallerstein, I. "1983. A hegemonia három esete a kapitalista világgazdaság történetében". *International Journal of Comparative Sociology* 24(1-2): 100-108.

Algoritmikus elfogultság és a megkülönböztetés elve: A halálos autonóm fegyverrendszerek ellenőrzése felé

Sarah Shoker

Bevezetés: Autonóm fegyverek mint demokratikus technológiák?

A halálos autonóm fegyverrendszerek (LAWS) és különösen az autonóm katonai drónok növelhetik-e a polgári lakosság védelmét háborús időkben? 2013 és 2018 között nyolcvankét ország hat alkalommal találkozott Genfben, hogy megvitassa a halálos autonóm fegyverrendszerek (LAWS) kérdését. Az egyes hagyományos fegyverekről szóló ENSZ-egyezmény (CCW) által szervezett szakértői találkozókért azért rendezték meg, hogy nemzetközi konszenzusra, normatív vonalra jussanak, amely szabályozza az államok és az autonóm fegyverrendszerek fejlesztésének viszonyát. Az ENSZ számos tagja és civil társadalmi csoport aggodalmát fejezte ki különösen amiatt, hogy ezek a fegyverek nem lesznek képesek megkülönböztetni a civileket a harcosoktól, és ezáltal lealacsonyítják a polgári lakosságot. a polgári lakosság védelme és az erőszakos konfliktusok során a katonai fellépést szabályozó nemzetközi jogi rendszer. Mint a legtöbb döntéshozatali fórum, ezek az ülések is viták színterévé váltak.

Államtól függően a JOGOK demokratikus technológiaként vagy egzisztenciális fenyegetésként artikulálódnak.

Különösen az Egyesült Államok politikusai nyilatkoztak úgy, hogy az olyan államok, mint Oroszország vagy Kína, nem demokratikus státuszuk miatt kevésbé valószínű, hogy olyan LAWS-t fejlesztenének ki, amely megvédi az erőszakos konfliktusba keveredett civileket (Work 2016). A megfelelő fizikai hatalmi eszközökkel vegyített rezsimtípus e becslés szerint meghatározza a globális fejlődést. A nem demokratikus és fejlődő államok hozzáállása azonban bonyolultabb, mint azt néha feltételezik. Kína küldöttei azzal érveltek, hogy a LAWS nem képes különbséget tenni a civilek és a harcolók között, amit egyesek úgy értelmeztek, mint a LAWS teljes betiltásának támogatását (Kania 2018). Ezzel szemben az Egyesült Államok, Franciaország és Németország kevésbé korlátozó álláspontot képvisel, azzal érvelve, hogy a katonai mesterséges intelligencia döntéshozatali ciklusában az "értelmes emberi ellenőrzés" megakadályozná, hogy a fegyverrendszer tévesen civileket célozzon (Cherry 2017.)

Más kommentátorok erőteljesebb érveket hoztak fel, azt állítva, hogy a LAWS a liberális demokratikus normákat a megkülönböztetés elvének (Arkin 2010, Sewell 2018), a genfi Egyezmények jegyzőkönyvében szereplő nemzetközi elvnek a megerősítésével teheti lehetővé, amely meghatározza az egyének harcosokként vagy civilként való besorolásának kritériumait. Bár az Egyesült Államok nem ratifikálta az erőszakos konfliktusok során tanúsított viselkedésre vonatkozó összes nemzetközi jogi egyezményt, a megkülönböztetés elve továbbra is "a nemzetközi jog talán legnagyobb diadala" (Jones 2006, 262), és a nemzetközi közösségen belül elfogadott norma. Ennek eredményeképpen ez az álláspont összekapcsolja az autonóm fegyverrendszerek technikai jellemzőit a liberális demokratikus államok normatív kötelezettségvállalásaival.

Amint azt ebben a tanulmányban bemutatom, két probléma kapcsolódik az úgynevezett "AI Humanitarian" állásponthoz (Carpenter 2014.) Az első probléma annak félreértéséhez kapcsolódik, hogy a gépi tanulási algoritmusok hogyan sorolják be az egyéneket "harcosokként" vagy "civilként". A közelmúltban robbanásszerűen megjelentek azok a tudományos munkák, amelyek rávilágítottak arra, hogy az "algoritmusok által vezérelt osztályozás és előrejelzés" milyen módon állandósíthatja az elfogultságot (Burrell 2018, Barocas and Selbst 2016, Kleinberg et al. 2017). Az autonóm szoftveralkalmazásokkal kapcsolatos figyelmeztetések ellenére, amelyek az "algoritmikus Jim Crow" (Hu 2017) bebetonozásának kockázatával fenyegetnek, a LAWS többnyire elkerülte az algoritmikus auditálás vizsgálatát. Pedig komoly

lehetőség van arra, hogy a technikai csővezetékbe elfogultság kerülhet. Másodszor, az AI humanitárius álláspontja keretbe foglalja az adatgyűjtést (az érintettek beleegyezése nélkül

figyelemmel kísért), mint a liberális nemzetközi rend szempontjából kulcsfontosságú, etikai feszültséget okozva azok számára, akik úgy vélik, hogy a liberális demokratikus normáknak magukban kell foglalniuk az adatvédelem és a tisztességes eljárás tiszteletben tartását.

A fekete doboz auditálása

A halálos autonóm fegyverek kiterjedt technológiai hálózatok. Ezek olyan fegyverek, amelyek képesek önállóan kiválasztani és megtámadni egy célpontot, ami azt jelenti, hogy a rendszer képes keresni és azonosítani a harcosokat, eldönteni, hogy megtámadja-e ezeket a harcosokat, majd a támadást csapással követni. Ez az egész folyamat azért tekinthető "autonómnak", mert nincs emberi beavatkozás a fegyver döntéshozatali ciklusába (Scharre 2018). A LAWS csak olyan nem halálos tevékenységek, mint a megfigyelés, az adatgyűjtés és az adatbányászat figyelembevételével lehetséges. Ezeket a tevékenységeket arra használják, hogy a harcosokat viselkedésmintáik alapján azonosítsák a jövőbeli erőszakot előre jelezve. A gépi tanulási algoritmusokat azzal a feltételezéssel alkalmazzák a nagy mennyiségű adatra, hogy a harcosok és a civilek viselkedése különbözik egymástól, és hogy e viselkedésbeli különbségek feltárásával az algoritmusok ki tudják választani a harcosokat a halálos akciókhoz. Ha azonban a gépi tanulási szoftver nem képes megkülönböztetni a civileket a harcosoktól, az eredmény humanitárius katasztrófa lesz. Ezért a LAWS külön kihívást jelent a globális kormányzás számára.

Az ENSZ legutóbbi négy szakértői értekezletén az "értelmes emberi ellenőrzés" (Roth és Moyes 2016) újbóli beillesztésére összpontosítottak a LAWS-be, azzal a céllal, hogy a felelősséget kiozzák, ha egy csapás rosszul sül el. A LAWS csapásmérő funkciójára való összpontosítás néha elhomályosította, hogy a nagyméretű adatfeldolgozási alkalmazásokat elsősorban az emberi célpontok kiválasztására használják. A Google például a Védelmi Minisztériummal kötött szerződése körüli vitákra reagálva kijelentette, hogy arcfelismerő szoftverüket kizárólag "nem támadó" célokra használják, és nem használják "drónok működtetésére vagy repülésére", és "nem fogják fegyverek indítására használni" (Deahl 2018). Ez az, amit a hadsereg "nem kinetikus" (azaz nem halálos) tevékenységnek nevez. Ez az álláspont súlyosan rosszul jellemzi, hogy a nagy adatok hogyan szervezik át a politikai életet az erőszakos konfliktusba keveredett civilek számára. A rakéta csak egy összetevője annak a hatalmas, hálózatba kapcsolt bürokratikus vállalkozásnak, amely a nagy adatokat arra használja, hogy idegen lakosságot irányítson a katonai célok elérése érdekében. A drón csapásmérő képessége, akár autonóm, akár nem, a "szenzortól a lövészig" szekvencia csúcspontja, a katonai kifejezés, amelyet annak a láncnak adtak, amely a felderítéssel kezdődik és az erőszakos akció bevetésével végződik (Chizek 2003).

Az autonóm fegyverek és következőképpen a militarizált nagyméretű adatok felé való elmozdulás a 9/11 utáni különleges biztonsági pillanatból származik, amelyet egyes kommentátorok az USA globális lázadás elleni amerikai ellenállásként írnak le (Kilcullen 2005). A terrorizmus elleni háború a hírszerzési, megfigyelési és felderítési technológiákba való fokozott beruházásokkal járt, amelyek közül a leghíresebbek a katonai drónok (nem)ismertek. A 2017-es pénzügyi évben a Védelmi Minisztérium mintegy 4,6 milliárd dollárt különített el drónokra (Gettinger 2016, 1), ami 363 millió dollárral több, mint az előző évben (2001Hall 172013,). A 2015, DoD szóvivője kijelentette, hogy a hadsereg 2019-ig naponta repül drónokkal 90, szemben a 2015-ös 60-65 repüléssel. Mind a Bush-, mind az Obama-korszak tisztviselői kijelentették, hogy a katonai drónok alapvető megfigyelési eszközök az összetett irreguláris háborúk megnyeréséhez, amelyek kulcsfontosságúak a nem hagyományos ellenfelek (felkelők) célba vételéhez, akik átlépik a határokat, és nem azonosítják magukat sem vizuálisan a jelvényeken keresztül, sem szóban. Az ISR-technológiákba való beruházást szükségesnek tartották, ahogyan azt a 2011-es terrorizmusellenes nemzeti stratégia is kimondta, hogy legyőzzék az "agilis és alkalmazkodó" ellenfelet (Obama 2011, i). Az amerikai szóvivők

gyakran inkább a megfigyelési, mint a csapásmérő képességet használták fel a katonai drónok mellett érvelve. A megfigyelést inkább a károktól való felszabadításként, mintsem a közösségi életbe való katonai behatolásként fogalmazzák meg. Ha a drónok

a legénységek hosszabb ideig tudták figyelni a civil ruhás felkelőket, akkor - az érvelés szerint - a csapás nagyobb valószínűséggel irányult jogos célpontra (Sauer és Schnorig 2012).

A liberális demokratikus normák iránti állítólagos elkötelezettséget egy olyan fizikai infrastruktúra tartja fenn, amely a személyes adatok megfigyelésével és gyűjtésével működik. John Brennan, a nemzetbiztonsági tanácsadó Barack Obama elnöksége idején azzal érvelt, hogy a drónok etikai szükségszerűségnek számítanak, és hogy "azt lehet állítani, hogy soha nem volt még olyan fegyver, amely lehetővé teszi számunkra, hogy hatékonyabban különbséget tegyünk az al-Kaida terroristái és az ártatlan civilek között" (Brennan 2008). Jay Carney, a Fehér Ház sajtótitkára ugyanebben az időszakban hasonlóan nyilatkozott, amikor azt mondta, hogy "a kormányzat képes... úgy üldözni az Al-Kaidát, hogy jelentősen csökkenti a civil áldozatok lehetőségét és tényét" (Office of the Press Secretary 2012).

Itt találkozunk a technikai kihívással. A dróncsapások két típusba sorolhatók: A személyi csapások és a szignatúracsapások. A személyi csapásokat olyan célpontok ellen adják ki, amelyeknek a személyazonossága ismert. A szignatúracsapások viszont viselkedési mintákat - úgynevezett életmintákat (Patterns of Life, PoL) - használnak arra, hogy megjósolják, hogy valaki harcoló fél. Ha egy személy életmintája átlépi az elfogadható kockázati küszöböt, akkor a személyt jelzőcsapás célpontjává teszik. A feltételezés az, hogy a felkelők "jelzései" különböznek a civilek jelzéseitől. Ezt az állítást egyelőre nincs bizonyíték. Ez volt a helyzet akkor is, amikor az NSA SKYNET programjáról kiszivárgott információ. A SKYNET egy véletlen erdő algoritmust használt több mint 80 attribútum mérlegelésére és annak valószínűségének megállapítására, hogy egy személy felkelő. A felsorolt attribútumok közül azonban sok, mint például a repülőterre járás vagy a SIM-kártya cseréje, olyan viselkedésformák, amelyek megfelelnek az aktivisták és újságírók viselkedésének. Amikor a SKYNET rangsorolta a Peshawa és Lahor között utazó személyeket, a legnagyobb valószínűséggel egy újságírót soroltak be felkelőnek. Ez a személy Ahmad Zaidan, az Al-Jazeera iszlámábádi irodavezetője volt (Grothoff és Porup 2016).

Az adattudománnyal vagy statisztikával foglalkozók többsége ismeri a zavarmátrixot, azt a táblázatot, amely leírja, hogy az algoritmus mennyire jól teljesített az értékek osztályozásában egy adathalmazon belül. Egyszerűen fogalmazva, a zavarmátrix azt méri, hogy egy "osztályozási modell milyen módon zavarodik össze, amikor előrejelzéseket készít" (Brownlee 2016). A konfliktuskörnyezetben megöltek esetében megkérdeznénk: hányat azonosítottak harcosként (igaz pozitív)? Hányat azonosítanak civilként (igaz negatívok)? Hány civilt azonosítanak harcosként (hamis pozitív)? Hány harcolót azonosítottak civilként (hamis negatív)? Az adathalmazban szereplő értékek egy százalékát az algoritmus tévesen fogja besorolni; ezek tipikus kihívások, amelyekkel az egyének osztályozására használt gépi tanulási algoritmusok esetében találkozunk.

Fontos, hogy a katonai döntéshozóknak el kell dönteniük, hogy milyen arányú kárt hajlandóak elviselni. Az adathalmaz hány százalékát kell helyesen "igaz pozitívnak" és "igaz negatívnak" azonosítani, mielőtt az algoritmust valódi erőszakos konfliktusban bevetnék? Nemrégiben az Amazon Rekognition nevű arcfelismerő szoftvere ugyanezzel a kérdéssel szembesült, amikor az ACLU a szoftver potenciális ártalmának illusztrálására 80%-os megbízhatósági szintet használt a szoftverrel végzett kísérlethez. Az ACLU 25 000 nyilvánosan elérhető letartóztatási fotóból álló adatbázist használt, amelyet aztán összehasonlítottak az összes amerikai kongresszusi tag nyilvános fotójával. A 80%-os megbízhatósági szintet használva 28a kongresszusi tagok 538 közül a tévesen azonosították egyezésként, ami azt jelenti, hogy 5%-os volt a hamis pozitív arány. Erre reagálva az Amazon Web Services News Blog blogbejegyzésében azt válaszolta, hogy a megbízhatósági szintet inkább 90%-ra kellett volna beállítani, mivel a szoftver közbiztonsági kérdés (Wood 2018). Nem magától értetődő, hogy a döntéshozók mekkora statisztikai kockázatot hajlandóak elviselni.

Ráadásul korábbi kutatásaim azt mutatják, hogy az identitáshoz, különösen a nemhez és a valláshoz kapcsolódó attribútumok befolyásolták, hogy a katonai drónok személyzete kit minősített civilnek vagy harcosnak (Shoker 2017.) A drónok által megfigyelt régiókban élő férfiakat, nőket és gyerekeket a célpontok kiválasztása céljából nemi és kulturális sztereotípiák alapján írták le. A 2012, New York Times feltárta, hogy a "katonai korú férfiakat", a 16 év feletti fiúkat és férfiakat - függetlenül attól, hogy civil vagy harcos státuszúak voltak-e - kizárták a járulékos károk számbavételéből (Becker és Shane 2012). Hasonlóképpen a társadalmi értékek nem tűnnek el, amikor a nyers adatokat értékeljük, és bizonyos tulajdonságokat további vizsgálatra érdemesnek jelölünk ki. Vagy ahogy egy katonai hírszerző tisztnek számára készült tankönyv fogalmaz: "[a] hírszerzés létrehozásához olyan intellektuális erőfeszítésből eredő átalakításokra van szükség, amelyek a jelentőset a jelentéktelentől [a] jelentéktelentől szortírozzák" (Millward idézi 1993, Moore 2017, 3).

Az osztályozó algoritmusok gyakran a felügyelt gépi tanulás valamilyen formáját használják, ahol egy gyakorlóhalmaz "tanítja" az algoritmikus modelleket. A képzési készlet olyan "tankönyvként" funkcionál, amelyet emberi elemzők kézzel készítenek, akik kézzel címkézik a bemeneti-kimeneti kapcsolati adatokat, hogy az algoritmust a tesztelési fázisban, majd a valós alkalmazás során betanítsák a hasonló kapcsolatok azonosítására (Google Developers 2018). Azokat a kritériumokat, amelyekből kiderül, hogy ki a harcos és ki nem harcos, először emberi alanyoknak kell eldönteniük. Ahogy más kutatók is megjegyezték (Barocas and Selbst 2016, 681), a képzési adatok lehetnek az egyik első módja annak, hogy elfogultságot vezessenek be a technikai csővezetékbe. Emiatt az adattudományban népszerűvé vált a "garbage in, garbage out" mondás. Egy felügyelt gépi tanulási algoritmus csak annyira jó, amennyire a betáplált tréningadat.

2016-ban az Amerikai Polgárjogi Unióhoz hasonló érdekvédelmi csoportok intenzív jogi nyomására az Egyesült Államok elismerte, hogy 2009 és 2015 között 64 és 116 civil halálát okozta Pakisztánban, Jemenben, Szomáliában és Líbiában - "az aktív ellenségeskedések területén kívüli országokban" (Monaco 2016). Ezeket a számokat a Fehér Ház egyik tisztviselője szerint "az elnök átláthatóság iránti elkötelezettsége" miatt hozták nyilvánosságra (*ibid.*). Az Oknyomozó Újságírói Iroda becslése szerint azonban a civil halálos áldozatok száma hatszor magasabb, mint amit az Egyesült Államok állít: 380 és 801 között van a civilek száma. A halottak minimális összlétszáma - vagyis a harcosok és a civilek halálának együttes száma -, amelyet a kormány és az Iroda közölt, "feltűnően hasonló" volt, a Fehér Ház halottakat 2,436 számolt, a TBIJ pedig rögzítette A fiúk és férfiak civilekként való számbavételéről szóló 2,753. döntés "egy kis definíciós különbség [ami] nagy különbséget jelent a számokban" (Shoker 2017). Tekintettel arra, hogy minden harmadik féltől független szervezet azt állította, hogy a dróncsapásokból származó civil halálesetek száma többszöröse a Fehér Ház becslésének, nagy az esélye annak, hogy az amerikai külpolitikai döntéshozók tévesen azonosítják a civileket harcosokként, vagyis a hamis pozitív arány mesterségesen alacsony. A támogatók azzal érvelhetnek, hogy a LAWS növelheti a polgári lakosság védelmét, de úgy tűnik, hogy zavaros, hogy a LAWS egyáltalán hogyan azonosítaná a polgári lakosságot.

Következtetés

Az érv, miszerint a LAWS lehetővé teszi a civilek nagyobb védelmét háborús időkben, ellenőrizhető annak a fizikai infrastruktúrájának a vizsgálatával, amely egyáltalán lehetővé teszi ezt a normatív állítást. Ily módon az ENSZ szakértői értekezletein zajló viták hasonlítanak arra, amit Bruno Latour és William Walters "tárgyorientált demokráciának" nevez, ahol az emberek éppen azért alakítanak politikai csoportokat, mert a tárgyak ellentmondásosak. "Minden egyes tárgy a releváns felek különböző gyülekezését gyűjti maga köré. Minden egyes tárgy új alkalmakat vált ki a szenvedélyes különbségtételre és vitára" (Latour idézi 2005, Walters 1052014.). Ezek a politikai nézeteltérések gyakran

középpontjában a tárgy technikai képessége áll, amely vagy támogatja, vagy cáfolja a szóban forgó tárgyat. Azzal, hogy a LAWS-t olyan technológiaként pozicionálják, amely képes előmozdítani a liberális demokratikus normákat, az AI Humanitáriusok a demokratikus normákat összekapcsolják a fokozott megfigyeléssel és személyes adatok gyűjtésével, amelyek nagy része nem konszenzuális. Mivel sok AI-humanista gyakran hivatkozik értékekre és "jót tenni" (Lewis Sewell 2018, 2018) a LAWS elfogadásának védelmében, nincs okunk figyelmen kívül hagyni azt az etikai problémát, amely abból adódik, hogy a demokratikus normákat az erőszakos konfliktusba keveredett, rendkívül sebezhető közösségek fokozott transznacionális felügyeletével hozzák összefüggésbe.

Bibliográfia

- Arkin, Ronald C. "2010. Az etikai autonómia ügye a pilóta nélküli rendszerekben". *Journal of Military Ethics* 9(4): 323-341.
- Baracos, Solon és Andrew D. Selbst. 2016. "A Big Data egyenlőtlen hatása". *California Law Review* 104: 671-732.
- Becker, Jo és Scott Shane. 2012. "A titkos "gyilkos lista" Obama elveinek és akaratának próbája". *The New York Times*, május 29. <http://www.nytimes.com/2012/05/29/world/obamasleadership-in-war-on-alqaeda.html>.
- Brennan, John. "John Brennan beszédet tart a drón etikáról." *NPR*, 2012. május 1. <https://www.npr.org/2012/05/01/151778804/john-brennan-delivers-speech-on-drone-ethics>
- Brownle, James. 2016. "Mi az a zűrzavarmátrix a gépi tanulásban". *Machine Learning Mastery*, november 18. <https://machinelearningmastery.com/confusion-matrix-machine-learning/>.
- Burrell, Jenna. 2018. "Az első algoritmikus méltányossági és átláthatatlansági munkacsoport jelentése". *AFOG Berkley*, Augusztus 13. <http://afog.berkeley.edu/2018/08/13/report-from-the-first-afog-summer-workshop/>.
- Cherry, John. 2017. "Beavatkozás az emberi ítélőképesség megfelelő szintjein az erő alkalmazása felett". Egyezmény egyes hagyományos fegyverekről, a halálos autonóm fegyverrendszerekkel foglalkozó kormányzati szakértői csoport". Az Egyesült Államok nyilatkozata a CCW CGE ülésén, november. 2017.
- Chizek, Judy G. Katonai 2003. átalakulás: Intelligence, Surveillance and Reconnaissance. CRS Report No. RL31425. Washington, DC: Congressional Research Service. https://www.everycrsreport.com/files/20030117_RL31425_a6f967e7449ac82fb002b73f2f94fc453bfa1f8.p df
- Deahl, Dani. 2018. "A Google alkalmazottai követelik, hogy a cég vonuljon ki a Pentagon mesterséges intelligencia projektjéből". *The Verge*, április <https://www.theverge.com/2018/4/4/17199818/google-pentagon-project-maven-pull-out-letter-ceo-sundar-4.pichai>.
- Gettinger, Dan. 2016. "Drónkiadások a pénzügyi év védelmi 2017 költségvetésében". Center for the Study of the Drone. http://dronecenter.bard.edu/files/2016/03/DroneSpendingFy17_CSD_3-1.pdf
- Google fejlesztők. 2018. "Bevezetés a gépi tanulás problémakeretezésébe: Általános ML-problémák." *Machine Learning Crash Course*, november 13. <https://developers.google.com/machine-learning/problem-keretezés/esetek>
- Grothoff, Christian és J.M. Porup. 2016. "Az NSA SKYNET programja ártatlan emberek ezreit ölheti meg." *Ars Technica*, február 16. <https://arstechnica.com/information-technology/2016/02/the-nsaskynet-program-may-be-killing-thousands-of-innocent-people/>
- Hall, Abigail. 2013. "A drónok politikai gazdasága". PhD disszertáció, George Mason Egyetem.
- Hu, Margaret. 2017. "Algoritmikus Jim Crow." *Fordham Law Review* 86(2): 633-696.
- Jones, Samuel Vincent. 2006. "Az iraki magatartás megerősítette a nemzetközi humanitárius jog erkölcsi elégtelenségét? A szerződéselmélet és a polgári mentesség terjedelme közötti összefüggés vizsgálata fegyveres konfliktusok során". *Duke Journal of Comparative and International Law* 16(24): 245-298. <https://www.lawfareblog.com/chinas-strategic-ambiguity-and-shifting-approach-lethal-autonomous-fegyverrendszerek>.
- Kania, Else. 2018. "China's Strategic Ambiguity and Shifting Approach to Lethal Autonomous Weapons Systems" (Kína stratégiai kétértelműsége és változó megközelítése a halálos autonóm fegyverrendszerekkel kapcsolatban). *Lawfare*, április 7.
- Kleinberg, Jon, Jens Ludwig, Sendhil Mullainathan és Ashesh Rambachan. 2018. "Előrelépések a gazdasági nagyadat-kutatásban: Algorithmic Fairness." *AEA Papers and Proceedings* 108: 22-27.
- Kilcullen, David J. "2005. Countering Global Insurgency" (Globális lázadás elleni küzdelem). *The Journal of Strategic Studies* 28(4): 597-617.

- Lewis, Larry. 2018. "AI for Good in War; Beyond Google's 'Don't Be Evil.'". *Breaking Defense*, június 29. <https://breakingdefense.com/2018/06/ai-for-good-in-war-beyond-googles-dont-be-evil/>.
- Monaco, Lisa. 2016. Lisa O. Monaco a belbiztonságról és a terrorizmus elleni küzdelemről. Kenneth A. Moskow- emlékelőadás. Council on Foreign Relations március 7. <https://www.cfr.org/event/lisa-o-monacohomeland-security-andcounterterrorism>.
- Moore, David T. Kritikai2007. gondolkodás és hírszerzési elemzés. National Defense Intelligence College, Occasional Paper Number Fourteen. Washington: Center for Strategic Intelligence Research. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dia/ndic_moore_crit_analysis_hires.pdf.
- Sajtótitkárság. 2002. "A Fehér Ház sajtótitkárának bejelentése Bush elnöknek a tálib és al-Kaida foglyok jogi státuszára vonatkozó döntéséről", február. 7. <https://www.state.gov/s/l/38727.htm>.
- Roff, Heather M. és Richard Moyes. 2016. "Értelmes emberi ellenőrzés, mesterséges intelligencia és autonóm fegyverek". Tájékoztató az egyes hagyományos fegyverekről szóló egyezmény (CCW) küldöttei számára a halálos autonóm fegyverrendszerekkel (LAWS) foglalkozó szakértői értekezleten, április. 2016.
- Sauer, Frank és Niklas Schornig. 2012. "Gyilkos drónok: A demokratikus hadviselés "ezüstgolyója"?" *Security Dialogue* 42(4): 363-380.
- Scharre, Paul. *Army of None: Autonóm fegyverek és a háború jövője*. New York: W.W. Norton and Company.
- Sewell, Sarah. 2018. "A Google két etikailag megkérdőjelezhető projekten dolgozott. A rosszat hagyta abba." *Washington Post*, szeptember 7. https://www.washingtonpost.com/opinions/google-was-working-on-two-ethically-questionable-projects-it-quit-the-wrong-one/2018/09/07/f95ee7b4-a639-11e8-97ce-cc9042272f07_story.html?utm_term=.473402f4ae4a
- Shoker, Sarah. Katonai korú férfiak az amerikai felkelésellenes és drónhadviselésben. PhD disszertáció, McMaster Egyetem, 2018.
- Shoker, Sarah. 2017. "Counting Bodies (Or How to Effortlessly Minimally Civilian Casualties)." (Holttestek számolása (avagy hogyan lehet könnyedén minimalizálni a civil áldozatokat). *Lawyers, Guns, Money*, április 22. <http://www.lawyersgunsmoneyblog.com/2017/04/countingbodies-effortlessly-minimalizecivilian-casualties>.
- A Fehér Ház. 2011. "Nemzeti stratégia a terrorizmus elleni küzdelemre". The White House. https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/counterterrorism_strategy.pdf.
- Walters, William. 2014. "Dróncsapások, dingoplitik és azon túl: A materialitásról és a biztonságról szóló vita továbbvitele". *Security Dialogue* 45(2): 101-118.
- Work, R. 2016. "Befejező vitaindító: művészet, narratíva és a harmadik offszet." Az Atlantic Council globális stratégiai fóruma május 2016,2.

Demokráciahiány az éghajlatváltozással kapcsolatos adatportálok és az éghajlat-változási kormányzás előállításában

Nowrin Tabassum

Bevezetés

A tudományos szakirodalom többféleképpen fogalmazza meg a demokrácia fogalmát; a demokrácia általános értelmezése azonban azon alapul, hogy a döntéshozók elszámoltathatóak és átláthatóak az emberek felé minden döntésükért; az emberek szólásszabadsággal rendelkeznek, ami azt jelenti, hogy az eltérő véleményt is meg kell hallgatni; és biztosítani kell az emberek részvételét a döntéshozatali folyamatban (Schmitter és Karl 1991: 76-77). Sok kritikus szerint azonban a digitális technológia bevezetése elfedné a döntéshozatal elszámoltatható és átlátható demokratikus folyamatát (Hindman, 2008: 8-16). Annak számos változata közül, hogy a digitalizáció hogyan homályosíthatja el a döntéshozatali folyamatot, a hamis, téves és eltúlzott adatok előállításának és terjesztésének nem demokratikus/elszámoltatható gyakorlata az online adatportálokon, és ennek megfelelően a kormányzási struktúra alakítása - áll e tanulmány középpontjában.

Ez a rövid tanulmány az éghajlatváltozással foglalkozó kormányközi munkacsoport (IPCC) demokráciahiányával foglalkozik az éghajlatváltozással foglalkozó online adatportálok és értékelő jelentések készítése során, valamint az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezményében (UNFCCC) az éghajlatváltozással kapcsolatos megfelelő irányítással. A demokráciadeficittel foglalkozva ez a dokumentum azt vizsgálja, hogy e két nemzetközi testület, az IPCC és az UNFCCC hogyan vonható felelősségre az elfogult/hibás/túlzó/túlzó éghajlat-változási adatok előállításáért és terjesztéséért, valamint az éghajlat-változási irányítás ennek megfelelő alakításáért.

Ez a tanulmány áttekinti az éghajlatváltozási adatokkal és az éghajlatirányítással kapcsolatos kritikai tanulmányok szakirodalmát, és hivatkozik a szerző doktori disszertációjához október és 2016 március között készített elitinterjúkra is. A legtöbb 2017. elit klímatudósként dolgozott, és hólabda-mintázással választották ki őket. A szakirodalmi áttekintés és az elitinterjúk alapján ez a tanulmány amellel érvel, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatos adatok előállításába az online adatportálokon és az értékelő jelentésekben nem csupán az éghajlatkutatók mennyiségi kutatásait és a számokat kell beépíteni, hanem az éghajlatváltozással kapcsolatos helyi tudásra vonatkozó narratívákat is; valamint a helyi emberek hangját és helyi tudását is figyelembe kell venni az éghajlatváltozással kapcsolatos kormányzás kialakításában és végrehajtásában.

Demokrácia-deficit: Az IPCC és az UNFCCC elleni panaszok

Az IPCC az éghajlatváltozással kapcsolatos tudományos ismeretek előállításával foglalkozó vezető nemzetközi testület, amely az értékelő jelentéseken és online adatportálján - az adatelosztó központon - keresztül teszi közzé az éghajlatváltozással kapcsolatos tudományos ismereteket. Az UNFCCC az éves ülésén - a részes felek konferenciáján (Conference of Parties, COP) - keresztül osztja szét a tudományos ismereteket és az éghajlatváltozással kapcsolatos adatokat, és tanácsot ad a nemzeti kormányoknak a változással kapcsolatos alkalmazkodási és enyhítési politikák elfogadására/megvalósítására (UNEP, 2012: 1-3; UNFCCC, 1992: 10-15).

Az IPCC-t és az UNFCCC-t azonban kritika éri, mivel ez a két testület nem demokratikus gyakorlatot folytat az éghajlatváltozással kapcsolatos adatok előállítása és az éghajlatirányítás során (lásd Forsyth és Beck 2015: 115-123). Ez a két testület például az éghajlatváltozással kapcsolatos információkat átláthatatlan és tekintélyelvű módon állítja elő, az eltérő vélemények kiküszöbölésével. Ezekért a nem demokratikus gyakorlatokért nem tartoznak

elszámolással az emberek vagy a polgárok felé.

azok az országok, amelyekről adatokat állítottak elő, és amelyeknek előírják a konkrét éghajlat-politikai kormányzás végrehajtását. A nem demokratikus gyakorlatok a következő területeken intézményesültek e két testületben:

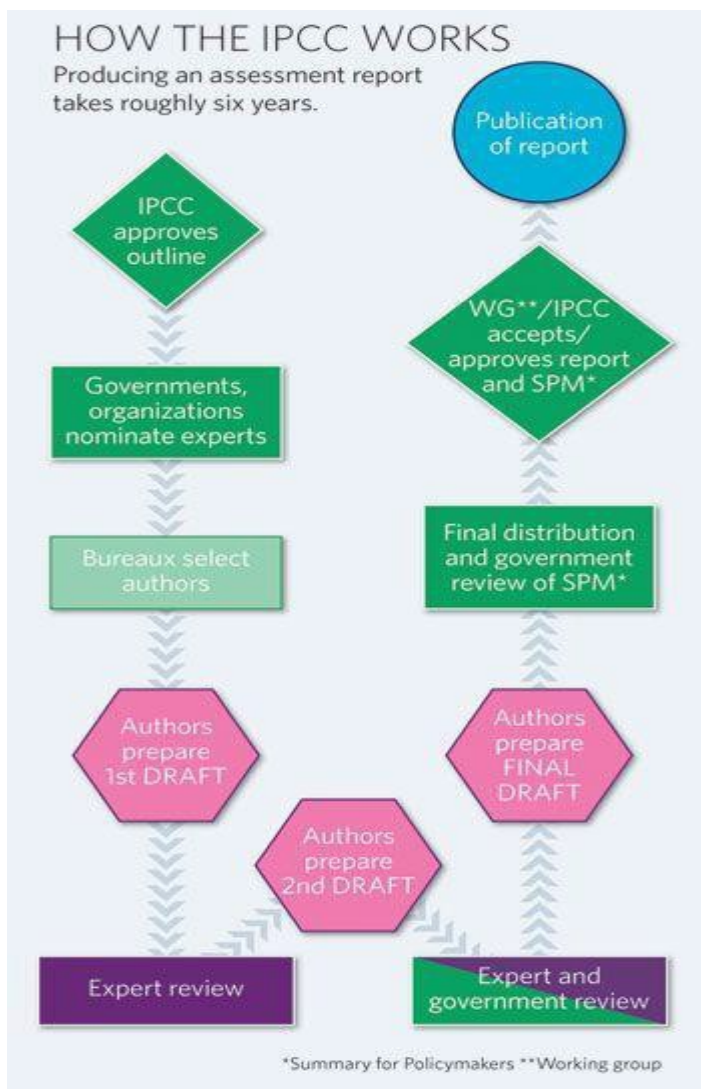
Az IPCC strukturális hibái és az elfogult adatok előállítása

Bár széles körben elterjedt az a nézet, hogy "az IPCC a világ minden tájáról származó több ezer elkötelezett tudós önkéntes hozzájárulása", az IPCC struktúráját közelebbről megvizsgálva más forгатókönyv tárul fel (Zorita, 2010: 731). Az egyes országok nemzeti kormányai választják ki, hogy az adott országból mely tudósok járulhatnak hozzá az IPCC munkájához (Zorita, 2010: 731). A nemzeti kormányok választják ki azokat a tudósokat, akik az éghajlatváltozással kapcsolatos adatportálokön és az IPCC értékelő jelentéseiben kifejthetik politikai nézeteiket (Christy, 2010: 732). A nemzeti kormányok az IPCC értékelő jelentéseinek tervezeteit is átnézik a közzététel előtt, és konszenzust adnak a közzétehető információkról (lásd az alábbi 1. ábrát az IPCC működéséről) (Christy, 2010: 732; Forsyth és Beck, 2015:115). Az IPCC tehát nem mentes a nemzeti kormányok befolyásától. Ráadásul "az IPCC nem maga végez kutatásokat, hanem a tudósok részvételével folytatott konzultációkon és megbeszéléseken alapuló, az éghajlattal kapcsolatos kutatásokról szóló összefoglaló jelentéseket szervez", és így az IPCC állítja elő azokat az éghajlatváltozási adatokat, amelyekről a nemzeti kormányok és az IPCC tudósai konszenzust adnak (Forsyth és Beck, 2015:115). Az IPCC által előállított tudás tehát nem értékmentes, hanem politikai tudás, amelyet az egyes kormányok önértékeinek szolgálatában állítottak elő. Az IPCC által előállított tudás és adatok tehát elfogultak és nem átláthatóak.

Önellenőrzés és a gondolatok homogenitása

Az IPCC-t bírálták a szakértői véleményezési eljárás átláthatatlansága miatt. Az IPCC csak részben vállalja dokumentumainak szakértői értékelését, és olyan bírálókat toboroz, akik egybehangzó nézeteket vallanak (a tudományos gondolkodás homogenitása) az éghajlatváltozással kapcsolatban (Christy, 2010: 732; Forsyth és Beck, 2015:117). Az IPCC-t kritika érte, hogy esetenként önrevíziós rendszert alkalmaz, ami azt jelenti, hogy egyáltalán nem vesz fel külső bírálókat, és saját tudósait használja fel a megállapításainak belső felülvizsgálatára (Beck, 2012: 151-169). Christy (2010: 732) azt is megjegyzi, hogy az IPCC-ben "a gondolatok homogenitása" figyelhető meg, amelynek során az "eltérő észrevételeket" figyelmen kívül hagyják, holott az eltérő észrevételek figyelembevétele a demokrácia szerves része.

1. ábra: Hogyan működik az IPCC

Forrás: Zorita, 2010: 731

Hibás adatok és a média elkerülése

2010 óta a média elsősorban az IPCC bizonyos adatokkal kapcsolatos túlzó kijelentéseire összpontosít. Ilyen adat például, ahogy Beck (2012) felidézi, "az az állítás, hogy a Himalája gleccserei 2035-re elolvadhatnak, és hogy Hollandia több mint 55 százaléka a tengerszint alatt fekszik (a tényleges adat 26 százalék)" (Beck, 2012: 152). Az IPCC azonban vonakodott beismerni tévedéseit. Az IPCC akkori elnöke, Rajendra Kumar Pachauri azt tanácsolta a tudósoknak, hogy kerüljék a médiát, hogy elkerüljék az ilyen jellegű kérdéseket azzal kapcsolatban, hogy az IPCC hogyan állítja elő az éghajlatváltozással kapcsolatos adatokat (Pachauri, 2010:1). A szándékos médiakerülés azt bizonyítja, hogy az IPCC nem tartozik elszámolással az embereknek az éghajlatváltozással kapcsolatos adatok túlértékeléséért.

Nem releváns éghajlati kormányzás

Az IPCC által készített éghajlat-változási adatok alapján az UNFCCC azt tanácsolja a nemzeti kormányoknak, hogy helyi, nemzeti és regionális szinten hajtsák végre az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és annak mérséklésére irányuló politikákat,

és nemzetközi szinten (UNEP, 2012:1-3). Az egyik interjúalany²⁴ szerint azonban az UNFCCC által előírt alkalmazkodási politikák nem új előírások, hanem ugyanolyan típusú fejlesztési projektek, amelyeket a Világbank az 1980-as évek óta támogat a fejlődő országokban. A résztvevő hozzátette, hogy a tengerszint-emelkedés problémáját a part menti területeken a polderok és gátak építésével és fák ültetésével javasolják kezelni, olyan javaslatok, amelyek már korábban is terítéken voltak a fejlesztés általános rubrikája alatt. Sok országban ezek a projektek nem tartottak sokáig, és miközben nem sikerült megfékezniük az éghajlatváltozás hatásait, további károkat okoztak a környezetnek (Rawlani és Sovacool, 2011: 860; Yamamoto és Esteban, 2014: 56). Másrészt az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló politikák is ellentmondásosak, mivel az ilyen politikák nem tudják biztosítani, hogy a szén-dioxid-kibocsátást is csökkenteni tudják.

A világ minden tájáról érkező tudósok javaslatokat tettek arra vonatkozóan, hogyan lehetne kezelni a demokráciahiányt az IPCC-ben és az UNFCCC-ben. Ezek a javaslatok azonban általában nem veszik figyelembe azt a kulcsfontosságú szempontot, hogy az éghajlatkutatók kudarcai abban gyökereznek, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatos adatok és az éghajlatirányítási rendszerek előállításába nem sikerült bevonni a helyi tudást. A következő szakasz ezt az állítást vizsgálja tovább.

Hogyan tegyük elszámoltathatóvá az éghajlat-politikai irányítás intézményeit?

Az IPCC és az UNFCCC elszámoltathatóvá és átláthatóvá tételére irányuló jelenlegi javaslatok a következők:

1. Az éghajlatkutatókat és a szakértői bírálókat nem a nemzeti kormányoknak kellene kiválasztaniuk vagy kinevezniük, hanem az éghajlatkutatók szövetségének kellene őket rotációs alapon kineveznie. (Zorita, 2010: 731).
2. Olyan külső bírálókat kell kijelölni, akik heterogén tudományos gondolkodással rendelkeznek, vagy akiknek különböző nézeteik vannak, mivel az összes ellentétes nézetet be lehet építeni az éghajlatváltozással kapcsolatos adatok előállításába. (Zorita, 2010: 731).
3. Az IPCC-nek nem kellene kerülnie a médiát az éghajlatváltozással kapcsolatos adatokkal kapcsolatos kérdések megválaszolásakor. (Beck, 2012: 167).

Ez a dokumentum egyetért ezekkel a javaslatokkal, de hozzáteszi azt a további kulcsfontosságú pontot, hogy a helyi lakosság tudását is be kell vonni az éghajlatváltozással kapcsolatos adatok előállításába; az éghajlatkutatók kutatásait nem szabad elszigetelten vizsgálni. Továbbá az IPCC/UNFCCC-nek ahelyett, hogy alkalmazkodási és enyhítési politikákat kényszerítene egy országra, a helyi lakosság hangját és helyi ismereteit is be kell vonnia az éghajlatváltozással kapcsolatos kormányzás kialakításába és végrehajtásába. Banglades esetét vizsgálom, amely az éghajlatváltozással szemben az egyik legsebezhetőbb országnak számít, hogy bemutassam, miért fontos a helyi tudás.

Az IPCC online adatelosztó központja adatokat tartalmaz az éghajlatváltozás különböző hatásairól, például a globális felmelegedés okozta tengerszint-emelkedésről. Az adatelosztó központ tartalmazza a bangladesi tengerszint-emelkedésre vonatkozó numerikus adatokat öt tengerparti területről, Hiron Point, Khepupara, Cox's Bazaar, Charchanga és Chittagong területéről. Az IPCC első (1990), harmadik (2001) és ötödik (2013) értékelő jelentése is azt a tudást hozta, hogy a globális felmelegedés tengerszint-emelkedést okoz Bangladesben (IPCC, 1990:3, IPCC, 2001: CCC556., 2016: 2).

A bangladesi Környezetvédelmi és Erdészeti Minisztérium Éghajlatváltozási Csoportja (CCC) azonban 2016-ban jelentést tett közzé *Assessment of Sea Level Rise on Bangladesh Coast Through Trend Analysis* címmel, amely azt állította, hogy az addig előállított adatok egyike sem 2016

---

²⁴ Személyes interjú egyetemi tanárral és klímaváltozással foglalkozó aktivistákkal, december, Dhaka2016,, Banglades.

(beleértve az IPCC 2013-as ötödik értékelő jelentését is) bármilyen rendszerszintű (történelmi) trendelemzést használt a tengerszint emelkedésének elemzése során Banglades part menti területein (CCC, 2016: 2). Kérdés, hogy trendelemzés nélkül hogyan tudták az IPCC adatelosztó központja és értékelő jelentései előállítani a globális felmelegedés okozta tengerszint-emelkedés számszerű adatait Bangladesben. Erre a kérdésre a választ Forsyth és Beck (2015) írása és az Éghajlatváltozási Sejt (2016) jelentése adja meg. Mint már említettük, Forsyth és Beck (2015: 115) megállapította, hogy "az IPCC nem maga végez kutatásokat, hanem a tudósok részvételével folytatott konzultációkon és vitákon alapuló, az éghajlattal kapcsolatos kutatásokról szóló összefoglaló jelentéseket szervez" és "konszenzust". Ez tehát azt jelenti, hogy az adatszolgáltató központ és az értékelő jelentések nem saját tudományos kutatással, hanem az ország nemzeti kormánya és az IPCC hasonlóan gondolkodó klímatudósai közötti megállapodással állította elő a bangladesi tengerszint-emelkedésre vonatkozó számszerű adatokat. Ez az adatelőállítási folyamat erősen centralizált, és nem veszi figyelembe azoknak az embereknek a hangját, akiknek eltérő nézeteik vannak a bangladesi tengerszint-emelkedésről. Az online adatelőállítási folyamat tehát nem átlátható, figyelmen kívül hagyja az ellenvéleményeket, és hiányoznak azok a folyamatok, amelyek révén az éghajlatkutatók és a nemzeti kormányok elszámoltathatók lennének az adatok előállításáért.

A kutatás egyik megkérdezettje²⁵ szerint:

Az éghajlatváltozás a világ csaknem 400 változó időjárási eseményéhez köthető. Bangladesben azonban nem minden időjárási esemény áll egy az egyben kapcsolatban az éghajlatváltozással. A tudósok a 400 időjárási esemény közül két eseményt tudtak bizonyítani, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a bangladesi éghajlatváltozáshoz: az egyik a megnövekedett hőmérséklet és az azt követő változó csapadékmennyiség, a másik pedig a gyakori és súlyos ciklonok, de nem a tengerszint emelkedése.

Brammer (2014: 51) megjegyzi: "Banglades part menti területének fizikai földrajza változatosabb és dinamikusabb, mint azt általában elismerik. Ennek fel nem ismerése súlyos tévhitekhez vezetett a globális felmelegedés következtében emelkedő tengerszint Bangladesre gyakorolt lehetséges hatásaival kapcsolatban".

A kutatásban három megkérdezett nem fogadta el, hogy a globális felmelegedés önmagában képes megemelni a tenger szintjét Bangladesben; ehelyett azt állították, hogy a folyók csökkent vízhozamát is ok-okozati összefüggésnek kell tekinteni. Az egyik interjúalany²⁶ kifejtette:

Indiának és Bangladesnek 54 közös határfolyója van, amelyek a himalájai gleccserekből erednek. India a felső parti ország. A folyók először Indián keresztül folynak, majd Bangladesbe érnek. A folyók Bangladesen átfolyva a tengerbe - a Bengáli-öbölbe - torkollnak. Ebben a földrajzi összefüggésben India két nagy határon átnyúló folyó - a Gangesz és a Teesta - vizét vezeti el. India vízkivonása a folyókból csökkenti a bangladesi folyókban folyó vízmennyiséget. Ennek következtében a folyók kiszáradnak. A kiszáradt folyóknak nincs elég vízük ahhoz, hogy a tengervíz megakadályozzák a bangladesi part menti folyókba való behatolásban. Ezért a tengervíz a folyóvizekkel való találkozás nélkül kerül a bangladesi part menti területek száraz folyóiba. A tengervíznek a part menti folyókba való behatolását a bangladesi tengerszint emelkedéseként értelmezik.

Ez azt jelzi, hogy ahol a part menti folyóknak elegendő vízmennyiségük van, ott nagyon gyorsan a tenger felé áramlanak, és a vízáramlás visszaszorítja a tengervízet, megakadályozva, hogy a tengervíz behatoljon a folyókba. Másrészt, ha a folyók szárazak, akkor a tengervíz az indiai

²⁵ Személyes interjú, IPCC-tag, december, Dhaka2016., Banglades.

²⁶ Személyes interjú egy éghajlatváltozási kutatóval és éghajlatváltozási aktivistával, december, Dhaka2016., Banglades.

Az óceán gyorsan belép a part menti folyókba. A tengervíz behatolását a folyókba ezután tengerszint-emelkedésként²⁷ értelmezik.

Banglades példájára támaszkodva ez a dokumentum amellel érvel, hogy az IPCC adatelosztó központjának és az értékelő jelentéseknek a bangladesi tengerszint-emelkedéssel kapcsolatos ismeretek előállításához más, helyi ismeretekből származó mutatókat is be kellene vonniuk, mint például a vízhiányt a folyók felsőbb vízgyűjtő területein. Az ilyen mutatókat az őslakosok szóbeli történeteinek összegyűjtésével az időjárási események mintáival kapcsolatban, valamint egy adott helyi területre vonatkozó történelmi időjárási és geológiai események tanulmányozásával lehet beépíteni. Ellenkező esetben az adatok félrevezetnek. A helyi ismeretek alapján pedig az UNFCCC-nek azt kellene javasolnia, hogy a nemzeti kormányok a tengerfalak és faültetések előírása helyett más, helyileg releváns éghajlat-változási politikákat fogadjanak el.

Megjegyzés: A tanulmány néhány bekezdése a szerző doktori disszertációjából származik.

Bibliográfia

- Beck, Slike. 2012. "A törzsiség és a bizalom között: Az IPCC a nyilvánosság mikroszkópja alatt". *Természet és kultúra* 7 (2): 151-173.
- Brammer, Hugh. 2014. "Banglades dinamikusan partvidékei és a tengerszint-emelkedés". *Climate Risk Management* 1: 51-62.
- CCC. 2016. *A tengerszint emelkedésének értékelése Banglades partjainál trendelemzéssel*. Éghajlatváltozási sejt (CCC), Környezetvédelmi Minisztérium, Környezetvédelmi és Erdészeti Minisztérium, Környezetvédelmi Főosztály. Banglades.
- Christy, John. 2010. "Nyílt vita: Wikipédia-stílus." In IPCC: Cherish It, Tweak It or Scrap It. *Nature* 463 (11): 730-732.
- Forsyth, Tim és Slike Beck. 2015. "Tudományos elszámoltathatóság és demokrácia a globális környezetvédelmi politikában". In *Science and Democracy Making Knowledge and Making Power in the Biosciences and Beyond*, szerk. Stephen Hilgartner, Clark A. Miller és Rob Hagendijk. Routledge. New York és London, 113-132. o.
- Hindman, Matthew. 2008. *A digitális demokrácia mítosza*. Princeton University Press.
- IPCC. 2008.1990. *Első értékelő jelentés. II. munkacsoport, politikai döntéshozók összefoglalója*.
- IPCC. 2001. *Éghajlatváltozás 2001: Hatások, alkalmazkodás és sebezhetőség*. Cambridge University Press. Cambridge. Egyesült Királyság. (a https://library.harvard.edu/collections/ipcc/docs/27_WGIITAR_FINAL.pdf honlapról letölthető. Hozzáférés 2018. december).
- Pachauri, Rajendra Kumar. 2010. "To Coordinating Lead Authors, Lead Authors, and Review Editors for the Fifth Assessment Report (AR5)." ref: 7004-10/
- IPCC/AR5. http://medias.lemonde.fr/mmpub/edt/doc/20100714/1387950_f09e_lettregiec.pdf. (Hozzáférés 2019. január)
- Ravetz, Jerome. 2012. "A tudomány szociológiája: Tartsuk magasán a színvonalat." *Nature* 481 (7379): 25.
- Rawlani, Amireeta és Benjamin Sovacool, B. K. Az éghajlatváltozásra való 2011. reagálóképesség kialakítása a bangladesi közösségi alapú alkalmazkodás révén. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change* 16(8): 845-863.
- Schmitter, Philippe és Terry Lynn Karl. 1991. "Mi a demokrácia... és mi nem". *Journal of Democracy* 2(3): 75- 88.
- UNEP. 2012. *A biológiai sokféleségről szóló egyezmény részes feleinek konferenciája*. India.
- UNFCCC. 1992. *Az Egyesült Nemzetek éghajlatváltozási keretegyezménye*. Letöltve a https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf oldalról. f. (Hozzáférés 2019. január).
- Világbank. 2014. A folyók sótartalma és az éghajlatváltozás: Evidence from Coastal Bangladesh. *A Világbank Fejlesztési Kutatócsoportja*.
- Yamamoto, Lilian és Miguel Esteban. 2013. *Atoll-szigetállamok és a nemzetközi jog: az éghajlatváltozás okozta elmozdulás és a szuverenitás*. Heidelberg, New York, Dordrecht és London. Springer Science & Business Media.

²⁷ Személyes IPCC-tag, személyes interjú, november, Dhaka2016,, Banglades.

Zorita, Eduardo.2010. "Független ügynökségre van szükség." In IPCC: Cherish It, Tweak It or Scrap It. *Nature* 463(11): 730-732.

III. szakasz: Kontextusok, előfeltételek és tulajdonságok meghatározása

Az idő és a demokratikus alkotmányozó hatalom

Catherine Frost

A digitális technológiák általánosan felgyorsítják a mindennapi politikát (Sunstein 2001; Virilio 2001; Connolly 2002), és megnehezítik a politikai intézmények és a tanácskozás működését (Scheurman 2002). Új módon kapcsolják össze az embereket, és új lehetőségeket kínálnak a jövő előrejelzésére. E változásoknak a demokratikus megújulásra gyakorolt hatása azonban kevésbé egyértelmű. A megújulás legkifejezettebb formája - a politikai alapítás vagy újjáalakulás - rendkívül ritka, ezért nehéz megfigyelni. Két nagyon különböző gondolkodó azonban, akik még a digitális technológiák térhódítása előtt foglalkoztak a politikai idő kérdésével, segít meghatározni a széles körű népi szerepvállalás feltételeit. Thomas Hobbes arra a következtetésre jutott, hogy a jövő iránti megszállottság patológiát szül, de úgy vélte, hogy a hatalom stabilizálása érdekében hasznosítható. Hannah Arendt úgy vélte, hogy a haladás modern eszméi elorsvasztják a közszabadságot, bár a jelenben gondolkodás helyreállíthatja azt. Munkáik együttesen azt sugallják, hogy a rövidített időhorizont, illetve az ismeretlen kizárására irányuló törekvések az előrejelző technológiák révén aláássák a demokratikus élethez szükséges kritikus tapasztalatot. A szabadság megköveteli, hogy a polgárok valami valóban újjal és váratlan dologgal kerüljenek kapcsolatba, és hogy felismerjék magukat e kreativitás forrásaként. A politika nagy parancsa, ahogy Arendt fogalmazott, hogy "gondoljuk el az elgondolhatatlant" (1971, 208). Ha a digitális demokráciát olyan mindenre kiterjedő formaként képzelik el, amely az adatok egyre kreatívabb felhasználásával minden választ meg tud adni, akkor nem világos, hogy ez a radikálisan új elem hogyan fog megnyilvánulni.

Az alkotmányozó hatalom ideje

A modern korban a politikai hatalom új formái demokratikus hitelességüket az *alkotmányozó hatalom* megjelenésére alapozzák (Sieyès 1987, 171-2). Ez az a fajta népi hatalom, amely a "mi, a nép" típusú nyilatkozatokhoz vagy a politikai tájat átalakító nagy népfelkelésekhez kapcsolódik. Bár az erre a tekintélyre való felhívások mindennaposak, az alkotmányozó hatalom tényleges megjelenése ritka, mert ehhez a teljes demoszra, a népre mint népszuverénre van szükség, hogy felébredjen megszokott álmából, és közvetlenül fejezze ki új preferenciáit (Ackerman 1991; Tuck 2015). Az *alkotmányozó* hatalom tehát inkább valódi embereket jelez, mint intézményeket vagy gyakorlatokat, és továbbra is különbözik minden olyan *konstituált* hatalomtól, amely a jog vagy a kormányzás formájában következik. A kettő teremtként és alkotóként kapcsolódik egymáshoz. A szavazóurnás demokrácia, a mindennapi politika és a legtöbb alkotmányosság a konstituált hatalom szintjén működik, míg azok az eszközök, amelyekkel bárki *de novo* átveheti és gyakorolhatja a hatalmat, legitimitásukat tekintve a konstituáló hatalomtól függnének.

Az alkotmányozó hatalom aktivitásának ideje tehát a demokratikus politika mély formáját jelenti.

A demokrácia egyik legnagyobb problémája azonban az, hogy a konstituált hatalom hajlamos elhallgattatni az alkotó hatalmat. A konstituált hatalomnak ugyanis az a dolga - magasabb törvényként vagy létező politikai rendszerként értelmezve -, hogy úgy kösse meg alkotóját, hogy az elhalványuljon. Az érvelés szerint a politika nem tudná sokáig fenntartani magát az intenzitás és a közvetlenség olyan szintjén, mint amilyen a konstituáló hatalom jár, és csak kevesen javasolják, hogy ez állandó állapot legyen (Negri 1999). Az alkotmányozó hatalom legitimáló hatása nélkül azonban a fennálló rend demokratikus hitelessége egyre inkább megkérdőjeleződik, ami olyan veszélyes paradoxont hoz létre, amelyben a politikai rendszer inkább a demokratikus elkötelezettség akadályozásának eszközévé válik, mintsem elősegíti azt (Loughlin & Walker 2007). Az alkotmányozó hatalom önmagában nem intézményesülhet; nincs olyan törvény vagy intézmény, amely megragadhatná, nincs olyan

szabványos konzultációs rendszer, amely nevében beszélhetne,

mert ezek gyakorlatilag elaltatják. Ezért gyakran jellemzik egyfajta kivételként, csodaként vagy "rejtélyként" (Kalyvas 2008; Schmitt 2005, 36; Arendt 1971, 214), a politika megmagyarázhatatlan és megmagyarázhatatlan elemeként, amellyel egyszerűen együtt kell élnünk.

Van-e helye ennek a csodálatos, paradox erőnek a digitális demokrácia köré szerveződő politikai világban? Ha az alkotmányozó hatalom elsődleges tulajdonsága a tömeghatás, amely a politika központi kérdéseit sokak számára teszi elérhetővé, akkor a digitális technológiák kiválóan ellátják ezt a funkciót. Tehát az alkotmányozó hatalom eszméje a korai modernizmus és a forradalmak korának relikta, amelyet most már félretehünk valami fenntarthatóbb és pontosabb javára? A probléma az, hogy az alkotmányozó hatalom több mint preferencia-jelzés, a politikai potenciál nyers formában való megnyilvánulása. Az alkotmányozó hatalom arra emlékezteti a lakosságot, hogy bármi lehetséges, és hogy rendkívüli innovációra képes. Amikor a bizonyosság utáni vágy felerősödik, akkor felerősödik a készlet, hogy kizárjuk ezt a pillanatot, annak minden kiszámíthatatlanságával együtt. Ennek a válasznak az ára talán sehol sem látható jobban, mint Thomas Hobbes *Leviatánjában*.

Hobbes a tizenhetedik század nyomtatási forradalma idején írta műveit, amely átalakította saját korát, és az alkotmányozó hatalom felhasználására és semlegesítésére egyaránt törekedett.

Hobbes-i anticipáció

Hobbes számára a bizonytalanság elkerülhetetlen, mert a jövő fikció. Az embereket mégis a megszállottsáig lenyűgözi a jóslás, így az emberek "az időben előre dőlve" (Michaelis 2007, 177) élnek egy olyan állapotban, amelyet ő "jövőéhségnek" (1972, 40) nevezett. A népesség saját magára hagyatkozva szétszakadna azon, hogy melyik jóslatok válnak valóra, ezért Hobbes ezt a dinamikát úgy igyekezett megbékíteni, hogy az előrejelzéssel kapcsolatos munkát egy, a társadalmi szerződéssel létrehozott tekintélyes személyiségre összpontosította. A hobbesi békét fenyegető valódi veszélyt tehát nem az egyének rabló természete jelenti, hiszen minden értelmes lény békére vágyik. Hanem a jelen egyszerű bizonytalansága. A nézeteltérések logikai, tudományos vagy akár isteni sugallatra történő megoldásának képtelensége teszi az anticipációt olyanná, amit a béke nevében kell kezelni (Hobbes 622002,23.). A bizonytalanságot egy jövőt teremtő gépezet intézményesítésével oldják fel a szuverenitás formájában. A *Leviatán* híres címlapján a lény két tárgyat hordoz: egy kardot, amely az erőszaktól való félelmet szimbolizálja, és egy pallost, amely a prófécia jelképezi - a bizonyosság utáni vágyat, amely az alattvalókat saját teremtésük rabságában tartja. Mindkét eszköz a népi politikához való visszatérés ellen védekezik.

Hobbes feltalálja a modern alkotmányos pillanatot, hogy aztán azonnal el is nyomja, mert a kiszámíthatóság ára a tekintélyelvűség. Nem lehet visszatérni a politikai rendet megalapozó döntési pillanathoz, és a népnek soha nem lehet hatalma ezen a renden kívül, mert a hobbesi szuverenitás lényege az elviselhetetlen potencialitás kiküszöbölése. Elhatározása, hogy az alapítás egyszeri esemény legyen, végül "belülről pusztította el a hatalmas Leviatánt", mert a személyes hitet mechanikus gondolkodással helyettesíti (Schmitt, 57)1996.,

Arendtian Present-mindedness

Arendt számára a jelen gazdag lehetősége, amely Hobbes-t nyugtalanította, éppen az, ami a politikai szabadságot helyreállítja. Amikor az emberek a múlt "már nem" és a jövő "még nem" között lebegve látják magukat, visszanyerik a lehetőség érzését, amelyet a kiszámíthatóság utáni modern vágy hajlamos elhallgattatni. Ez a tudatosság teret nyit az alkotóerő megjelenésének, és a kihívás az, hogy ezt a tapasztalatot elég sokáig fenntartsuk ahhoz, hogy az emberek azzá váljanak.

a politikai szabadság és a közboldogság "kincsét" (Arendt 1968, 9, 5). Ez a folyamat időbe telik, és minden értelmes kezdetet megelőz egy "hiatus" (Arendt 1963, 197) - öt-tíz év közötti - időszak, amely kívül esik a hétköznapi időn. Mivel a közszabadság megújulása nem a régi rend megtörésében, hanem az új megteremtésében áll, ezt a folyamatot nem lehet felgyorsítani anélkül, hogy valami értékeset ne kockáztatnánk (Frost 2016).

Arendt úgy vélte, hogy az idővel való modern elköteleződés a technológia működéséből indul ki oly módon, hogy az elzárja a politikai megújulás munkáját. A történelem "puszta idősorozattá" válik, ahol "semmi sem értelmes önmagában és önmagáért". Amikor az idő a "sorsszerű nagyság" látszatát kelti, a jelen lehetősége elveszik. Arendt arra figyelmeztetett, hogy a történelemnek egy olyan stílusa, amely a minták felderítésén alapul, nem tud értelmet adni az emberi cselekvésnek, és a politikának egy olyan stílusa, amely kiszámítható célokra irányul, kevésbé tolerálja a spontaneitást (Arendt 1968, 63-5, 81, 96). Ha az óriási méret, a folytonosság és a személytelenség a modern időtudat legfőbb hátrányait jelenti, akkor a digitális technológiák súlyosbítják a problémát. A politika olyan megközelítése, amely túlméretezi az emberi tényezőt, végül ellentétbe kerül azzal, ami a demokráciát fontossá teszi. Az alkotmányozó hatalom feloldhatja ezt a feszültséget, de csak akkor, ha az emberek úgy látják, hogy a jövő az ő kezükben van.

Demokratikus jövő

Minden politika, legyen az szuverén vagy demokratikus, magában foglalja az előretekinést, és a politika jövőformáló tevékenység, mivel az elvárásokat és a cselekvéseket önbeteljesítő módon összehangolja. Amikor azonban a hatalom a bizonytalanság semlegesítésére törekszik, a politika a mélyreható változások elleni "*ressentiment*" egyik formájává válik (Glezos 2011, 163). A digitális technológiák rendkívüli új elemzési formákat vezetnek be, sokszor előnyöket, de előrejelző ereje a politikát folyamattá redukálhatja. Ez nem a hardver, hanem a gondolkodás problémája - ez a probléma már jóval az internet előtt is létezett, és a politika már Hobbes óta küzd vele. A technológia táplálja azt az anticipációs patológiát, amelyre a modernnek hajlamosak, de a demokrácia még mindig túlélheti a gyorsulást, ha a választó hatalomnak lehetősége van arra, hogy átdolgozza az őt kifejező intézményeket. De nem sokáig fogja túlélni, ha elfelejtik a jelenben gondolkodással járó esetlegességet, mert a demokratikus megújulás energiái éppen ebben rejlenek.

Mégis, a lezárásra való törekvés illuzórikus, és Arendt (és Hobbes aggodalma) az, hogy a politika új formái váratlan helyeken bukkanhatnak fel, szembesítve az embereket azzal az egyszerű ténnyel, hogy nincs meg minden válaszuk, még ha minden lehetőségük meg is van arra, hogy újakat alkossanak.

A digitális demokrácia jelenleg talán éppen egy ilyen számvetés előtt áll, egy valószínűtlen formában. A botok és trollok egyre növekvő beáramlása soha nem látott mértékben zavarta meg a nyilvános vitákat, és tette a politikát kiszámíthatatlanabbá, mint valaha (Howard és Kollanyi 2016; Howard, et. al. 2018; Bradshaw és Howard 2018; Badawy et. al., 2018). Mivel az embereket visszakényszerítik a jelen lehetőségeihez, és olyan megoldásokra szólítanak fel, amelyeket még nem képzeltek el, ezek a technológiák akaratlanul is lehetőséget adnak az alkotóerő megjelenésére. Bár lehet, hogy nem az a digitális demokrácia lesz, amit bárki is szeretne, az a digitális demokrácia, amit az emberek ténylegesen megkapnak - hibáival együtt - lehet, hogy éppen elég hibás és hiányos ahhoz, hogy egy szunnyadó demosz felébredjen és kifejezze politikai erejét.

Bibliográfia

Ackerman, Bruce. 1991. *Mi, a nép*. Vol. 1: Foundations. vols.3 Cambridge, MA: The Belknap Press. Arendt, Hannah. 1963. *On Revolution*. New York, NY: Penguin.

- . 1968. *Múlt és jövő között*. New York, NY: Penguin.
- . 1971. *Az elme élete*. Vol.2,2 New York, NY: Harvest Books.
- Badawy, Adam, Emilio Ferrara és Kristina Lerman. 2018. "A politikai manipuláció digitális nyomainak elemzése: The Russian 2016 Interference Twitter Campaign." *2018 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM)*, augusztus, 258-65.
<https://doi.org/10.1109/ASONAM.2018.8508646> <https://doi.org/10.1109/ASONAM.2018.8508646>.
- Bradshaw, Samantha és Philip N. Howard. 2018. "A közösségi média dezinformációs kampányainak globális szerveződése". *Journal of International Affairs* (711.5): 23-32.
- Connolly, William E. *Neuropolitika* 2002.. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Frost, Catherine. 2016. "A forradalmat lehet, hogy tweetelik, de az alapítást nem: Arendt és Innis az időről, a tekintélyről és a megjelenésről". *Canadian Journal of Communication* 41 (2).
<https://doi.org/10.22230/cjc.2016v41n2a3012>.
- Glezos, Simon. 2011. "A ketyegő bomba: Speed, Liberalism and Ressentiment against the Future (Sebesség, liberalizmus és a jövővel szembeni ellenérzés)". *Contemporary Political Theory* (102): 147-65.
<https://doi.org/10.1057/cpt.2010.6> <https://doi.org/10.1057/cpt.2010.6>.
- Hobbes, Thomas. 1972. *Ember és polgár*. Szerkesztette Bernard Gert. New York, NY: Anchor Books.
- . 1985. *Leviatán*. New York, NY: Penguin.
- Hoekstra, Kinch. 2004. "A próféták lefegyverzése: Thomas Hobbes és az előrejelző hatalom." *Rivista Di Storia Della Filosofia* (591).
- Howard, Philip N. és Kollányi Bence. 2016. "Botok, #StrongerIn és #Brexit: Computational Propaganda during the UK-EU Referendum (Számítógépes propaganda az Egyesült Királyság-EU népszavazás során)". *ArXiv:1606.06356 [Physics]*, június. <http://arxiv.org/abs/1606.06356>.
- Howard, Philip N., Samuel Woolley és Ryan Calo. 2018. "Algoritmusok, botok és politikai kommunikáció a 2016-os amerikai választásokon: The Challenge of Automated Political Communication for Election Law and Administration (Az automatizált politikai kommunikáció kihívása a választási jog és igazgatás számára)". *Journal of Information Technology & Politics* 15 (2): 81-93.
<https://doi.org/10.1080/19331681.2018.1448735>.
- Kalyvas, Andreas. 2008. *A demokrácia és a rendkívüli politikája: Max Weber, Carl Schmitt és Hannah Arendt*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Loughlin, Martin és Neil Walker. 2007. "Bevezetés." In *Az alkotmányosság paradoxona: Constituent Power and Constitutional Form*, szerkesztette Martin Loughlin és Neil Walker. Oxford: Oxford University Press.
- Michaelis, Lorelea. 2007. "Hobbes modern Prométheusza: A politikai filozófia egy bizonytalan jövő számára". *Canadian Journal of Political Science* (401): 101-27.
- Negri, Antonio. 1999. *Felkelések*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Scheuerman, William E. n.d. "Alkotmányosság a sebesség korában". *Constitutional Commentary* (192): 353-90.
- Schmitt, Carl. 1985. *Politikai teológia*. Fordította George Schwab. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- . 1996. *A Leviatán Thomas Hobbes államelméletében: Hobbes: Egy politikai szimbólum jelentése és kudarca*. Fordította George Schwab. Westport, CT: Greenwood Press.
- Sieyès, E.J. "1987. Mi a harmadik hatalom?" In *University of Chicago Readings in Western Civilization*, szerkesztette Keith M. Baker, John W. Boyer és Julius Kirshner, 154-79. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Sunstein, Cass. 2001. *Republic.Com*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Tuck, Richard. 2015. *Az alvó uralkodó: A modern demokrácia feltalálása*. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781316417782>.
- Virilio, Paul. n.d. "Sebesség és információ: Cyberspace Alarm!" In *Reading Digital Culture*, szerkesztette David Trend, 23-27. Oxford: Blackwell.

Technológia és demokrácia: Ki tervezheti a köztes teret?

Marcel Goguen

Sok vita övezi a Cambridge Analytica által a "számítógépes propaganda" - amely hatalmas adathalmazok felhasználására utal a közvéleménynek a közösségi médián keresztül történő politikai célú manipulálására (Howard 2016) - a 2016-os amerikai elnökválasztás és az Egyesült Királyságban az európai uniós tagságuk státuszának meghatározásáról szóló 2016-os népszavazás (népszerű nevén a "Brexit") befolyásolásában játszott szerepét (Cadwalladr, 2017; Cadwalladr and Graham-Harrison 2018; Bessi and Ferrara 2016). Az ezekre az eseményekre adott tudományos és népszerű reakciók nagyjából visszhangra találtak az internetnek a nyilvánosságra gyakorolt hatásáról szóló korai vitákban, amelyek gyakran Habermasnak a nyilvánosságnak a demokratikus politikában betöltött szerepéről és a modern kulturális kapitalizmus általi perverziójáról szóló munkája mentén vagy azzal szemben strukturálódtak (Kellner 2014). Hasznos tehát némi háttérrel nyújtani ahhoz, hogy pontosabban elhelyezzük a "számítógépes propaganda" körüli legújabb viták jelentőségét.

Eredeti polgári formájában Habermas szerint a nyilvánosság 1700 körül jelent meg, mint olyan tér, amely egy politikai közösség formális politikai intézményei (mint például a parlament vagy a bíróságok) és a tágran értelmezett polgári társadalmat alkotó gazdasági és családi tevékenységek között helyezkedik el (Bohman 2004, 136; Fraser 1990, 57). Habermas számára a "polgári nyilvánosság" olyan tér volt, amelyben "magánemberek egy csoportja" gyűlt össze, hogy megvitassa a "közérdekű" vagy "közös érdekű" kérdéseket, és amely - ha korlátozott mértékben is - de az állam elszámoltathatóságát szolgálta azáltal, hogy tevékenységét nyilvános ellenőrzés alá vonta (Fraser 1990, 57). Ahhoz, hogy a nyilvánosság ilyen minőségében működjön, számos intézményre (mint a parlamentek), nyilvános gyülekezési helyekre (mint a kávéházak és kocsmák) és információs technológiákra (mint az újságok és folyóiratok) volt szükség, hogy elősegítse a fontos politikai kérdésekről folytatott nyilvános vitát és párbeszédet (Kellner 2014, 3). Ebben a bevallottan idealizált és nagyrészt meg nem valósult "polgári nyilvánosságban" (Fraser 1990) a polgárokat úgy értelmeznénk, hogy őszinte és becsületos deliberatív párbeszédet folytatnak, amelyek olyan normatív álláspontokkal foglalkoznak, amelyeket olyan résztvevők védelmeznek (szemben a pusztán állításokkal), akik hajlandóak reflektálni saját nézeteikre, nyitottak arra, hogy a kérdéseket mások szemszögéből lássák, és olyan módon, hogy a legkülönbözőbb háttérű és helyzetű emberek számára is hozzáférhetőek legyenek (Dahlberg 2001). Ez volt az a fajta nyilvánosság, amely a francia és az amerikai forradalom idején és még egy ideig utána is működött (Kellner 2014).

A 20th. század elején Habermas azonban azt állítja, hogy a jóléti kapitalizmus és a tömegdemokrácia fejlődésével a nyilvánosságot fokozatosan a tömegmédia elit által irányított formái (azaz a televízió, a filmek és a hírsatornák, amelyeket elsősorban a profitmaximalizálásra törekvő kapitalista érdekek irányítanak) uralják, amelyekben a polgárok az előre gyártott populáris kultúra passzív fogyasztóivá válnak, nem pedig a valóban demokratikus politikát informáló nyilvános párbeszéd aktív résztvevőivé (Kellner 2014). Ebben a kontextusban, egy olyan "elszegényedett" közszférában, amelyet nagyrészt a televízió, a rádió, a nyomtatott sajtó és a filmipar ural, és amelyet a profitmaximalizálásra és a társadalmi ellenőrzés szintjének növelésére irányuló törekvésektől vezérelt elitek vettek át, kezdték el a tudósok vizsgálni az internet lehetséges és tényleges hatását.

A korábbi generációk televíziójához és rádiójához hasonlóan az internet iránti korai lelkesedés az internet azon lehetőségeire irányult, hogy kiterjessze a nyilvánosságot, és ezáltal javítsa a demokratikus politika deliberatív dimenziójának minőségét (Papacharissi 2002; Dahlberg 2001, 2005.; Becker 2001; Gimmler 2001). E kérdés kritikai vizsgálata során a kutatások inkább a következőkre összpontosítottak

arról, hogy az internet milyen módon segítette elő az emberek közötti kommunikáció egy újfajta formáját, amelyet kvázi anonimitása, testetlen jellege, az a képessége, hogy szinte bárhol nagy mennyiségű információhoz való hozzáférést tesz lehetővé, és hogy a televízióra és a rádióra jellemző, elsősorban hierarchikus kommunikációs formákkal szemben lehetővé teszi a "sokak közötti" párbeszédet (Papacharissi 2002; Blumler és Gurevitch 2001; Baber 2002). Míg a korai optimizmus, miszerint az internet a befogadó és részvételi, deliberatív nyilvánosság radikálisan új formáját indítja el, mára nagyrészt alábbhagyott, a kutatások továbbra is azt vizsgálják, hogy az internet milyen különböző módon befolyásolja az egyének politikai kérdésekkel kapcsolatos párbeszédet és vitákat (pl. Colleoni, Rozza, Arvidsson 2014; Brundidge 2010; Loader és Mercea 2011). A különböző információs technológiák és a közsféra (beleértve, de nem kizárólagosan az internetet) kapcsolatával foglalkozó tudományos és szakpolitikai munkák egyik központi visszatérő témája az a feszültség, amely a közszférában a deliberatív demokratikus gyakorlatok tényszerű információkra való alapozásának szükségessége (Gimmler 2001; Papacharissi 2002; Brundidge 2010) és az ugyanazon kérdéssel kapcsolatos különböző nézőpontok érvényességének elfogadásának, valamint a cenzúra korlátozásának következményei között feszül (gyakran az ötletek piaca metaforájával megfogalmazva) (Becker 2001; Gordon 1997; Ingber 1984).

Ez a kérdés ismét előtérbe került a közelmúltban, amikor a Cambridge Analytica "számítógépes propagandát" alkalmazott a 2016-os amerikai elnökválasztás és a 2016-os brit "Brexit" szavazás befolyásolására. Persily egy széles körben elterjedt nézetet kifejező megfogalmazásban kifejti, hogy mivel a demokrácia nagymértékben függ "a választók azon képességétől és akaratától is, hogy politikai ítéleteiket tényekre alapozzák" (2017, 71), ezek a gyakorlatok jelentős veszélyt jelentenek a demokratikus gyakorlatra, mivel akadályozzák a polgárok azon képességét, hogy a tények objektív értékelése alapján racionális döntéseket hozzanak. E nagy nyilvánosságot kapott eseményeket követően jelentős tudományos és népszerű figyelem irányult az álhírek közösségi médiában való terjedésének hátterében álló dinamikák megértésére (Vosoughi, Roy és Aral 2018), a botok által a terjesztésben játszott szerepre (Bessi és Ferrara 2016), a Cambridge Analytica által a "számítógépes propaganda" kampányaihoz használt technikák sajátosságaira, valamint a Facebook szerepére a hirdetések célzásához használt adatok és (gyakran) a hirdetések közvetítésének médiuma biztosításában (Howard 2014; Persily 2017; Cadwalladr 2017 Cadwalladr and Graham-Harrison 2018; Rushe 2018; Kang et al. 2018; Funk 2016). Bár ezek valóban fontos kérdések, amelyeket figyelembe kell venni és megvitatni, a technológia természetének és a nyilvánossággal való kapcsolatának alapjául szolgáló megértés indokolatlanul akadályozza az ezen események következményeinek teljes körű feltárására irányuló kísérleteket. A tanulmány hátralévő részében röviden feltárom a technológia fogalmának két, egymással szorosan összefüggő kutatási irányát, és megvizsgálom, hogy ezek meglátásait hogyan lehetne felhasználni a Cambridge Analytica-botrányok analitikus következményeinek a nyilvánosságról alkotott felfogásunk szempontjából való teljesebb körű megközelítéséhez.

Jó kiindulópont lehet az, hogy a Cambridge Analytica által alkalmazott számítógépes propaganda formájával kapcsolatos kritikai munka nagy része ugyanúgy foglalkozik vele, mint a korábbi kutatások a konkrét technológiákkal: mint elszigetelt eszközökkel, amelyeket nagyrészt racionális emberi szereplők használnak instrumentálisan. A technológiának ez a szemlélete túlságosan reduktív, és akadályozza a szóban forgó események jelentőségének teljes körű vizsgálatát. Martin Heidegger (1977; 1962) filozófusnak a technológiával kapcsolatos munkássága néhány hasznos meglátást nyújt e kérdéssel kapcsolatban.

Az első az, hogy Heidegger munkássága ahelyett, hogy a technológiákat pusztán eszközöknek tekintené, amelyeket a racionális emberi szereplők instrumentálisan használnak, inkább azt emelte ki, hogy az emberi lények különböző csoportjai által használt különböző technológiák milyen mértékben válnak központi részévé annak, ami minket megkülönböztethetően emberré tesz (erről lásd De Preester 2011). Ebben az értelemben az volt a lényege, hogy

mivel az ember alapvetően olyan entitás, amelyet az határoz meg, hogy közösen építjük a világot, amelybe egyénileg "beledobtak" minket, emberségünk nem választható el értelmesen a különböző technológiáktól és eszközöktől, amelyekkel társadalmi és fizikai környezetünket (világunkat) felépítettük. Ebből a szempontból ahelyett, hogy egyszerűen eszközök lennének, amelyeket használni kell (vagy nem), amint bizonyos technológiák "beleszövődnek a mindennapi létezés szövetébe", ténylegesen "levetik eszközszerű tulajdonságaikat, és magának az emberségünknek a részévé válnak" (Barney 2007, 48). Továbbá, ellentétben azokkal a megközelítésekkel, amelyek a technológiákat szingulárisan, elszigetelt eszközöknek tekintik, Heidegger munkája világossá teszi, hogy egy adott eszköz sajátos jelentése abból a helyéből ered, amelyet azokon a hálózatokon belül foglal el, amelyek a "felszerelések összességét" alkotják, amellyel "(mi) mindig először ismerkedünk meg (...), mivel csak a környező kontextusban, egy környezetben lehet egy felszerelés az, ami". (De Preester, 2011: 6; Kiverstein 2011, 3. o.). Ezeket "érintettségi hálózatoknak" nevezi, és kifejti, hogy "(a) megszokott világunk lakásának nagy része az, hogy tudjuk, hogyan tájékozódjunk ezekben az érintettségi hálózatokban", mivel ők azok, akik "kijelölik azokat a kontextusokat, amelyeken belül mindennapi tevékenységeink elhelyezkednek" (Kiverstein 2011, 4. o.). Ezek a meglátások azt jelentik, hogy bár a közösségi média, az általuk lehetővé tett számítógépes propaganda gyakorlatai és tágabb értelemben az internet mind "briliáns technológiák" a maguk nemében, csak akkor érthetők meg megfelelően, ha analitikusan elhelyezzük őket a "technológiai eszközök, rendszerek és szokások hatalmas konstellációjában, amelyek együttesen alkotják a tudás és a cselekvés, a világban való létezés modern nyugati módját" (Barney 2007, 38).

A technológiával kapcsolatos kiegészítő, de az ember és a technológia viszonyának alapvetően társadalmi dimenzióját a Heideggernél jobban hangsúlyozó megközelítést (Krueger 2018) Tetsuro Watsuji japán filozófus nyújtotta. Az európai kontinentális filozófusok munkásságát összefoglaló és áthidaló, nemrégiben megjelent tanulmányorozatában Krueger (2013, 2018) kifejti, hogy Watsuji középpontjában az *aidagara* fogalma áll, amely durva fordításban az emberi "köztességre", mint a szubjektivitás és az énlét alapvető helyére utal (Krueger 2018, 2). Ahogy Watsuji fogalmaz: "(t)he locus of ethical problems lies not in the consciousness of the isolated individual but precisely in the in-betweenness of person and person" (Watsuji 1996,10; qtd in Krueger 2018, 2). Ebből a perspektívából következik, hogy "(a)zok a struktúrák, amelyeket az információ és a kommunikáció áramlásának irányítására alkalmazunk, alkotják a társadalom "idegrendszerét" (Watsuji qtd in Krueger 2013, 133). Ez azért van így, mert ezek a struktúrák és mechanizmusok azok, amelyek "hordozzák az emberi szándékokat, és dinamikusan szervezik azok kapcsolatait, akik létrehozzák és használják őket" (Krueger 2013, 133). Teszik ezt úgy, hogy "scaffold(ing) the material space of intersubjectivity" és alakítják a "'meaning spaces" of social relationships" (133).

Ha Heidegger meglátásának fényében értelmezzük, vagyis más, már létező technológiákkal, mint az internet, a személyi számítógép, a közösségi média, valamint a társadalmi élet fokozott adatközpontúsága, amely a dolgok internetére és a szenzorokkal ellátott, hálózatba kapcsolt intelligens tárgyak gyors növekedésére jellemző (Helbing és mások), integrálva. 2017), a Cambridge Analytica által alkalmazott "számítógépes propaganda" gyakorlatát alátámasztó nagy adatelemzés azt sugallja, hogy ma már olyan módjai vannak az emberi "köztesség" olyan, úgynevezett "dinamikus digitális állványzatának" kialakítására, amelyek korábban aligha voltak elképzelhetők. Ennek eredményeképpen ezen eseményeknek a demokratikus politikára gyakorolt hatásának teljes körű feltárása megköveteli, hogy a technológiákat ne elszigetelt eszközként, hanem inkább az emberi világot alkotó eszközök és technológiák hálózatának részeként értelmezzük, amely az emberi interakciók kontextusát alkotó "köztes" térként szolgál. Mivel digitális környezetünk egyre összetettebbé válik, és egyre inkább összekapcsolódik az offline világ különböző aspektusaival.

(például intelligens tárgyak révén), még fontosabbá válik annak vizsgálata, hogy ki és milyen céllal tervezheti meg a digitális és fizikai környezetünket összekötő digitális "állványzatot", és alakíthatja ki, hogyan reagálnak a mi (vagy mások) tevékenységeinkre. Bár e munka nagy részét ma már a nagyrészt a magánszektorban tevékenykedő programozók, szerkesztők és tervezők végzik (Cadwalladr 2016; Bohman 2004; Barney 2007), az a tény, hogy ezek a digitális és fizikai (de digitálisan összekapcsolt) környezetek olyan központi szerepet játszanak a "köztes" terek meghatározásában, ahol az emberek interakcióba lépnek, gondolkodnak és cselekszenek másokkal, azt jelenti, hogy ezek kialakítása alapvetően közügy, amelyre a demokratikus országokban nagyobb figyelmet, tanácskozást és párbeszédet kell fordítani.

Bibliográfia

- Baber, Z. (2002). A demokrácia előmozdítása vagy veszélyeztetése? Az internet, a civil társadalom és a nyilvánosság. *Asian Journal of Social Science*, 30 (2), 287-303.
- Barney, D (2007). "Radikális állampolgárság a Technológiai Köztársaságban: A Sketch", in Lincoln Dahlberg és Eugenia Siapera (szerk.), *Radical Democracy and the Internet*. New York: Palgrave Macmillan (2007): pp. 37-54. [17 pages]
- Becker, T. (2001). Az új technológiák demokráciára gyakorolt hatásának értékelése. *Communications of the ACM* 44 (1), 39-39. Bessi, A. és Ferrara, E. (2016). A közösségi botok torzítják az amerikai 2016 elnökválasztás online vitáját. *Első Hétfő*, 21 (11).
- Blumler, J. és Gurevitch, M. (2001) "Az új média és politikai kommunikációs elégedetlenségünk: a kibertér demokratizálása". *Információ, kommunikáció és társadalom* 4(1), 1-13.
- Bohman, J. (2004). Bővülő párbeszéd: Az internet, a nyilvánosság és a transznacionális demokrácia kilátásai. *The sociological review*, 52, 131-155.
- Brundidge, J. (2010). A "mással" való találkozás a kortárs nyilvánosságban: Az internet hozzájárulása a politikai vitahálózatok heterogenitásához. *Journal of Communication*, 60(4), 680-700.
- Cadwalladr, C. (2017). A nagy brit Brexit-rablás: hogyan rabolták el demokráciánkat. *The Guardian*, Cadwalladr20., C. (2016). A Google, a demokrácia és az igazság az internetes keresésről. *The Guardian*, 4(12), 2016.
- Cadwalladr, C. és Graham-Harrison, E. (2018). A Cambridge Analytica aktái. Steve Bannon pszichológiai hadviselésének eszközt készíttettem": Ismerd meg az adatháborús informátort. *The Guardian*.
- Colleoni, E., Rozza, A., és Arvidsson, A. (2014). Visszhangkammera vagy nyilvános szféra? A politikai orientáció előrejelzése és a politikai homofília mérése a Twitteren nagy adatok felhasználásával. *Journal of Communication*, 64(2), 317-332.
- Dahlgren, P. (2005). Az internet, a nyilvánosság és a politikai kommunikáció: Szétszóródás és tanácskozás. *Politikai kommunikáció*, 22(2), 147-162.
- Dahlberg, L. (2001). Az internet és a demokratikus diskurzus: A nyilvánosságot kiterjesztő online deliberatív fórumok kilátásainak feltárása. *Információ, kommunikáció és társadalom*, 4(4), 615-633.
- De Preester, H. (2011). Berendezés és egzisztenciális térbeliség: Heidegger, a kognitív tudomány és a protetikum szubjektum. In Kiverstein, J. és Wheeler, M. (szerk.). *Heidegger és a kognitív tudomány*. Palgrave MacMillan
- Funk, M. (2016). "A Cambridge Analytica és a Facebook-kvíz titkos napirendje", *The New York Times* (201619., november).
- Fraser, N. (1990). A nyilvánosság újragondolása: Hozzájárulás a ténylegesen létező demokrácia kritikájához. *Social text*, (25/26), 56-80.
- Gimmler, A. (2001). Deliberatív demokrácia, nyilvánosság és az internet. *Filozófia és társadalomkritika*, 27(4), 21-39.
- Gordon, J. (1997). John Stuart Mill és az "eszmék piaca". *Társadalomelmélet és gyakorlat*, 23(2), 235-249.
- Heidegger, M. (1977). *A technikára vonatkozó kérdés és más esszék*. New York: Harper & Row Publishers Inc.
- Heidegger, M. (1962). *Lét és idő*. New York. : Harper & Row Publishers Inc.
- Helbing, D., Frey, B. S., Gigerenzer, G., Hafen, E., Hagner, M., Hofstetter, Y., & ...Zwitter, A. (2017). Túléli-e a demokrácia a Big Data és a mesterséges intelligencia? *Scientific American*.
- Howard, P. (2016). "Is Social Media Killing Democracy?" (A közösségi média megöli a demokráciát?) *Policy and Internet Blog* (201615., november).
- Ingber, S. (1984). Az eszmék piaca: egy legitimáló mítosz. *Duke Lj*, 1 .
- Kang, C., Hsu, T., Roose, K., Singer, N., and Rosenberg, M. (2018). Mark Zuckerberg tanúvallomása: Day Brings2 Tougher Questioning. *The New York Times*. 11 Április 11,2018.

- Kellner, D. (2014). Habermas, a nyilvánosság és a demokrácia. In *A nyilvánosság újraértelmezése (Re-imagining public space)* (pp. 19-43).
Palgrave Macmillan, New York.
- Kiverstein, J. (2011). What is Heideggerian Cognitive Science? in J. Kiverstein and M. Wheeler (eds.), *Heidegger and Cognitive Science*. London: Palgrave-Macmillan.
- Krueger, J. (2018). Watsuji fenomenológiája az aidagara: Értelmezés és alkalmazás a pszichopatológiában. Fejezettervezet a *Tetsugaku Companion to Phenomenology and Japanese Philosophy* című kötethez, szerk. Taguchi és Altobrando. Springer.
- Krueger, J. (2013). Watsuji fenomenológiája a megtestesülésről és a társadalmi térről. *Filozófia Kelet és Nyugat*, 63(2), 127-52.
- Loader, B. D. és Mercea, D. (2011). Hálózati demokrácia? A közösségi média innovációk és a részvételi politika. *Information, Communication & Society*, 14(6), 757-769.
- Papacharissi, Z. (2002). A virtuális szféra: Az internet mint közsféra. *New media & society*, 4(1), 9-27.
- Persily, N. (2017). "Az amerikai 2016 választások: Can Democracy Survive the Internet?" (Túlélheti-e a demokrácia az internetet?)" *Journal of Democracy* 28, 2: 63-76.
- Rushe, D. (2018). Zuckerberg vallomása: A vezérigazgató "pozitív erőként" fogja védeni a Facebookot. *The Guardian*, április 9 2018
- Shorey, S., & Howard, P. (2016). Automatizálás, nagy adatok és politika: A research review. *International Journal of Communication*, 10.
- Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). Az igaz és hamis hírek online terjedése. *Science*, 359(6380), 1146-1151.

A digitális demokrácia előmozdítása a nyilvános könyvtári digitális írástudás-képzésen keresztül

Brian Detlor

Bevezetés

A digitális demokrácia az információs és kommunikációs technológiák (IKT-k) és a különböző médiumokban (pl. internet, interaktív műsorszórás, digitális telefonálás) alkalmazott, számítógéppel közvetített kommunikáció felhasználása a politikai demokrácia és a polgárok demokratikus kommunikációban való részvételének fokozása céljából (Hacker & Dijk, 2000). Az, hogy a polgárok milyen mértékben tudják használni az IKT-kat és a számítógépes kommunikációt a politikai demokrácia sikeres erősítésére és a demokratikus kommunikációban való részvételre, nagymértékben függ a digitális írástudásuktól.

Mi a digitális írástudás? A digitális írástudás "a digitális információk hatékony, eredményes és etikus eléréséhez, létrehozásához, használatához és értékeléséhez szükséges készségek, ismeretek és attitűdök összessége" (Julien, 2018). Ez "az emberek azon képessége, hogy a digitális technológia segítségével információt találjanak, rendszerezzenek, megértsenek, értékeljenek és hozzanak létre". (Bawden, 2001; Gilster, 1997). A digitális írástudás két átfogó készségcsoporthoz foglal magában: i) a digitális technológiák, például a számítógépek, táblagépek és okostelefonok működtetéséhez és használatához szükséges készségek; és ii) a digitális információk eléréséhez, létrehozásához, használatához és értékeléséhez szükséges készségek (Detlor, 2018).

A digitális írástudás fontos. Ahogy a világ egyre digitálisabbá válik, elengedhetetlen, hogy az egyének digitálisan képzetesebbé váljanak, hogy teljes mértékben részt vehessenek és boldogulhassanak a mai digitális gazdaságban, és biztonságosan és hatékonyan használhassák az internetet a mindennapi életben. A digitális írástudás pozitívabb egészségügyi eredményekhez vezet (mivel az emberek könnyebben hozzáférnek a minőségi egészségügyi információkhoz az interneten), jobb hozzáférést biztosít a kormányzati szolgáltatásokhoz, a részvételi kormányzást, a munkaerő-fejlesztést (pl. jobb munkateljesítmény, foglalkoztatás) és a digitális szakadék áthidalását (Julien, 2018).

A digitalizáció lehet pozitív vagy negatív a demokrácia szempontjából. A digitalizáció lehet pozitív, mivel megkönnyíti az információkhoz való jobb hozzáférést, a politikai szereplőkhöz való jobb hozzáférést, a demokratikus folyamatok nagyobb átláthatóságát, valamint a polgárok elkötelezettebb és aktívabb részvételét a politikai döntéshozatalban. A digitalizáció azonban negatív lehet a demokrácia szempontjából, ha ez a hozzáférés, átláthatóság és részvétel csak néhány kiváltságos (azaz a digitálisan előnyös helyzetben lévők, digitálisan csatlakozottak vagy digitálisan írástudók) számára válik elérhetővé. A digitalizáció azzal a veszéllyel jár, hogy

lemaradnak azok, akik nem rendelkeznek a digitális információkhoz való hozzáféréshez szükséges eszközökkel, vagy nem tudják kezelni a digitális eszközöket. Megelőző intézkedés lenne annak biztosítása, hogy minden polgár, különösen a közösség digitálisan hátrányos helyzetű tagjai digitális írástudóvá váljanak, hogy kompetensek és képesek legyenek a digitális eszközök használatára a digitális információk eléréséhez és megfelelő értékeléséhez. Ez a dokumentum amellyel érvel, hogy a közkönyvtáraknak kulcsszerepet kell játszaniuk közösségeikben annak biztosításában, hogy a társadalom minden tagja hozzáférjen a digitális írástudásuk fejlesztéséhez szükséges megfelelő képzéshez. Ezáltal a közkönyvtárak hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a digitalizáció pozitívan hatjon a demokráciára.

Digitális írástudás Kanadában

Kanadában hiányzik a digitális írástudás (Hadziristic, 2017). Bár a digitális írástudást Kanada digitális tehetségstratégiájának kulcsfontosságú összetevőjeként ismerik el (ICTC, 2016), Kanada nem rendelkezik digitális írástudás-stratégiával, amely támogatná a digitális írástudás oktatását a K-12 és a poszt-oktatásban, valamint a munkahelyi képzésben/felkészítésben (Media Smarts, 2010). Mindezek után a szövetségi kormány a nemzeti digitális írástudás stratégiáját tervezi, és folyamatban van a nemzeti digitális írástudás stratégiájának kidolgozása (Innovation, Science and Economic Development Canada, 2019). A digitális írástudás kulcsfontosságú a befogadó és innovációvezérelt tudásalapú gazdaság szempontjából; a digitális írástudás garanciát nyújt arra, hogy a kanadaiak rendelkeznek az alkalmazkodáshoz, a részvételhez, az innovációhoz és az információs és kommunikációs technológiák hasznosításához szükséges készségekkel (Media Smarts, 2010, 2015). A Kanadai Információs és Kommunikációs Technológiai Tanács nemrégiben készült jelentése leírja, hogy bizonyos demográfiai csoportok, nevezetesen a nők, a fiatalok, a bevándorlók, az őslakosok és a fogyatékkal élők különösen profitálhatnak a digitális írástudással kapcsolatos képzésekből (ICTC, 2016).

A nyilvános könyvtárak szerepe a digitális írástudás előmozdításában

A közkönyvtárak fontos szerepet játszanak a digitális írástudás előmozdításában az általuk kiszolgált közösségekben. A kanadai közkönyvtárak például minden kanadai számára (beleértve az alulreprezentált csoportokat is) digitális műveltségi programokat dolgoztak ki és valósítottak meg, és a világháló megjelenése óta biztonságos és hatékony internet- és számítógép-használatot biztosítanak (Julien & Hoffman, 2018; Julien & Breu, 2005). A közkönyvtárak által kínált ilyen közösségi alapú programok közé tartoznak például a számítógépes alapismeretek, az e-mail használat, a mobileszközök használata, a szoftverek (pl. Word for Windows és Google) kezelése, a webes források használata, a könyvtári és kormányzati elektronikus forrásokhoz való hozzáférés, az internetbiztonság, a digitális adatvédelem, a közösségi média használata, az álláskeresési készségek, az üzleti kutatási készségek és a számítógépes programozás oktatása. Ezeknek a programoknak a biztosítása ma már a közkönyvtárak alapvető szolgáltatásai közé tartozik (Cole & Ryan, 2016; Takala, 2018). A közelmúltban bizonyíték van arra, hogy a kanadai közkönyvtárak által nyújtott ilyen programok elősegítik a digitális írástudást, növelik a digitális komfortérzetet, és ösztönzik a digitális technológiák elfogadását és használatát (Nordicity, 2018).

Átfogó teljesítménymérésekre van szükség, amelyek értékelik a közkönyvtárak által vezetett digitális írástudás-kezdeményezések hatékonyságát. A könyvtárak jelenlegi teljesítménymérési megközelítései, mint például a Public Library Administration's Project Outcomes Toolkit és a 12 amerikai könyvtári és kormányzati szövetségből álló koalíció által kifejlesztett Edge Toolkit, bár hasznosak, nem nyújtanak átfogó, kutatáson alapuló megközelítést a digitális műveltségi programok hatékonyságának értékeléséhez. A kanadai nemzeti digitális írástudás-stratégia részeként szükség van a közkönyvtárak által vezetett digitális írástudás-kezdeményezésekhez kapcsolódó kiegészítő szabványosított teljesítménymérésekre (azaz bemeneti, kimeneti és eredménymérésekre), amelyek közös nyelvet és közös értékelési eszköztárat biztosítanak (Takala, 2018). Az egységesített digitális műveltségi teljesítménymérések lehetővé tennék, hogy a könyvtárak összehasonlíthassák digitális műveltségi kezdeményezéseik eredményeit másokéval regionális, tartományi és nemzeti szinten. Ezeknek az intézkedéseknek mind mennyiségi, mind minőségi jellegűeknek kell lenniük, és mind a szervezeti tényezőket, mind a felhasználói szempontokat értékelniük kell.

Fontos, hogy a közkönyvtárak kulcsszerepet játszanak a digitális írástudás

előmozdításában Kanadában. A közkönyvtárak felkarolták a digitális írástudás és a befogadás központjaként fejlődő szerepet, és fontos közösségi csomópontokká váltak; a közkönyvtárak által vezetett digitális írástudási kezdeményezésekkel kapcsolatos helyi értékelési és kutatási eredmények megértése és megosztása kiváló módja annak, hogy a legjobb, bizonyítékokon alapuló gyakorlatot hasznosítani lehessen ezen a területen (Cole & Ryan, 2016). Egy jelentés szerint a

a Pew Research Centre szerint a lakosság azt szeretné, ha a könyvtárak digitális írástudást tanítanának; a könyvtárak erőfeszítései segíthetnek a legkiszolgáltatottabb csoportoknak ebben a tekintetben (Horrigan, 2015). A közkönyvtáraknak olyan programokat kellene kínálniuk, amelyek megtanítták az embereket, köztük a gyerekeknek és az időseknek, hogyan használják az olyan digitális eszközöket, mint a számítógépek, okostelefonok és alkalmazások, és hogyan védjék magánéletüket és biztonságukat az interneten. A digitális írástudás könyvtári támogatása és a foglalkoztatás között szoros kapcsolat áll fenn.

A közösségek gazdasági egészségéhez és az egyének gazdasági sikeréhez való hozzájárulás a fő okok, amiért a közkönyvtáraknak digitális készségeket kell tanítaniuk (Horrigan, 2015; Public Library Association, 2018).

Hamilton digitális írástudás szociális laboratóriuma

A digitális írástudás oktatásának újszerű megközelítését vezető közkönyvtár egyik példája a Hamilton Digital Literacy Social Lab (DLSL). A DLSL egy társadalmi innovációs labor, amelyet a [Hamilton Public Library](#) (HPL) a közösségi érdekeltekkel és a McMaster University's [Community Campus CoLab](#) (CCC) nevű, a McMaster University székhelyén működő egységgel partnerségben valósít meg. A CCC összekapcsolja a Hamilton környéki közösségi és egyetemi partnereket, akik a társadalmi problémák (például a digitális írástudatlanság) megoldásának inkluzív, együttműködő és összehangolt megközelítésére töreksenek a közösség és az egyetem közötti hatásos kutatási és oktatási kezdeményezések révén. A szociális (innovációs) laboratórium új megközelítést jelent az olyan összetett társadalmi problémák megoldására, mint a szegénység, a krónikus betegségek és az éghajlatváltozás. Ahelyett, hogy az érdekeltek egy szűk csoportja önállóan próbálna egyetlen megoldást találni a társadalmi problémák megoldására, emberek és szervezetek széles és sokszínű csoportja kísérletezik különböző megközelítésekkel e problémák megoldására, és tartósan tanulnak egymástól arról, hogy mi működik a legjobban (Hassan, 2014).

A DLSL elsődleges célja, hogy a Hamilton környéki közösségi és egyetemi partnerek által közösen irányított digitális írástudás alprojektek sorozatát indítsa el. Ezek az alprojektek különböző megközelítéseket vizsgálnak, amelyek fejlesztik a hamiltoni közösség tagjainak digitális írástudását és/vagy növelik a hamiltoni közösség tagjainak érdeklődését a digitális írástudás iránt. A DLSL másodlagos célja, hogy megerősítse a Community Campus CoLab, a hamiltoni közösségi partnerek és a McMaster Egyetem kutatói közötti partnerségeket. A DLSL-projekt harmadlagos célja, hogy információkat és ismereteket osszon meg a laboratórium tevékenységeiről és előrehaladásáról, valamint hogy a DLSL-közösséget frissítse a közelgő eseményekről, a rendelkezésre álló finanszírozásról vagy a projektlehetőségekről.

Az elmúlt két évben két digitális írástudással kapcsolatos csúcstalálkozót tartottak a Hamilton Public Libraryben, Hamilton belvárosában. Az első csúcstalálkozón több mint 90 ember vett részt a helyi közösségi szervezetek és a McMaster Egyetem részéről. A második csúcstalálkozón körülbelül 70 ember vett részt. A csúcstalálkozók céljai a következők voltak: a közösségi és egyetemi partnerek közötti tudásmegosztás a digitális írástudással kapcsolatos különböző elképzelésekről és a jelenleg folyamatban lévő digitális írástudás-projektekkel kapcsolatos munka; hálózatépítési lehetőségek biztosítása; valamint partnerségek kialakítása új közösségi és egyetemi digitális írástudás-projektek számára.

Az első csúcstalálkozó egyik eredménye az volt, hogy a csúcstalálkozón azonosított három digitális írástudás-projekt számára kezdőtámogatást biztosítottak: i) a CoderDojoHamilton és a Hamilton-i Ipari Oktatási Tanács közötti partnerség, amelynek célja ingyenes oktatási workshopok szervezése a Hamilton-i fiatalok számára a technológia és a kódolás témájában; ii) egy projekt, amely az időseket bevezeti az iPadek használatába, valamint a videók készítésébe és megosztásába; és iii) egy projekt, amely a kulturálisan releváns angol mint második nyelv (ESL) programok szükségességét kutatja a technológia segítségével.

annak érdekében, hogy jobban szolgálhassuk a különböző kulturális háttérrel rendelkező, kiszolgáltatott csoportokat, akiknek gyakran nehézséget okoz a hagyományos iskolai elsajátítási programformákban való részvétel.

Az első digitális írástudási csúcstalálkozó résztvevőitől kapott visszajelzések kulcsfontosságúak voltak annak megértésében, hogy a hamiltoni digitális írástudó közösségnek több információt kell nyújtani a hamiltoni digitális írástudó közösségek történetéről, és hozzáférést kell biztosítani az együttműködéshez szükséges eszközökhöz. A DLSL válaszul 2018 szeptemberében két új weboldalt indított. Az első egy Wix weboldal volt, amely a nagyközönség számára nyújt tájékoztatást a DLSL-ről, annak céljairól, mintaprojektjeiről és közelgő eseményeiről. A második a Basecamp segítségével létrehozott együttműködési tér volt, amely a különböző digitális írástudás témáiról (pl. kódolás, makerspaces, digitális történetmesélés, információkeresés és -használat, alapvető számítógépes készségek, virtuális/növelt valóság) folytatott megbeszélések megkönnyítésére, valamint a Hamilton környékén működő új és meglévő digitális írástudás-projektekéről szóló információk megosztására szolgált.

A második digitális írástudás-csúcstalálkozó résztvevői csatlakoztak a Basecamp online együttműködési eszközhöz, hogy a csúcstalálkozó után megoszthassák ötleteiket és gondolataikat. A második csúcstalálkozó mélyebb betekintést nyújtott abba, hogy a közösségi érdekeltek mit szeretnének, ha a közkönyvtárak digitális írástudás-képzést kínálna. Ez nemcsak azt jelentette, hogy olyan digitális írástudás-oktatási programokat kell nyújtani, amelyek fontosak és érdekesek a polgárok számára, hanem azt is, hogy a digitális írástudás fogalmát egyértelműbben kell definiálni, a digitális írástudás-oktatás előnyeit jobban kell kommunikálni, és szabványosított teljesítménymutatókat kell kidolgozni a közkönyvtárak által vezetett digitális írástudás-kezdeményezések hatékonyságának átfogó értékelésére.

Kutatás a nyilvános könyvtári digitális írástudás képzéséről

E két csúcstalálkozóra válaszul e tanulmány szerzője a Hamilton Public Libraryvel, a McMaster University's Office of Community Engagement (McMaster Egyetem Közösségi Elkötelezettségek Irodája), a Canadian Urban Libraries Council (CULC) és a Canadian Federation of Library Associations (CFLA) partnereként egy olyan kutatást végzett, amely a digitális írástudás fejlesztésére és a digitális írástudás közösségen belüli előmozdítására irányuló közkönyvtári megközelítések hatékonyságát vizsgálja. A módszertani elemek között szerepel egy országos felmérés a nyilvános könyvtárak körében Kanada egész területén, valamint egy sor esettanulmány a Kanada különböző földrajzi régióiban működő három-öt nyilvános könyvtárban folyó digitális műveltségi tevékenységekről. A projekt három vizsgálati területet vizsgál: i) a közkönyvtárak által vezetett digitális írástudási kezdeményezéseket elősegítő vagy visszatartó *szervezeti tényezők*; ii) a közkönyvtárak által vezetett digitális írástudási kezdeményezésekkel kapcsolatos *felhasználói megfontolások*, amelyek befolyásolják a közösségi tagok befogadását, a digitális írástudási készségek fejlesztéséhez vezetnek, és elősegítik a digitális írástudás nagyobb megbecsülését a közösség tagjai körében; és iii) a közkönyvtárak által vezetett digitális írástudási kezdeményezéseket hatékonyan értékelő *teljesítménymérések*. Az eredmények alapján a közkönyvtárak számára egy digitális műveltségi kezdeményezés értékelési eszköztárat állítanak össze; az eszköztár hatékonyságát három kanadai közkönyvtárban fogják tesztelni.

Ez a kutatási projekt élénk érdeklődésre tart számot a partnerszervezetek számára. A könyvtári partnerszervezetek (HPL, CULC és CFLA) például szeretnék megtudni, hogyan lehet a legjobban megtervezni és megvalósítani a nyilvános könyvtárakra épülő digitális írástudás programokat, és hogyan lehet a legjobban mérni és jelenteni e programok sikerét. A közkönyvtárak egyre gyakrabban kérik a finanszírozó ügynökségektől, hogy mutassák be programjaik eredményeit (Demers et al., 2014, 119. o.). Mivel a digitális írástudás programjai a nyilvános könyvtári szolgáltatások alapvető elemévé válnak, a hatékony, eredményalapú

teljesítménymérések kidolgozása fontos a programok értékeléséhez és a megfelelő finanszírozás megalapozásához. A kutatási projekt emellett jól illeszkedik mindhárom szervezet stratégiai küldetéséhez (pl. a HPL stratégiai prioritásai közé tartozik, hogy egy

közösségi jelzőfény, releváns és érzékeny, valamint tanuló és innovatív szervezet; a CULC stratégiai célja, hogy együttműködjön, megossza és utánozza a legjobb gyakorlatokat a városi könyvtári szolgáltatások nyújtása terén Kanadában; a CFLA célja, hogy előmozdítsa a könyvtári kiválóságot Kanadában, a könyvtári értékek és a könyvtárak értékének védelmét, valamint a könyvtárakat és közösségeiket érintő nemzeti és nemzetközi közpolitikát). A McMaster közösségi elkötelezettséggel foglalkozó irodája többet szeretne megtudni a HPL digitális írástudatlansággal kapcsolatos társadalmi laboratóriumi megközelítéséről. A szociális laboratórium az összetett társadalmi problémák megoldásának új megközelítése; ahelyett, hogy az érdekeltek egy szűk csoportja önállóan próbálná megoldani a társadalmi problémákat, emberek és szervezetek széles és sokszínű csoportja kísérletezik különböző megközelítésekkel a problémák megoldására, és tartós időn keresztül tanulnak egymástól arról, hogy mi működik a legjobban (Hassan, 2014). A kutatási projekt megerősíti a HPL és a McMaster közötti partnerséget, és új partnerségeket alakít ki a McMaster és a CULC, valamint a CFLA között. A kutatási projekt jól illeszkedik a McMaster Egyetem "Forward with Integrity" kezdeményezéséhez is, amely a közösségi elkötelezettséget és partnerségeket támogatja. Ez utóbbi okok miatt a McMaster érdekelt a kutatási projekt támogatásában. A McMaster támogatja a digitalizációt és a társadalmat elősegítő kutatásokat is.

Záró megjegyzések

Ez a dokumentum a digitális demokrácia előmozdítása érdekében a digitális írástudás fejlesztésének szükségességét szorgalmazza a lakosság körében. Kanadában a digitális írástudás hiányos. Az elmúlt években a közkönyvtárak új identitást öltöttek magukra, mint digitális írástudás és befogadás központjai, és fontos közösségi csomópontokká váltak (Cole & Ryan, 2016). Válaszul a közkönyvtárakat a digitális írástudás közösségi tagok körében történő előmozdításának kulcsszereplőiként mutatják be. A Hamilton DLSL egy példa arra, hogyan reagál egy kanadai közkönyvtár a kanadaiak digitális írástudás-fejlesztésére. A digitális írástudás előmozdítására irányuló közkönyvtári megközelítések hatékonyságával kapcsolatos jövőbeli kutatásokat tervezünk. Ez a kutatás, valamint Hamilton DLSL-je betekintést nyújt majd abba, hogy a közkönyvtárak hogyan tudnak a leghatékonyabb digitális írástudás közösségi kezdeményezéseket megvalósítani. Ezáltal a közkönyvtárak biztosíthatják, hogy digitális írástudás-oktatási erőfeszítéseik maximalizálják a közösségükben élő polgárok lehetőségeit, hogy teljes mértékben részt vehessenek a mai digitális demokratikus környezetben.

Bibliográfia

- Bawden, D. (2001). Információs és digitális írástudás: A fogalmak áttekintése. *Journal of Documentation*, 57(2), 218-259.
- Cole, B. & Ryan, P. (2016). Public Libraries. In *Being Evidence Based in Library and Information Practice*. Koufogiannakis, D. & Brettle, A. (szerk.). London, Egyesült Királyság: Facet Publishing.
- Demers, P., Beaudry G., Bjornson, P., Carroll, M., Couture, C., Gray, C., Hare, J., Ingles, E., Ketelaar, E. McMaster, G., Roberts, K. (2014). *A jövő most: Canada's Libraries, Archives, and Public Memory*. Expert Panel Report, Ottawa: Royal Society of Canada, Ottawa.
- Detlor, B. (2018). Meghívott előadó. *A digitális írástudás előmozdítása a közösségben: A Social Lab Approach*, May Institute 4, for Informatics and Digital Innovation, Edinburgh Napier University, Edinburgh, Skócia.
- Gilster, P. (1997). *Digitális írástudás*. Wiley, New York.
- Hacker, K. L., & van Dijk, J. (2000). Mi a digitális demokrácia? In *Digitális demokrácia: A gyakorlat kérdései és elméletei*, (1-9). Hacker, K. L. & van Dijk, J. (szerk.). London: Sage.
- Hadziristic, T. (2017). *A digitális írástudás helyzete Kanadában: A Literature Review*. Fehér könyv (április 10.), Toronto: Brookfield Institute for Innovation + Entrepreneurship. Elérhető a http://brookfieldinstitute.ca/wp-content/uploads/2017/04/BrookfieldInstitute_State-of-Digital-Literacy-in-Canada_LiteratureReview.pdf címen. Utolsó hozzáférés augusztus 10, 2018.

- Hassan, Z. (2014). *A szociális laboratóriumok forradalma: A legösszetettebb kihívásaink megoldásának új megközelítése*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Horrigan, J. B. (2015). *Könyvtárak a választáson*. Jelentés (szeptember 15.). Washington, DC: Pew Research Center. Elérhető a <http://www.pewinternet.org/2015/09/15/libraries-at-the-crossroads/> oldalon. Utolsó hozzáférés január 14, 2019.
- ICTC (2010). *Digitális írástudás: Kanada termelékenységének lehetősége*. Fehér könyv (szeptember). Ottawa: Információs és Kommunikációs Technológiai Tanács. Elérhető a következő címen: https://www.ictc-ctic.ca/wp-content/uploads/2012/06/ICTC_DigitalLitWP_EN_09-10.pdf. Utolsó hozzáférés augusztus 10, 2018.
- ICTC (2016). *A digitális tehetség útja és azon 2020-tól: Nemzeti stratégia Kanada tehetségének fejlesztésére a globális digitális gazdaságban*. Jelentés, Ottawa: Információs és Kommunikációs Technológiai Tanács. Elérhető augusztus 10, 2018.
- Innováció, tudomány és gazdaságfejlesztés Kanada (2019). *Digitális írástudás csereprogram - program kritériumai*. Elérhető a <http://ito.ic.gc.ca/eic/site/102.nsf/eng/00001.html> oldalon. Utolsó hozzáférés: Jan 14, 2019.
- Julien, H. (2018). Digitális írástudás az elméletben és a gyakorlatban. In *Encyclopedia of Information Science and Technology*, negyedik kiadás, (2243-2252). Khosrow-Pour, M. (szerk.). Hershey, PA: IGI Global.
- Julien, H., & Breu, R. (2005). Oktatási gyakorlatok a kanadai nyilvános könyvtárakban. *Library & Information Science Research*, 27 (3), 281-301.
- Julien, H., & Hoffman, C. (2008). Információs műveltségi képzés a kanadai nyilvános könyvtárakban. *Library Quarterly*, 78(1), 19-41. Az LQ egyik 20 legelértebb cikke.
- Média okosság. (2010). *Digitális írástudás Kanadában: A befogadástól az átalakulásig*. Elérhető a <https://mediasmarts.ca/sites/mediasmarts/files/pdfs/publication-report/full/digitalliteracypaper.pdf> honlapon.
- Uto
- Utolsó hozzáférés augusztus 10, 2018.
- Media Smarts (2015). A digitális írástudás politikájának és gyakorlatának feltérképezése a kanadai oktatásban. Elérhető a <http://mediasmarts.ca/sites/mediasmarts/files/publication-report/full/mapping-digital-literacy.pdf> címen. Utolsó hozzáférés augusztus 10, 2018.
- Nordicity (2018). *Technológiai hozzáférés a nyilvános könyvtárakban: Outcomes and Impacts for Ontario Communities*. Elérhető a <https://www.torontopubliclibrary.ca/content/bridge/pdfs/nordicity-full-report.pdf> oldalon. Utolsó hozzáférés, január 14, 2019.
- Takala, P. (2018). A Kanadai Városi Könyvtárak Tanácsának elnökének bizalmas tájékoztatója a Kanadai Könyvtári Egyesületek Szövetségének (CFLA) elnökségéhez, március 27th.

Forráshitelesség az álhírek korában

Dominik Stecula

Bevezetés

Az álhírek, vagyis a megtévesztően valós hírként feltüntetett hamisított tartalmak a 2016-os amerikai elnökválasztás óta nagy érdeklődésre tartanak számot (Pennycook et al 2017). Bár aligha új jelenség,²⁸ a webes információs környezet globális jellege lehetővé teszi, hogy a mindenféle valótlanságok, félretájékoztató és a digitális megtévesztés egyéb formáinak terjesztői víruszerűen terjedjenek és nemzetközi hatást gyakoroljanak. Ennek eredményeképpen az álhírekkel és azok hatásával kapcsolatos viták és aggodalmak nemcsak az Egyesült Államokra, hanem más nemzetekre, például Franciaországra, Olaszországra, Brazíliára, Németországra és Mianmarra is kiterjedtek. Bár az "álhírek" kifejezés a 2016-os amerikai elnökválasztás során való megjelenése óta elvesztette jelentőségét, és egyfajta pártos sértéssé vált, az általa kiemelt problémák, mint például az emberek esetleges hiszékenysége a hamis információkkal szemben, vagy a jó és a megkérdőjelezhető információforrások szétválasztásának képtelensége, kulcsfontosságúak a jól működő demokrácia szempontjából. A szétfolyó médiatek korában, amikor sok polgár a közösségi médiából szerzi be a híreket, kritikus fontosságúvá válik annak megértése, hogy a nyilvánosság milyen forrásokat tekint hitelesnek, és milyen tényezők befolyásolják ezt a megítélést. Ebben a rövid tanulmányban három egyszerű kutatási kérdéssel kezdem vizsgálni ezeket a témákat: Milyen médiumokat tartanak hitelesnek? Képesek-e az emberek felismerni az álhírforrásokat? Hogyan mérsékli a hírmédiába vetett bizalom a források hitelességének megítélését? Arra összpontosítok, hogy ezeket a kérdéseket kanadai és amerikai kontextusban vizsgáljam, de hosszú távon elengedhetetlen a globális és összehasonlító perspektíva, mivel az összekapcsolt világban senki sem mentes ezektől a dinamikáktól.

Az álhírek újonnan felfedezett megszállottsága

Bár az álhírek térnyerése a Donald Trump 2016-os megválasztását követő hónapokban tagadhatatlan, a hatása más kérdés. Sokan azt állítják, hogy a gyakran erősen pártoskodó álhírek segítették Donald Trump megválasztását.²⁹ Bizonyára volt bizonyíték arra, hogy az álhírek nagy teret³⁰ kaptak a közösségi médiában, és időnként még a tényleges híreket is felülmúlták. Jelenleg szinte mindenki hallott arról a kitalált történetről, amely szerint Ferenc pápa támogatta Donald Trump elnökjelöltségét. (Pedig nem így volt). Mások azonban rámutatnak, hogy még a legszélesebb körben terjesztett álhíreket is csak az amerikaiak kis töredéke látta, és végső soron még a közösségi médiában elhelyezett legmegosztóbb megtévesztő tartalmakat is valószínűleg elnyomták - mennyiségüket tekintve - más történetek és posztok. Egy nemrégiben készült tanulmány szerint a 2016-os amerikai elnökválasztáson az álhírek elérhetősége jelentős volt, de az álhírek hatása a választási eredményre valószínűleg csekély volt (Allcott & Gentzkow 2017). Ez végső soron empirikus vita, és még több meggyőző adatot kell gyűjteni. Amint azonban Jamieson (2018) rámutat, az oroszok jól célzott áhírkampánya és megtévesztő kampánya akár

²⁸ https://www.washingtonpost.com/opinions/fake-news-thats-a-very-old-story/2016/11/25/c8b1f3d4-b330-11e6-8616-52b15787add0_story.html?noredirect=on&utm_term=.562a4a48ee88

²⁹ https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2016/11/17/facebook-fake-news-writer-i-think-donald-trump-is-in-the-white-house-because-of-me/?utm_term=.c8914ae12e12

³⁰ <https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/viral-fake-election-news-outperformed-real-news-on-facebook#.liz5kpZmJP>

elendő volt ahhoz, hogy meggyőzze az embereket 78,000 Pennsylvaniában, Wisconsinban és Michiganban, és végül megingassa a választásokat.

Az ilyen típusú közvetlen hatás tette ki az álhírekkel foglalkozó munka nagy részét, de a probléma más aspektusait is érdemes tanulmányozni. Nem vizsgálták például az ilyen történetek meggyőző hatását. Valószínű, hogy elsősorban azért osztották meg őket, hogy jelezzék valamelyik jelölt támogatását, és nem azért, hogy a hírfogyasztók valóban elhitték a történet tartalmát, ami hatással van arra, hogy demokratikus társadalomként mennyire kellene aggódnunk e fejlemények miatt.

Végző soron azonban az álhírek iránti növekvő érdeklődés valódi hatása az a felismerés volt, hogy a nyilvánosság nem biztos, hogy jól felkészült a minőségi információk és a hamis információk szétválasztására. A forráshitelesség kérdését már korábban is vizsgálták, a 20. század közepén, de az akkori információs kontextus meglehetősen eltérő volt. A médiatérben hagyományos kapuőrök működtek, amelyek a hírfogyasztókat többnyire ugyanazokkal a hírekkel szolgálták ki.

Az említett munkák általános megállapításai szerint az emberek a megbízhatatlan forrásokból származó információkat már az információval való találkozás pillanatában figyelmen kívül hagyják (Hovland & Weiss 1951). Ennek eredményeképpen azt várhatjuk, hogy egy hiteles forrásból, például a *Globe and Mail*-ből származó információ meggyőzőbb lesz, mint egy olyan megbízhatatlan forrásból származó információ, mint a *Boston Tribune*, egy álhír (Mondak 1990; Druckman 2001). Ha azonban az emberek képtelenek arra, hogy az álhírügynökségeket megbízhatatlannak minősítsék, akkor lehet, hogy valóban meggyőzi őket az információ, amellyel találkoznak.

Media Matter

A politikai kommunikációval kapcsolatos számos munka bizonyítja, hogy a média fontos szerepet játszik abban, hogy a nyilvánosság hogyan formál véleményt a fontos kérdésekről (lásd például Iyengar, Peters & Kinder 1982; Bartels 1993; Ladd & Lenz 2009; Bennett & Iyengar 2008). Az elmúlt évtizedekben azonban a médiatér drámaian megváltozott. A technológiai fejlődés katalizátora lett a különféle hírforrások elterjedésének, a beszélgető rádiótól és a kábeltelevíziótól kezdve a különböző pártpolitikai és ideológiai irányzatokra szabott weboldalakig, blogokig és közösségi médiáig (Bennett & Iyengar 2008). Ugyanakkor a médiába vetett bizalom folyamatosan csökkent (Ladd 2011). Az így kialakult helyzet egy olyan fragmentált médiakörnyezetet eredményez, ahol a hagyományos kapuőröknek kisebb a befolyásuk, mint valaha, és a jó és a rossz információ szétválogatásának terhe egyenesen a hírfogyasztók vállára hárul, akik egyre gyakrabban találkoznak kétes forrásokból származó információkkal a közösségi médiában (Pew Research Center 2016).

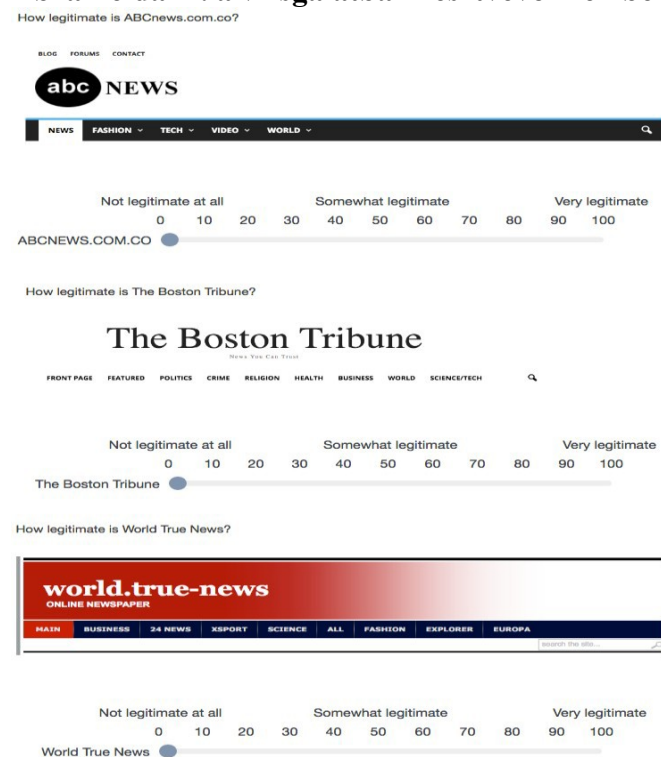
A médiába vetett bizalmat és a források hitelességének megítélését megnehezíti az a mély pártoskodás, amely az Egyesült Államokban és egyre inkább máshol is a politikai véleményeket meghatározza. A pártosodás természete az Egyesült Államokban a társadalmi identitásban gyökerezik, ami azt jelenti, hogy a republikánusok és a demokraták nem csupán a politika tekintetében nem értenek egyet egymással, hanem emberként is ellenszenvvel viselkednek egymás iránt (Green et al. 2002; Bartels 2002; Iyengar et al 2012; Iyengar & Westwood 2015; Abramowitz 2010; Mason 2018). Bár közel sem ilyen súlyos, de vannak bizonyítékok arra, hogy Kanadában is affektív, vagyis társadalmi polarizáció zajlik (Merkley, 2017). Ennek eredményeként az emberek hajlamosak lehetnek arra, hogy bizonyos üzeneteket elfogadjanak, mert egyetértenek a politikai oldalukkal, függetlenül a forrástól. Ennek következtében az emberek figyelmen kívül hagyják, honnan származik az információ, mert elsődleges motivációjuk az, hogy olyan híreket szerezzenek be, amelyek már megfelelnek a nézeteiknek. A forráshitelesség gondos elemzésének figyelembe kell vennie ezt a tényezőt.

Az álhírekkel kapcsolatos aggodalmak tudományos feldolgozása azonban eddig korlátozott volt. Alapvető fontosságú kérdés, hogy a polgárok rendelkeznek-e a szükséges készségekkel ahhoz, hogy saját kapuórként szolgáljanak és megítélik a hírek minőségét. És csak azért, mert 2016-ban sokakat nem tévesztettek meg, nem jelenti azt, hogy legközelebb nem fogják őket megtéveszteni, hiszen a kiterjesztett valóság technológiai fejlődése csak tovább fogja súlyosbítni az álhírek problémáját, a manipulált videók és hangok lehetősége már a láthatáron van.³¹

A tények és a fikció szétválasztása

Az információs környezet drasztikus változásai és a hírszatórnák tömeges elterjedése ellenére az amerikaiak többsége biztos abban, hogy felismeri³² az álhíreket. A fiatal amerikaiak is bíznak abban, hogy megfelelnek ennek a feladatnak. Amikor a BuzzFeed amerikai középiskolásokat kérdezték³³ meg, ők is biztosak voltak abban, hogy felismerik és figyelmen kívül hagyják az online álhíreket. A valóság azonban az, hogy a félretájékoztatást talán nehezebb kiszűrni, mint azt az emberek gondolnák.

Ábra Példák1. a vizsgálatban résztvevőknek bemutatott álhír-bannerekre.

Nemrégiben kezdtem el tesztelni ezt az elképzelést egy tanulmányban, amelyet a Brit Kolumbiai Egyetemen végzett egyetemisták 700 körében végeztem. Az adatokat 2016 telén és 2017 tavaszán gyűjtöttem. A tervezet egyszerű volt. A hallgatóknak különböző képernyőmentéseket mutattam a tényleges hírweboldalak bannerjeiről - a bevett hírforrásoktól, mint a *Globe and Mail*, a pártosabb forrásokig, mint a *Fox News* és a *Huffington Post*, az online aggregátorokig, mint a *Yahoo! News*, és a közösségi médiafelületekig, mint az *Upworthy* -, és megkértem őket, hogy értékeljék a legitimitásukat egy skálán.

³¹ <https://www.nytimes.com/2018/10/17/opinion/deep-fake-technology-democracy.html>

³² <http://www.journalism.org/2016/12/15/many-americans-believe-fake-news-is-sowing-confusion/>

³³ <https://www.buzzfeednews.com/article/katienotopoulos/heres-what-teens-think-about-fake-news#.sjAVWmd6kp>

nulla és 100 között, ahol a 100 nagyon legitim, a 0 pedig egyáltalán nem legitim. Emellett tényleges képernyőfotókat is mellékeltem az álhírekkel foglalkozó weboldalakról, amelyek közül néhány a 2016

Amerikai elnökválasztás. Az egyik ilyen álhírforrás az *ABCnews.com.co* nevű weboldal volt, amely úgy készült, mintha az ABC News lenne, és hamis tartalmakat tartalmazott, amelyek azután váltak ismertté, hogy Eric Trump retweetelte őket. A többi a *Boston Tribune* és a *World True News* volt.

Ábra Donald2. Trump Jr. egy álhírrre hivatkozó tweetje.

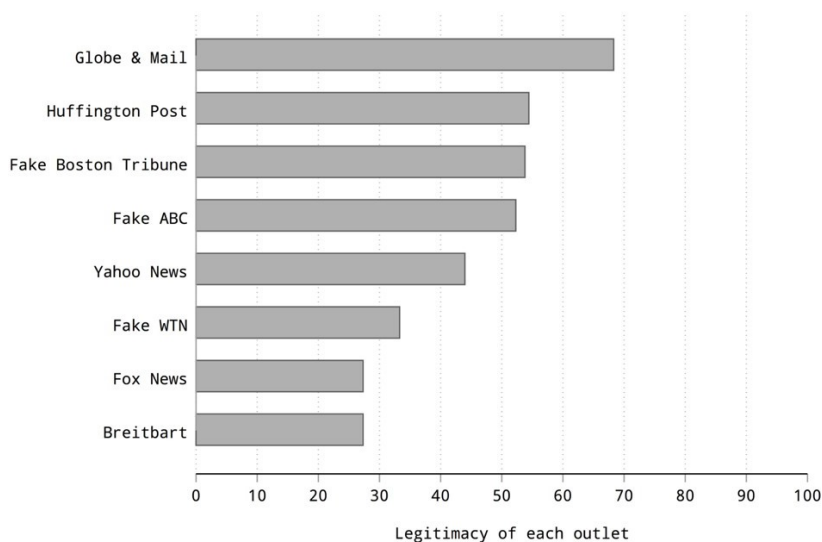

Ez az egyszerű felépítés azonban néhány aggasztó eredményt hozott. Annak ellenére, hogy a vizsgálati minta többnyire politikailag kifinomult és elkötelezett hírfogyasztókból állt (saját bevallásuk szerint), a válaszadók több legitimitást tulajdonítottak az olyan álhíreknek, mint az *ABCnews.com.co* vagy a *Boston Tribune*, mint a *Yahoo! Newsnak*, egy valódi hírszervezetnek.

A legmagasabb legitimitási szintet (68) nem meglepő módon a *Globe and Mail*, Kanada első számú napilapja kapta, de az álhírforrások közül kettő meglepően jól szerepelt. Az *ABCnews.com.co*, amely illegálisan és megtévesztő módon az ABC News kör alakú logóját utánozza, 52-es átlagos legitimitási pontszámot kapott, míg a *Boston Tribune*, amely baljóslatú módon a "News you can trust" szlogent tartalmazza, 54-es átlagos legitimitási pontszámot ért el. Mindkét forrás megpróbál hagyományos híroldalaknak látszani, és a gyanútlan hírfogyasztók talán elfogadják őket legitimnek. A harmadik álhírforrás, a *World True News* 33 pontot kapott, ami talán annak köszönhető, hogy a logója kevésbé hasonlít egy hagyományos híroldalra, és az oldal általában véve is szakszerűtlennek tűnik.

Van egy másik aggasztó minta is a kísérleti adatokban. Egyértelmű kapcsolat van a hírekbe vetett általános bizalom és az álhíreknek való nagyobb legitimitás tulajdonítása között, a pártállást, az ideológiát, a politika iránti érdeklődést, a nemet és a tudást figyelembe véve. Úgy tűnik, hogy a hírekben általában bízók emberek nagyobb valószínűséggel adnak bizalmat az online hírforrásoknak, még akkor is, ha ezek a források, mint ahogyan itt is történt, félretájékoztatót terjesztenek.

ábra A különböző hírszervezetek legitimitási3. értékelései.

Bár ezek az eredmények előzetesek, összhangban vannak más kutatásokkal: az embereknek, beleértve a digitális bennszülött fiatalokat is, nehézséget okoz a jó információforrások és a megkérdőjelezhető források megkülönböztetése,³⁴ illetve annak megállapítása, hogy egy fénykép hiteles vagy hamisítvány.³⁵ Úgy tűnik továbbá, hogy az ideológia aggasztó mértékben befolyásolja a hírek legitimitásának megítélését. A baloldali beállítottságú diákok nem látnak különbséget egy olyan szélsőséges forrás, mint a *Breitbart* és a *Fox News* között, amely a jobboldali pártos kommentárok mellett a szokásos újságírói normáknak megfelelő híradásokat is tartalmaz.

Ennek eredményeképpen valami, ami valódinak tűnik, mint például a *Boston Tribune*, nagyobb legitimitást kap, mint egy valódi hírforrás, amelyet a diákok ismernek, de ideológiai okokból nem kedvelnek. Valójában valami, ami hamisnak látszik és érződik, mint a *World True News*, nagyobb legitimitást kap, mint egy valódi hírforrás. Mindez azt sugallja, hogy bár Kanadában viszonylag szerencsések voltunk, hogy elkerültük az álhírek terjedését, amely más fejlett országokban a közelmúltban a választásokat sújtotta, ez nem jelenti azt, hogy immunisak vagyunk a jelenségre. Sok tekintetben az alapokat már lerakták.

Következtetés

Az álhírek problémája még évekig alakítani fogja a társadalmat, és nincs könnyű megoldás. Az algoritmusok finomhangolása - amivel a Facebook és a Google is próbálkozik - segíthet, de kihívásokat is jelent. Egy politikailag terhelt és polarizált környezetben bármilyen szerkesztői döntés visszafelé sülni el, és kiválthatja az ideológiai elfogultságra hivatkozó emberek haragját. Valójában sok konzervatív liberális elfogultságot állított, amikor a Facebook több szerkesztőt vett fel a "trending news" szekció kurátori feladatainak ellátására.

Természetesen az sem jobb, ha csak az algoritmusokra bízunk a munkát, mivel az algoritmusokat emberek képzik és fejlesztik, és ezért ugyanezek az aggályok érvényesek rájuk is. Úgy tűnik tehát, hogy az igazi megoldást a hírfogyasztóknak kell megtalálniuk. Az embereknek szkeptikusabbnak kell lenniük, és jobban fel kell készülniük arra, hogy értékeljék a velük találkozó információk minőségét, különösen az interneten.

³⁴ <https://www.wsj.com/articles/most-students-dont-know-when-news-is-fake-standford-study-finds-1479752576>

³⁵ https://www.washingtonpost.com/news/speaking-of-science/wp/2017/07/17/many-people-cant-tell-when-photos-are-fake-can-you/?utm_term=.3b18df36f4df

Itt a megoldások az egyszerű javításoktól az összetettebb, intézményi változásokig terjednek. Egy egyszerű lépés lehet például egy olyan internetes böngészőbővítmény telepítése, amely valós időben figyelmezteti a felhasználókat az általuk tapasztalt információforrás minőségére,³⁶ amely a félretájékoztató és megtévesztő források összesített és folyamatosan frissített listáján alapul. A stratégia még fontosabb része kell, hogy legyen az intézményi változások és a közoktatásba való befektetés. Minden korosztálynak szüksége van médiaműveltségi képzésre, hogy a hírfogyasztók olyan eszközökkel rendelkezzenek, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy felmérjék egy adott hírforrás legitimitását, ugyanakkor tudatában legyenek saját kognitív elfogultságaiknak is. Ilyen programokat közintézményeken keresztül lehetne megvalósítani, például a közönyvtárakban, amelyek gyakran közösségi csomópontként szolgálnak, valamint az iskolákban, ahol a gyerekek megtanulhatnak kritikusan értékelni a velük találkozó információkat. Mivel egyre többen szerzik be híreiket az interneten, szüretlenül, kontextust nélkülözve, vagy algoritmikusan felerősített, ideológiai hajlamaikhoz igazított módon, a félretájékoztató elleni küzdelem továbbra is kihívást jelent majd. Megfelelő intézkedések nélkül ez lehetetlenül nehezzé válhat.

Bibliográfia

- Abramowitz, Alan. 2010. *Az eltűnő központ: Az elkötelezett polgárok, a polarizáció és az amerikai demokrácia*. Yale University Press.
- Allcott, Hunt és Matthew Gentzkow. 2017. "A közösségi média és az álhírek a választásokon 2016". *Journal of Economic Perspectives* (312): 211-36.
- Bartels, Larry M. "Beérkezett 1993. üzenetek: A médiában való megjelenés politikai hatása." *The American Political Science Review* (872): 267-85. <https://doi.org/10.2307/2939040>.
- . 2002. "A futószámlán túl: A politikai észlelések pártpolitikai elfogultsága." *Political Behavior* (242): 117- 50.
- Bennett W. Lance és Iyengar Shanto. 2008. "A minimális hatások új korszaka? A politikai kommunikáció változó alapjai". *Journal of Communication* (584): 707-31. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.00410.x>.
- Druckman, James N. "2001. A keretezési hatások hatáiról: Who Can Frame?" *The Journal of Politics* (634): 1041-66.
- Eric Merkley. 2019. *Hogyan győzzük le a politikai előítéletességet* | Eric Merkley | TEDxEcuador. <https://www.youtube.com/watch?v=j2XqVx0dTXY>.
- Green, Donald, Bradley Palmquist és Eric Schickler. 2002. *Pártos szívek és elmék. Politikai pártok és a választók társadalmi identitása*. New Haven, Conn.; London: Yale University Press.
- Hovland, Carl I. és Walter Weiss. 1951. "A forrás hitelességének hatása a kommunikáció hatékonyságára". *Public Opinion Quarterly* (154): 635-50. <https://doi.org/10.1086/266350>.
- Iyengar, Shanto, Mark D. Peters és Donald R. Kinder. 1982. "Kísérleti demonstrációk a televíziós hírműsorok "nem is olyan minimális" következményeiről". *The American Political Science Review* (764): 848-58. <https://doi.org/10.2307/1962976>.
- Iyengar, Shanto, Gaurav Sood és Yphtach Lelkes. 2012. "Affektus, nem ideológia: A társadalmi identitás perspektívája a polarizációra." *Public Opinion Quarterly* (763): 405-31. <https://doi.org/10.1093/poq/nfs038>.
- Iyengar, Shanto és Sean J. Westwood. 2015. "Félelem és gyűlölet a pártok között: New Evidence on Group Polarization." *American Journal of Political Science* (593): 690-707. <https://doi.org/10.1111/ajps.12152>.
- Jamieson, Kathleen Hall. 2018. *Kiberháború: Hogyan segítettek az orosz hackerek és trollok megválasztani az elnököt: Amit nem tudunk, nem tudunk és nem tudunk*. New York, NY: Oxford University Press.
- Ladd, Jonathan M. *Miért gyűlölik az 2011. amerikaiak a médiát, és ez miért fontos*. Első kiadás. Princeton: Princeton University Press.
- Ladd Jonathan McDonald és Lenz Gabriel S. "Egy ritka kommunikációs váltás 2009. kihasználása a hírmédia meggyőző erejének dokumentálására". *American Journal of Political Science* 53 (2): 394-410. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2009.00377.x>.
- Mason, Lilliana. 2018. *Polgári megállapodás: Hogyan lett a politika az identitásunk*. kiadás 1. Chicago, Illinois ; London: University of Chicago Press.

³⁶ <https://bsdetecter.tech/>

- Mondak, Jeffery J. "A Legfelsőbb Bíróság döntéseinek 1990. észlelt legitimitása: Three Functions of Source Credibility." *Political Behavior* (124): 363-84. <https://doi.org/10.1007/BF00992794>.
- Pennycook, Gordon, Tyrone D. Cannon és David G. Rand. 2017. "Az előzetes kitettség növeli az álhírek észlelt pontosságát." *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2958246>.
- Pew Research Center. 2016. "Hogyan szereznek híreket az amerikaiak." Július 7, 2016. <http://www.journalism.org/2016/07/07/pathways-to-news/>.

Nagy adatok és szociális szolgáltatások: Az emberi szenvedés állami felügyelői magánnyereségért

Ameil Joseph

Kevesen vitatják, hogy a "nagy adatok" gyűjtése, az azokhoz való hozzáférés és azok felhasználása világszerte egyre inkább foglalkoztatja az embereket.

Idővel megtanuljuk, hogy még az adatokat és azt is, amit megpróbáltunk pártatlanul és objektíven megfigyelni, mélyen megnehezítik a társadalomtörténeti és politikai meggyőződéseink (Agger, 1991, Maiter & Joseph, 2016; Mignolo, 2009).. Függetlenül attól az évtizedes kritikától, amely hozzájárult az adatgyűjtés, -felhasználás, -hozzáférés, -megosztás, az adatok keretezése és meghatározása politikájának megbecsüléséhez, valamint annak tudatához, hogy az adatok nem átláthatóak, objektívek, pártatlanok vagy valami, ami "önmagáért beszél", a statisztikai adatok még mindig nagyon keresettek, mivel képesek befolyásolni az egyéneket, a politikai döntéshozókat, az intézményeket és túl gyakran a tudósok gondolkodását (O'Connell, 2016; Scheurich, 1997; Prasad, 2005; Crouch, 1987; Mignolo, 2002; Kincheloe, 2008; Narayan, 2004; de Sousa Santos, 2015).

Kutatásom arra törekedett, hogy megvizsgálja a nagy adatok termelésének politikáját és történetét, mint a társadalmi és közszolgáltatások és a kormányzás árucikkét. Ez szintén empirikus adatok elemzésével történt, de az a fajta, amely nem hagyja figyelmen kívül azt, ami a tapasztalatból, a történelemből és a számokon kívül létező számokból származik. A nemzetépítés gyarmati összefüggéseit, az emberi hierarchiák létrehozását, a történelmi faji patologizálás és medikalizáció folyamatait, a rasszizmus adatigazolásait a szociálpolitikában, az adatok felhasználását a társadalmi ellenőrzésben, a marginalizált csoportok kizsákmányolását a domináns csoportok javát szolgáló adatok előállítására, valamint a felügyelő szerepét a gyarmati és kortárs összefüggésekben. Ebben a tanulmányban a nagy adatok gyarmati nemzetépítésre való történelmi felhasználásának, valamint a marginalizált és elnyomott csoportok hódítás, kisajátítás, szegregáció és a kortárs adatechnológia céljaival egybeeső tudás előállítására való felhasználásának összefolyását fogom megragadni, hogy megkérdőjelezzem azt az elképzelést, hogy a digitális technológia semleges vagy felszabadító.

A szociális munka történetének megismerése során gyakran talákoztam a Charity Organization Society mozgalommal az 1800-as évek végén, mint olyan szervezet példájával, amely ahhoz vezetett, amit gyakran bizonyítékokon alapuló esetmunkának és szociális munkának neveznek. A Charity Organization Societies azért alakultak ki, hogy széles körben szabályozzák a jótékonyági szervezeteket, és "tudományos" megközelítéssel és az esetmunka szabványosított folyamataival megkülönböztessék az arra érdemes és az arra érdemtelen szegényeket - a felügyelői szerepet a szegények "meglátogatásával" és "nyomon követésével" végezték (Hassan, 2013). A rendszer Észak-Amerikában is elterjedt, és a szegények kültéri segélyezését is korlátozta. Ehhez a vállalkozáshoz szükség volt a jótékonyági szervezeteken átívelő, tömeges adatgyűjtésre.

Ahogy John Gilliom (2001, p22) leírta:

Nagy-Britanniában és a gyarmati Amerikában "a szegények felügyelője" elnevezésű közhivatalt hoztak létre, amelynek feladata a szegényeknek nyújtott segélyek összegyűjtésének és eljuttatásának ellenőrzése, valamint a szegények személyazonosságáról és tartózkodási helyéről való gondos nyilvántartás vezetése volt. A szegények XVI. századi felméréseitől kezdve a legtöbb állam által ma használt átfogó számítógépes ügyfél-tájékoztatói rendszerekig a jóléti igazgatás elválaszthatatlanul a szegények "megismeréséért" folytatott küzdelem folyamata; a szegények mérése, ábrázolása és vizsgálata olyan módon, amely kifejezi és megkönnyíti a modern államvezetés hatalmát és technikáit.

A felügyelő kanadai szabályozása leginkább a New Brunswick-i jogszabályokban nyilvánul meg. Ahogy James Whalen leírta: Az 1786-os New Brunswick-i törvényből, amely a szegények

szabályozásáról és támogatásáról szolt, a felügyelők számára olyan előírások voltak, amelyek feljogosították őket arra, hogy kérdezősködjenek, kötelezzék az embereket bérmunkára, kössenek gyermekeket, vásároljanak házat azoknak, akik nem tudnak dolgozni, és gondoskodjanak róluk...

A nemkívánatosság fogalma összekovácsolódott a hibásság és a hiány fogalmaival. Egy 1679-es dokumentumban (Meriton, 1679, 170. o.) a szegények három "fajtáját" írják le: a tehetetlenség és hiány miatt szegényeket, az öregeket és rokkantakat, a munkaképtelen apátlan és anyátlan csecsemőket, a természetüknél fogva fogyatékos személyeket, a szellemi vagy testi fogyatékosokat, az idiótákat, holdkórosokat, vakokat, sántákat, a súlyos betegséggel vagy betegséggel sújtott személyeket, a véletlenül fogyatékosokat, csonkoltakat stb. A legtehetségesebb, legértelmesebb, eugenikusan nemkívánatos személyekről alkotott elképzelések 1906-1910-re bekerültek a kanadai bevándorlási törvényekbe. Tehát olyan termékeny eszmékről van szó, amelyek több száz éven át hordozzák magukat (An Act Respecting Immigration, 1910).

Amit ez gyakran figyelmen kívül hagy, az a felügyelő szerepének jelentősége és megalapozása a rabszolgaság kontextusában, valamint az, hogy ez a történelem hogyan kapcsolódik a szociális munkához, az adatgyűjtéshez és a marginalizált csoportok számára nyújtott közszolgáltatásokhoz, és hogy ezek a történetek és elképzelések hogyan működtek és működnek most Kanadában.

Ahogy John Newton 1788-ban leírta, mikroszinten a munka irányítása a felügyelő közvetlen munkáján keresztül történt a profit maximalizálása és a költségek csökkentése érdekében, még akkor is, ha nem ők voltak a közvetlen haszonélvezői ennek a felügyeletnek (Newton, 1788). A felügyelő felügyeleti adatai szükségesek voltak annak meghatározásához, hogy miként lehet a legalacsonyabb megélhetési szintet kínálni, és a legtöbb munkaerőt kitermelni.

Makroszinten vagy a nagy adatok szintjén a kanadai Bevándorlási és Gyarmatosítási Minisztériumot (1917-ben alakult) "azért hozták létre, hogy biztosítsa, hogy Kanada gyarmati projektje továbbra is képes legyen figyelemmel kísérni a bevándorlók szabályozását és Kanada gyarmatosítását, hogy a faji összetétel és a foglalkoztatás összetétele a brit kanadaiakat részesítse előnyben, és korlátozza azokat, akiket nemkívánatosnak, alacsonyabb rendű fajúnak vagy "ellenségnek" minősítettek. A Bevándorlási és Gyarmatosítási Minisztérium aprólékos jelentéseket vezetett a kanadai lakosság ellenőrzésére tett erőfeszítéseiről." (Joseph, 2015, 127. o.).

Ez sok szempontból elég közel áll a helyi ontariói viszonyokhoz. 2006-ban kezdeményezték a Közösségi Mentális Egészségügyi Közös Értékelési Projektet (Community Mental Health Common Assessment Project, CMH CAP), hogy kidolgozzanak egy szabványosított, "fogyasztó által vezetett" döntéshozatali értékelést, amely lehetővé teszi a fogyasztók mentális egészségügyi ellátással kapcsolatos információinak biztonságos és hatékony elektronikus összegyűjtését. Ezt egy tartományi szintű nagy adatgyűjtési erőfeszítés keretében kezdeményezték az egészségügyi ellátás hatékonyságának és adatgyűjtésének javítása érdekében. Ez a projekt végül az OCAN, azaz az Ontario Common Assessment of Need (Ontario közös szükségletfelmérés³⁷) nevet kapta. Ez egy ma már kötelező értékelési eszköz a tartomány valamennyi közösségi mentális egészségügyi szolgáltatója számára. Ezt hathavonta kell kitölteni, és az alapvető szükségletek, a mentális egészség és a szerhasználat, a szexuális életre vonatkozó információk, a fizikai egészség és a szociális szükségletek területére terjed ki.

Az OCAN-t a CMHA torontói kirendeltségén próbálták ki, amelynek két fő telephelye van: az egyik a Lawrence és a Dufferin, a másik a Markham Rd. és az Ellesmere sarkán. Ezek a területek történetesen azokban a régiókban vannak, amelyeket Torontóban "kiemelt városrészekként" jellemeztek, de azóta újrafogalmazták és "városrészfelzárkóztatási területként" fogalmazták meg őket³⁸. Ugyanezek a területek a látható kisebbségek magas arányát, alacsonyabb jövedelmeket, élelmezésbiztonsági problémákat, a lakhatáshoz, az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos problémákat mutatnak (Tehera, 2010).

Az ezeken a területeken kipróbált OCAN-eszközt úgy hirdették meg, mint ami adatokat gyűjt az ellátás javítása érdekében. A faji és alacsony jövedelmű városrészekben a mentális

egészségügyi problémákkal azonosított személyekre támaszkodott, hogy olyan adatokat gyűjtsön, amelyek felhasználhatók a szolgáltatók több finanszírozásáért és forrásaiért való lobbizáshoz. A közösségi mentális egészségügyi ügynökségekben és szervezetekben dolgozó szociális munkásoknak kellett volna felügyelniük az ügyfelektől való adatgyűjtést. Közvetlen

---

³⁷ Lásd <https://www.ccim.on.ca/index.php/en/>

³⁸ Lásd <https://www.toronto.ca/city-government/data-research-maps/neighbourhoods-communities/nia-profiles/>

saját maguk számára előnyösnek találták, hogy ezt a munkát értékelési feladataik részeként végezzék el.

Az embereket arra utasították, hogy félévente töltsék ki az értékeléseket; az ellátottaknak egy felmérést is ki kellett tölteniük, ami a "fogyasztói vezetést" szolgálta. A nyomon követés, az elvégzés és a nyomon követés nagy adminisztratív terhet rótt a mentális egészségügyi szolgáltatások nyújtására. A fegyelmezési és felügyeleti rendszer egy nagyobb hálózat adatainak kiaknázására a mentális egészségügyi problémákkal élő emberek, a rasszizáltak és a szegények testén. Hasznos volt/van az OCAN? Amint az egy 2010-ben végzett megbízhatósági vizsgálatból kiderült, bár az eszköz számos területen képes volt adatokat gyűjteni, maga az eszköz alacsony megbízhatóságot mutatott a szociális és szolgáltatási szükségletek felmérése tekintetében (Durbin, Lin, Dewa, Collins, Finlayson & Gallant, 2010). Ennek egy átfogó értékelő eszköznek kellett volna lennie, amelyet a "közösségi" mentális egészségügyi ügynökségek és szervezés és programozás során az egész tartományban használni lehetett volna.

Igyekeztem felmérni, hogy ki részesült a támogatásból - ezek az információk nem voltak nyilvánosan elérhetők.

Számos információszabadság-kérelem és természetesen a vonatkozó díjak révén sikerült megállapítanom néhány kulcsfontosságú pénzmozgást, amelyek nagyon sokatmondóak. Az adatvédelem és az adatvédelem eszméje a közegészségügyi és szociális szolgáltatásokban fenntartja diszkurzív szerepét és társadalmi funkcióját, hogy központosítsa a személyes egészségügyi és magánjellegű információk feletti hatalmat és ellenőrzést. A védelem álcája alatt olyan politikák és gyakorlatok legitimálódnak, amelyek korlátozzák az emberek hozzáférését saját információikhoz, valamint korlátozzák a nyilvánosság hozzáférését az adatokhoz és információkhoz, amelyek a közérdekek szempontjából kulcsfontosságúak a közkiadások és a társadalmi jólét szempontjából.

Az OCAN-projekt a CCIM vagy Consumer Care Information Management nevű szervezetet használta. Munkájuk elvégzéséhez közpénzek felhasználásával magánvállalkozói szerződésekre támaszkodnak. Ezek nagyszabású kezdeményezések és projektek, amelyek a nagy adatgyűjtéshez és a szoftveres megoldásokon keresztül történő szabványosításhoz kapcsolódnak. Az OCAN-projekt végrehajtása során a kiemelt városrészekben csak kirendelésekre és tanácsadókra több mint egymillió 16dollárt költöttek. Ez nem tartalmazza magának a szoftver költségeit minden mentális egészségügyi szervezet számára tartományi szinten, illetve az egyéb végrehajtási költségeket. Referenciapontként a CMHA torontói kirendeltsége a 2015-2016-os évre vonatkozóan 29 582 983³⁹ dollár éves összköltséget jelentett az összes programozásra. Az OCAN példájában az embereket a szociális munkás, a közalkalmazott szakember mint felügyelő szerepén keresztül használták fel az adatok művelésére, a szegények, a mentális egészségügyi problémákkal azonosított személyek és a faji megkülönböztetéssel élők kizsákmányolásának leplezett projektjében, miközben nagy összegeket csoportosítottak át a közpénzekből származó anyagi forrásokból magángazdasági érdekek érdekében. A dehumanizált, kizsákmányolt munkásokra támaszkodva, hogy a felügyelők, szociális munkások és közmunkások munkája révén nagy adatmennyiségű árucikket termeljenek, amelyet a magánélet és a vállalatok számára vagyonként betakarítanak. Miközben az állami vagy kormányzati politikára támaszkodva hajtják végre ezeket a projekteket, az emberi szükségletek és szenvedés kizsákmányolása összekapcsolja ezeket a gyakorlatokat azokkal, amelyeket sokan történelmileg mélyen problematikusnak tartanak. Míg a szociális munkások sajátos történelme, diskurzusai, technológiái és társadalmi kapcsolatai itt is érintettek, ezt úgy kell értékelni, mint a kormányzati kizsákmányoló adatszerzés nagyobb jelenségének tükörcépét vagy példáját, amelyet önzetlen és káros következmények nélkül mutatnak be.

Az OCAN példája a demokratikus értékek folyamatos, történelmileg kialakult akadályát jelenti, mivel hozzájárul az emberi hierarchiák és a társadalmi megosztottság fenntartásához. Konkrétabban, ezek a technológiák a mentális egészségi problémákkal élő, faji megkülönböztetésben szenvedő és szegény emberekre rótt terhekre támaszkodnak egy olyan

kizsákmányolási rendszer révén, amely adatszerzésre törekszik egy állítólag jótékony cél érdekében, miközben eltereli a nyilvánosság figyelmét és elkerüli az átláthatóságot.

---

³⁹ Lásd,<https://toronto.cmha.ca/wp-content/uploads/2017/03/CMHA-AR15-Toronto-en-web.pdf>

Az előállított termékek az emberi hierarchia fenntartásán és a dehumanizált kizsákmányoláson túl magára az adatra is kiterjednek, amelyet aztán eszközként használnak a nyilvánosság hozzáféréseinek és elszámoltathatóságának megakadályozására, átláthatatlanná téve a rendszer költségeit és a magánszolgáltatókhoz való áramlását. Kortárs kontextusunkban a digitalizált adatok kiaknázásának folyamatai olyan eszközök, gyakorlatok, együttműködő diskurzusok és technológiák talán még hatékonyabb összeolvadását alakítják ki, amelyek riasztó mértékben járulnak hozzá a társadalmi egyenlőtlenségekhez.

Ez az előzmény és elemzés mérhetetlenül fontos a terület számára. A nagy adatgyűjtés és -felhasználás nem újszerű és nem is kortárs, a nagy adatok történelmi felhasználása a gyarmati nemzetépítéshez, valamint a marginalizált és elnyomott csoportok felhasználása a hódítás, a kisajátítás és a szegregáció céljaival összhangban lévő tudás előállítására nem korlátozódott a múltira.

Elég időt szenteltünk-e oktatásunkból és kutatásainkból annak megértésére, hogyan tekintjük a történelmet ahhoz, hogy a gyakorlatban etikai kérdéseket tegyünk fel azzal kapcsolatban, hogy mit, hogyan és kinek teszünk? Hogyan segíthetne a szociális munkás mint adathasznosító és felügyelő elemzése abban, hogy tiszteletben tartsuk e történelem összetettségét és azt, hogy ez hogyan érvényesül a mai gyakorlatban.

Bibliográfia

- Agger, B. (1991). Kritikai elmélet, posztstrukturalizmus, posztmodernizmus: Szociológiai relevanciájuk. *Annual review of sociology*, 17 (1), 105-131.
- Brown, B., Chui, M., & Manyika, J. (2011). Készen áll a "nagy adatok" korszakára. *McKinsey Quarterly*, 4(1), 24-35.
- Boston városa (1866). Kézikönyv Boston város szegényfelügyelőinek használatára 1866. https://archive.org/stream/manualforuseofov00bost_0#page/n3/mode/2up.
- Crouch, C. (1987) "Objektivitás: A bürokraták mankója és ütőere/subjektivitás: The Sociological Quarterly, 28(1), pp. 105-18.
- Cruickshank, J. (2012). A pozitivizmus, a kritikai realizmus és a társadalmi konstruktivizmus pozicionálása az egészségügytudományokban: filozófiai orientáció. *Ápolási kutatás*, 19 (1), 71-82.
- Davenport, T. H., Barth, P., & Bean, R. (2012). Hogyan különböznek a nagy adatok. *MIT Sloan Management Review*, 54 (1), 43.
- Drew, B. (1856). *Narratives of Fugitive Slaves in Canada*. Dundurn.
- Durbin, J., Lin, E., Dewa, C. S., Collins, A., Finlayson, B., & Gallant, S. (2010). Az ellátási szükséglet értékelése az ontariói közös szükségletfelmérésben: A megbízhatóság értékelése. Zárójelentés.
- Eubanks, V. (2007). Népszerű technológia: az egyenlőtlenségek feltárása az információs gazdaságban. *Tudomány és közpolitika*, 34(2), 127-138.
- Fredric, F. (1863). *A rabszolgaság ötven éve*. <http://spartacus-educational.com/USASfredric.htm> An Act Respecting Immigration, (1910). Ottawa. Visszakeresve szeptember 4, 2018, from http://eco.canadiana.ca/view/oocihm.9_07184/2?r=0&s=1
- Gilliom, J. (2001). *A szegények felügyelői: Felügyelet, ellenállás és a magánélet határai*. University of Chicago Press.
- Hansan, J.E. (2013). Jótékonyági szerveződések (1877 - 1893). *Social Welfare History Project*. Retrieved May 3, 2017 from <http://socialwelfare.library.vcu.edu/eras/civil-war-reconstruction/charity-organization-societies-1877-1893/>
- Hawkesworth, M. (2006) "A tudomány és a politika ellentétes felfogása", in Yanow, D. és Schwartz-She, P. (szerk.), *Értelmezés és módszer: Sharpe: Empirical Research Methods and the Interpretive Turn*, Armonk, NY, M.E. Sharpe.
- [Joseph, A.J. \(2015\)](#). A titoloncolás és az erőszak összefolyása az igazságügyi mentális egészségügyi és bevándorlási rendszerekben. [Basingstoke: Palgrave-Macmillan](#).
- Kincheloe, J. L. (2008). *Tudás és kritikai pedagógia: Bevezetés* (1. kötet). Springer Science & Business Media.
- Kitchin, R. (2014). Big Data, új episztemológiák és paradigmaváltások. *Big Data & Society*, 1 (1), 2053951714528481.
- Maiter, S., & Joseph, A. J. (2016). A rasszizmus kutatása: Az arcszín, kihívások és lehetőségek. *British Journal of Social Work*, 47 (3), 755-772.

- Meriton, G. (1679) .A Guide for Constables, Churchwardens, Overseers of the Poor. London: London.
- Mignolo, W. (2002). A tudás geopolitikája és a gyarmati különbség. *The South Atlantic Quarterly*, 101(1), 57-96.
- Mignolo, W. D. (2009). Episztemikus engedetlenség, független gondolkodás és dekolonialista szabadság. *Elmélet, kultúra és társadalom*, 26(7-8), 159-181.
- Narayan, U. (2004). A feminista episztemológia projektje: Perspectives from a nonwestern feminist. *The feminist standpoint theory reader: Intellektuális és politikai viták*, 213-224.
- Newton, J. (1788). *Gondolatok az afrikai rabszolga-kereskedelemről*. J. Buckland; J. Johnson.
- O'Connell, A. (2016). Az egész életem online: Tájékoztatót beleegyezés, nagy adatok és dekolonialitás. *Interszekcionalitások: A Global Journal of Social Work Analysis, Research, Polity, and Practice*, 5 (1), 68-93.
- Philip, T.M., Olivares-Pasillas, M.C., & Rocha, J. (2016). Az adatokról való faji írástudás és a faji írástudássá válás: adatvizualizációk az osztályteremben, mint a faji-ideológiai mikroversenyek helyszíne. *Cognition and Instruction*, (34,4), 361-388.
- Prasad, P. (2005) *Critical Theory: Hegemony, Knowledge Production, and Communicative Action: Crafting Qualitative Research*, New York, M.E. Sharpe.
- Roski, J., Bo-Linn, G. W., & Andrews, T. A. (2014). Értékkeremtés az egészségügyben a nagy adatok révén: lehetőségek és szakpolitikai következmények. *Health Affairs*, 33(7), 1115-1122.
- Scheurich, J. J., & Young, M. D. (1997). Színező episztemológiák: Are our research epistemologies racially biased?. *Educational researcher*, 26 (4), 4-16.
- Smith, M. K. (2002) "Casework and the Charity Organization Society", *Az informális oktatás enciklopédiája*, www.infed.org/.
- de Sousa Santos, B. (2015). *A Dél episztemológiái: Igazság az episztemicid ellen*. Routledge.
- Tehera, A. K. (2010). A színes bőrűek és az élelmiszerbankok használatának megközelítése Toronto városában, Peel régióban és York régióban. *Master Program in Planning, Torontói Egyetem*.
- Wardell, M. L., & Fuhrman, E. R. (1981). Kontraszt és ideológiai hegemonia a szociológiai elméletben. *Sociological Quarterly*, 22(4), 479-493.
- Whalen, J. M. (1972). Szociális jólét New Brunswickban, 1784-1900. *Acadiensis*, 2 (1), 54-64.

A közösségi média kutatási etikájára vonatkozó rendelkezések

Andrea Zeffiro

Közösségi média és digitális demokrácia

Az elmúlt tíz évben a "közösségi média forradalma" kifejezés azt fejezte ki, hogy a globális polgárok miként használták fel a közösségi média platformokat arra, hogy a helyi és közösségi szintű elégedetlenséget szervezett politikai mozgalmakká alakítsák át. A mobil és hálózati kommunikációs technológiák új formái támogatták például az arab tavasz idején az egyiptomi és tunéziai felkeléseket (Zeynep és Wilson, 2012), és a közösségi médiaplatformok, mint például a Twitter és a Facebook, segítették a politikai elköteleződést és aktivizmust online és offline egyaránt az Occupy mozgalom, az Idle No More és a Black Lives Matter (Juris, 2012; Barker, 2016; Yarimar és Rosa, 2015) során. Ezekben a példákban a közösségi médiát arra használták, hogy megszervezzék és egyesítsék a szétszórt lakosságot, és lendületet adjanak bizonyos társadalmi és politikai kérdések köré. Sőt, ugyanezek a digitális eszközök és terek továbbra is fontos platformokat biztosítanak a hagyományosan marginalizált csoportok számára a kommunikációhoz és a közösségépítéshez (Jackson et al., 2017; Regan, 2017; Nyabola, 2018). Más szóval, a közösségi média továbbra is szerves részét képezi a digitális demokrácia előmozdításának.

Az utóbbi időben azonban tanúi lehettünk annak, hogy a közösségi média képes aláásni a digitális demokráciát. A Facebook és a Cambridge Analytica botránya óta eltelt egy évben, amely uralta a híreket és a kollektív lenyűgözöttséget, ma már többet, bár még mindig nem eleget tudunk arról, hogyan kereskedik a Facebook a fogyasztói adatokkal (Adams, 2018; Cadwalladr és Graham-Harris, 2018; Weaver, 2018). Más nagy technológiai vállalatokhoz hasonlóan a Facebook is az "átláthatóságot" hirdeti, hogy kifejezze elkötelezettségét belső gyakorlatának nyilvánosságra hozatala és a nyilvános ellenőrzés iránti nyitottsága iránt (Sonderby, 2018), ám ahelyett, hogy a fogyasztókat egyértelműen tájékoztatná arról, hogy milyen adatokat gyűjtenek és hogyan használják fel, inkább arra kérnek bennünket, hogy fogadjuk el a homályos és képlékeny szolgáltatási feltételeket. Amit a Facebook által átvészelt válságok átláthatóvá tettek, az az aszimmetrikus viszony azok között, akik az adatokat gyűjtik és elemzik, és azok között, akiket az adatgyűjtés célba vesz (boyd és Crawford, 2012; Gurumurthy és Nandini, 2016).

A felhasználók által generált adatok (helytelen) felhasználásának nyilvános vizsgálata nyomán az akadémiai kutatóközösségek továbbra is azzal küzdenek, hogy hogyan dolgozzanak a közösségi médiaadatokkal anélkül, hogy ugyanazokat a hatalmi egyensúlytalanságokat reprodukálnák, mint azok a szervezetek, amelyek végső soron ellenőrzik az adatokhoz való hozzáférést a kutatáshoz. A következőkben előzetes gondolatokat kínálok a közösségi média kutatásának néhány etikai összetettségéről és a három kapcsolatcsoport közötti mérlegelésről: egy kutató és egy közösségi médiaplatform, egy kutató és a kutatási etikai tanács (REB), valamint egy kutató és a kutatásban résztvevők. A hangsúly itt az akadémiai kutatási kontextusokra helyeződik, de a kutatók által tapasztalt etikai fejtörések ugyanahhoz a kérdéskörhöz kapcsolódnak, amelyek ténylegesen aláássák a digitális demokráciát.

Közösségi média és kutatási etika

A "humán kutatási etika" magában foglalja azokat a normákat és értékeket, amelyek az etikai megfontolásokat, például a "helyes" magatartást, protokollokat és gyakorlatokat keretezik az emberi alanyokat érintő kutatásokban. Különösen az akadémiai kutatással összefüggésben a kutatási etikai szakpolitikai dokumentumok azonosítják a kutatás tervezésével, koordinálásával és irányításával kapcsolatos etikai kérdéseket, és jelzik az ezekre a kérdésekre való reagálás gyakorlati és etikai megfontolásait (Government of Canada, 2014):

6) A kanadai egyetemeken a Kutatási Etikai Tanácsok (REB) felelősek az emberi résztvevőkkel kapcsolatos kutatások felülvizsgálatáért, valamint a résztvevők biztonságának és jólétének biztosításáért. Az intézmények és a kutatók számára az embereket érintő kutatások tervezésében, lebonyolításában és felülvizsgálati folyamatában irányadó elveket a *Három Tanács politikai nyilatkozata tartalmazza: Az embereken végzett kutatások etikai magatartása (TCPS 2). A szabályzat*, amely részben a vezető nemzetközi etikai normák, valamint a fegyelmi és szakmai magatartási kódexek alapján készült, az embereken végzett kutatások etikus magatartásának mércéjeként szolgál (Government of Canada, 2014: 4).

Az elmúlt évben megvizsgáltam az összes kanadai egyetem kutatási etikai dokumentumait, hogy értékeljem a kanadai tudományos kontextusban a közösségi médiaadatokkal való munka trendjeit, szabványait és normáit. Kutatásom azt mutatta, hogy kevés intézmény rendelkezik olyan etikai irányelvekkel, amelyek kifejezetten a közösségi média kutatására vonatkoznak, és azok a dokumentumok, amelyek a digitális adatgyűjtésre utalnak, az "internetes kutatás" fogalmával és a TCPS követelményeinek átirányításával teszik ezt. Kanadában egyre2. gyakoribbak a kutatási adatkezelési (RDM) tervek, amelyek felvázolják az adatkezelés és az adatkezelés protokolljait (Government of Canada, 2016 & 2018), amelyek semmiképpen sem felcserélhetők a kutatási etikával, hanem ezeket a gyakorlatokat a közösségi médiaadatokkal való munka etikai megfontolásaival kellene integrálni, mégpedig a kutatás kezdetétől, azaz az adatgyűjtést megelőzően.

Az iránymutatás hiánya a digitális adatpolitikában és -gyakorlatban tapasztalható szélesebb körű tendenciákat tükrözi. Ahogy Sandra Soo-Jin Lee kifejti, a "szakpolitikai vákuum irreális elvárásokat támasztott a meglévő felülvizsgálati struktúrákkal szemben az online platformokat jellemző változó társadalmi és kereskedelmi megállapodások kezelésére" (2017: 1). A kutatók előtt álló kihívások részben abból erednek, hogy a "humán kutatási etika" hagyományos normái és értékei a közösségi médiakutatásban az egyének, hálózatok és technikai rendszerek közötti kölcsönhatások összetettsége miatt feszültté váltak. Például a "tájékozott beleegyezés" bármilyen hagyományos értelmezését megkerülhetővé teszik a platformok szabályzataiban szereplő harmadik féltől való elzárkózások, és a részvétel megtagadását érvénytelenné teszik. Az etikai normák viszont értelmezésre szorulhatnak. Egyesek szerint ez ellensúlyozhatja az "etikai kúszás" miatti aggodalmakat, és megkérdőjelezheti azt a régóta fennálló tökéletlen modellt, amely minden kutatást a pozitivista, orvosbiológiai vizsgálati módokra tervezett kritériumok alapján értékeli (Bell, 2014; Dingwall, 2008; Feeley, 2007). Ugyanakkor egyértelmű iránymutatások hiányában a közösségi médiakutatás bizonyos formái intézményi felülvizsgálatra kötelezettek, míg mások nem, ami nem azt jelenti, hogy minden közösségi médiakutatásnak mentesülnie kellene az intézményi felülvizsgálat alól, hanem azt, hogy az ilyen következtetések a mentességet élvező kutatást pusztán a mentesség alapján "etikusnak" minősíthetik. Ezenkívül az iránymutatás hiánya arra ösztönözheti a kutatókat, hogy a közösségi médiaplatformok szolgáltatási feltételei a kutatás "szabályai" szerint járjanak el, de ezek a feltételek nem tisztázzák az etikus kutatás feltételeit, hanem inkább azt szabályozzák, hogy a kutató hogyan férhet hozzá az adatokhoz és hogyan használhatja fel azokat.

Közösségi média kutatás és tárgyalásos kapcsolatok

Ahelyett, hogy a közösségi médiakutatás "egyméretű modelljét" támogatnánk, vagy az etikai kihívásokat olyan problémaként fogalmazzuk meg, amelyet csak a politika és a protokoll tud megoldani, azt javaslom, hogy az etikai komplexitásokat olyan tárgyalásos kapcsolatokként közelítsük meg, amelyeket a kutatás teljes életciklusa során meg kell vitatni. Ily módon a közösségi médiakutatás etikai kérdéseiben való navigálás nem egyszerűen a REB felülvizsgálatán vagy a szakpolitikai dokumentumok módosításán keresztül történik, hanem a kapcsolatok három csoportja közötti folyamatos párbeszédként: a kutató és a közösségi médiaplatform, a kutató és a Kutatási Etikai Tanács (REB), valamint a kutató és a kutatás

részvevői között.

Kutató és platform

A "platform" kifejezés azokat a webalapú felületeket jelöli, amelyeken keresztül az egyének kapcsolatba léphetnek más emberekkel és megoszthatnak tartalmakat. A platformok nem egyszerűen semleges adatportálok, amelyeken keresztül a kutatók hozzáférhetnek az adathalmazokhoz. Sokkal inkább olyan adatkapuk, amelyek korlátokat hoznak létre és határozzák meg, hogy ki, milyen formában és milyen feltételek mellett férhet hozzá az adatokhoz (Plantin et al., 2018; Gillespie, 2003 & 2010). Ahogy Taina Buchner érvel, az adatgyűjtő eszközöket, például egy alkalmazásprogramozási interfészt (API) alkalmazó kutatóknak tudniuk kell, hogy ezek az eszközök hogyan gyűjtik össze és biztosítják a hozzáférést a platformok által tartalmazott adatokhoz és funkciókhoz, de az is a felelőségük, hogy megértsék, hogy egy látszólag semleges eszköz, mint egy API nem az adatok csatornája, hanem inkább egy "technika az általuk tartalmazott kapcsolatok szabályozására" (Bucher, 2013). Így ahelyett, hogy megkérdeznénk, hogy mik ezek az adatplatformok, a kutatóknak jobb, ha megkérdezzük, hogy mit csinálnak ezek a platformok. Mi lenne, ha a kutatóközösségek a közösségi médiaplatformokat nem egyszerűen a kutatási bizonyítékok forrásaként, hanem a kialakuló kutatási gyakorlatok és a tudástermelés építésében együttműködőként fognák fel? Ez arra kényszerítené a kutatókat, hogy mélyebben ássanak a platformok politikájába, mint a közösségi médiaadatokkal való munka feltétele? Az a döntés, hogy egy platformmal mint adatforrással és mint kutatási tárggyal dolgozunk, minket és a munkánkat belevonja abba, hogy ezek az entitások hogyan tartják fenn és hogyan fenyegetik a digitális demokráciát.

Kutató és REB

Az újonnan megjelenő számítástechnikai eszközök, módszerek és bizonyítékforrások, mint például a közösségi médiaadatok, megterhelik a hagyományos kutatási és etikai normák megértését, és a kutatóknak értelmezniük kell a 20th. század közepén írt etikai magatartási kódexeket, hogy irányítsák az adatok gyűjtését, elemzését és bemutatását a 21st. században (Williams et al., 2017: 1150). Egyrészt a közösségi média kutatási etikájának szakpolitikai hézaga lehetőséget nyújt a kutatóknak arra, hogy a közösségi média kutatására vonatkozó meglévő etikai protokollok értelmezésével szembesüljenek a fejlődő kutatási normák néhány kihívásával, és új mércét állítsanak fel a kutatás számára (Markham, 2018). Ugyanakkor azonban az intézményesített útmutatás és a szabványosított gyakorlat hiánya (Rooke, 2013) következetlen nézetekhez vezet az etikai kérdések kezelésével kapcsolatban (Shilton, 2016), miközben a meglévő protokollok új kutatási kontextusokra vonatkozó értelmezései a szélesebb körű etikai konvenciókat is elárulhatják. A közösségi médiakutatás szigorú gondolkodást igényel a kutatási folyamat minden részében meghozott döntéseink következményeiről, ahelyett, hogy feltételeznénk, hogy egy REB vagy egy platform feltételei vagy feltételei biztosítják a kutatás etikus elvégzését.

Kutató és résztvevők

"A "megosztás", ahogy Claire Birchall kifejti, "ma már nem tudatos és lelkiismeretes cselekedetként, hanem a kortárs adatsubjektivitás kulcsfontosságú összetevőjeként értelmezendő" (2016: 5).

Azok az online tevékenységek és gyakorlatok, amelyek látszólag a megosztás szabad akaratától vezéreltek, valójában a részvétel és a szabványosított gyakorlat előfeltételei. A közösségi média adatai nagyrészt olyan egyénekből származnak, akik a részvétel előfeltételeként kénytelenek "megosztani" az adatokat, és valószínűleg nincsenek teljesen tisztában azzal, hogy gondolataik, érzelmeik és megfigyeléseik hogyan kerültek

számszerűsítik, és viszont alkalmazzák a kutatók. Amint azt állítottam, a közösségi médiaadatokkal dolgozó kutatók kapcsolatba lépnek egy platformmal, és ezért részt vesznek ugyanannak a hatalmi egyensúlytalanságnak az állandósításában, mint ezek a szervezetek, nevezetesen azok között, akik adatokat gyűjtenek és elemeznek, és azok között, akiknek az adatok célpontjai. Alexis Shotwell tisztaságpolitikáról szóló munkája betekintést nyújt a relacionális politikájába, amelyben a cinkosság elismerése "a cselekvés kiindulópontjaként" szolgál (2016: 107). De ahelyett, hogy egyszerűen beletörödnénk a cinkosságba, mint a közösségi médiakutatás következményébe, vagy a REB jóváhagyását keresnénk az etikai tisztaságra való törekvésné, lehetővé teheti-e számunkra a tapasztalat, hogy felismerjük azokat a módokat, amelyekkel kutatásunk révén cinkossá válunk néhány olyan kérdésben, amelyek hatékonyan aláássák a digitális demokráciát, hogy azonosítsuk a kortárs adatparadigmák korlátait és elfogultságait?

Következtetés

Az általam itt felvázolt provokációk csatlakoznak a meglévő erőfeszítésekhez, amelyek arra ösztönzik a kutatóközösségeket, hogy (újra) fontolják meg etikai kötelezettségeiket a kutatási etikai normák és konvenciók (Townsend and Wallace, 2015; Shilton, 2016; Taylor and Pagliari, 2017; Tiidenberg, 2018) kihívásainak fényében. A kutatók fontos szerepet játszhatnak az adatokkal, a polgárokkal és a demokráciával kapcsolatos néhány nagyobb ellentmondás közvetítésében, és vezető szerepet vállalhatnak a fejlődő közösségi média kutatási etikára vonatkozó kutatási módszerek és gyakorlatok kidolgozásában, amelyek arra törekszenek, hogy új etikai mércéket állítsanak fel az akadémiai kutatás számára, ugyanakkor alternatív adatközelítési módokat és paradigmákat is létrehozhatnak, amelyek fenntartják a digitális demokráciát.

Bibliográfia

- Adams, Richard. 2018. "A Cambridge-i Egyetem bizonyítékokat kér a Facebooktól az akadémikus szerepéről". *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/20/cambridge-university-asks-facebook-for-evidence-about-about-role-of-academic-alex-kogan> (Hozzáférés: 20191., február).
- Barker, Adam J. "2015.'A feltámadás közvetlen aktusa, a szuverenitás közvetlen aktusa': Reflections on Idle No More, Indigenous Activism, and Canadian Settler Colonialism (Gondolatok a téltlenségről, az őslakos aktivizmusról és a kanadai telepes gyarmatosításról)". *Globalizations* 12 (1): 43-65.
- Bell, Kirsten. 2014. "Ellenállva a komensurabilitásnak: A tájékozott beleegyezés mint antropológiai erény ellen". *American Anthropologist*, 116(3): 511-522.
- Birchall, Clare. 2016. "Shareveillance: A szubjektivitás a nyílt és zárt adatok között." *Big Data & Society* 3(2): 1-12. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2053951716663965>.
- Bonilla, Yarimar és Jonathan Rosa. 2015. #ferguson: Digitális tiltakozás, hashtag-etnográfia és a közösségi média faji politikája az Egyesült Államokban. *American Ethnologist* 42(1): 4-17.
- Boyd, Dana és Kate Crawford. 2012. "Kritikus kérdések a nagy adatokhoz". *Információ, kommunikáció és társadalom* 15(5): 662-79.
- Bucher, Taina. 2013. "Az intenzív érzés tárgyai: A Twitter API esete." *Computational Culture* 3. <http://computationalculture.net/objects-of-intense-feeling-the-case-of-the-twitter-api/>. (Hozzáférés: 20191., február).
- Cadwalladr, Carole és Emma Graham-Harrison. 2018. "Revealed: 50 Facebook profilok millióját gyűjtötték össze a Cambridge Analytica számára a jelentős adatszegésben." *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election> (Hozzáférés: 20191., február).
- Dingwall, Robert. 2008. "Az etikai szabályozás elleni etikai érvek a bölcsészettudományi és társadalomtudományi kutatásban". *Huszonegyedik századi társadalom* 3(1): 1-12.
- Feeley, Malcom M. "2007. Törvényesség, társadalmi kutatás és az intézményi felülvizsgálati bizottságok kihívása". *Law & Society Review* 41: 757-776.
- Gillespie, Tarleton. 2003. "The Stories That Tools Tell." In *Új média: Tézisek a konvergenciamediaról és a digitális reprodukcióról*, szerk. John Caldwell és Anna Everett. New York: Routledge, 107-123. o.

Gillespie, Tarleton. 2010. "A "platformok" politikája". *New Media & Society* 12(3): 347-364.

- Kanada kormánya. 2014. *Háromoldalú politikai nyilatkozat: Ethical Conduct for Research Involving Humans*. http://www.pre.ethics.gc.ca/pdf/eng/tcps2-2014/TCPS_2_FINAL_Web.pdf (Hozzáférés 20191., február).
- Kanada kormánya. 2016. "Tri-Agency Statement of Principles on Digital Data Management." http://www.science.gc.ca/eic/site/063.nsf/eng/h_83F7624E.html (Hozzáférés 20191., február).
- Kanada kormánya. 2018. "DRAFT: Tri-agency Research Data Management Policy for Consultation." http://www.science.gc.ca/eic/site/063.nsf/eng/h_97610.html (Hozzáférés 20191., február).
- Gurumurthy, Anita és Nandini Chami. 2016. "Adatok: A feminizmus új négybetűs szava". *GenderIT.org*. <https://www.genderit.org/articles/data-new-four-letter-word-feminism> (Hozzáférés 20191., február).
- Jackson, Sarah J., Moya Bailey és Brooke Foucault Welles. 2018. "#GirlsLikeUs: Trans Advocacy and Community Building Online". *New Media & Society*, 20(5): 1868-1888.
- Juris, Jeffrey S. "2012. Reflections on #Occupy Everywhere: A közösségi média, a nyilvános tér és az összefogás új logikái." *American Ethnologist*, 29(2): 259-279.
- Lee, Sandra Soo-Jin. 2017. "'A barátok' tanulmányozása: A közösségi média kutatási platformként való használatának etikája." *The American Journal of Bioethics* 17(3): 1-2.
- Markham, Annette. 2018. "Utószó: Az etika mint hatás - A hibaelkerülés és a fogalomvezérelt modellekről a jövőorientált megközelítésre való áttérés". *Social Media + Society*: 1-11. <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2056305118784504> (Hozzáférés 20191., február).
- Nyabola, Nanjala. 2018. *Digitális demokrácia, analóg politika: Hogyan alakítja át az internet korszaka Kenyát*. London: London: Zed Books.
- Plantin, Jean-Christophe, Carl Lagoze és Paul N. Edwards. 2018. "A tudományos infrastruktúra újraintegrálása: Az adatmegosztó platformok kétértelmű szerepe". *Big Data & Society*: 1-14. <https://doi.org/10.1177/2053951718756683> (Hozzáférés 20191., február).
- Regan, Kira A. 2017. "Társadalmilag marginalizált fiatalok tapasztalatai a közösségi médiával és annak hatása a kapcsolataikra". MA szakdolgozat. University of Western Ontario. <https://ir.lib.uwo.ca/etd/4476> (Hozzáférés 20191., február).
- Rooke, Barry. 2013. "Az internetes kutatás etikájának négy pillére a Web 2.0-val". *Journal of Academic Ethics*, 11(4): 265-268.
- Shilton, Katie. 2016. "Emerging Ethics Norms in Social Media Research" (Új etikai normák a közösségi média kutatásában). *Big Data Ethics*. <https://bigdata.fpf.org/papers/emerging-ethics-norms-in-social-media-research/> (Hozzáférés 20191., február).
- Shotwell, Alexis. 2016. *A tisztaság ellen: Ethically Living Ethically in Compromised Times*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Sonderby, Chris. 2018. "Az átláthatóság iránti elkötelezettségünk megerősítése". *Facebook Newsroom*. <https://newsroom.fb.com/news/2018/05/transparency-report-h2-2017/> (Hozzáférés: 20191., február).
- Taylor, Joanna és Claudia Pagliari. 2017. "A közösségi média adatainak bányászata: Hogyan kezelik a kutatás szponzorai és a kutatók az etikai kihívásokat?" *Research Ethics* 14(2): 1-39.
- Tiidenberg, Katrin. 2018. "Etika a digitális kutatásban." In *The SAGE handbook of qualitative data collection*, szerk. Uwe Flick. London: SAGE Publications, p. 466-481.
- Townsend, Leanne és Claire Wallace. 2015. "Social Media Research: A Guide to Ethics." University of Aberdeen. https://www.gla.ac.uk/media/media_487729_en.pdf (Hozzáférés 20191., február).
- Tufekci, Zeynep és Christopher Wilson. 2012. "A közösségi média és a politikai tiltakozásban való részvételre vonatkozó döntés: Megfigyelések a Tahrir térről." *Journal of Communication* 62(2): 363-379.
- Weaver, Matthew. 2018. "Facebook-botrány: Akadémikus, aki adatokat bányászott". *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/21/facebook-row-i-am-being-used-as-scapegoat-says-academic-aleksandr-kogan-cambridge-analytica> (Accessed February 2019)1.
- Williams, Matthew L., Pete Burnap és Luke Sloan. 2017. "Towards an Ethical Framework for Publishing Twitter Data in Social Research: A felhasználók nézetének, az online kontextusnak és az algoritmikus becslésnek a figyelembevételé". *Sociology* 51(6): 1149-1168.

Platformkormányzás és az intelligens város: Az állampolgárság vizsgálata az Alphabet 'Sidewalk Toronto' című műsorában

Angela Orasch, McMaster Egyetem

Bevezetés

2017-ben a Google anyavállalata, az Alphabet bejelentette, hogy a "Sidewalk Toronto" elnevezésű városnegyedekét kívánja felépíteni Toronto vízpartján, amely "mindenütt jelenlévő összeköttetést, közösségi hálózatokat, érzékelést, gépi tanulást és mesterséges intelligenciát, valamint új tervezési és gyártási technológiákat" tartalmazna, hogy "forradalmat idézzen elő a városi életben" ("Reimagining Cities from the Internet Up", 2019). Ez a projekt a Sidewalk Labs szélesebb körű projektjeivel együtt az Alphabet előretörését jelenti az intelligens városok piacán. Ennek részeként a Sidewalk Labs a közelmúltban bemutatta a "Replica" nevű programot, amely a mobil helymeghatározási adatok felhasználásával "átfogó portrét fest arról, hogyan, mikor és miért közlekednek az emberek a városi területeken (Bowden 2018). Ezek a beavatkozások a városi áramlások és folyamatok egyfajta mindenre kiterjedő elemzését jelentik, amely az adatokat és a technológiát veszi figyelembe az önkormányzati irányításban.

Felmerültek az adatok ellenőrzése és a magánélet védelme körüli aggályok (Van Zoonen 2016). Ez a tanulmány ezeket az aggodalmakat visszahangozza, ugyanakkor a demokráciával és az állampolgársággal kapcsolatos kérdések felvetésével tovább problematizálja a Sidewalk Labs projektet. Nick Srnicek *Platform Capitalism* (2017) című munkáját kölcsönözve a Sidewalk Toronto a platformkormányzás példájának tekinthető. Ez egy olyan tér, amelyen belül a privilegizált szereplőket arra ösztönzik, hogy adatokat gyűjtsenek és használjanak fel a városirányítási kérdésekbe való beavatkozásra, valójában megtagadva az egyén demokratikus szubjektivitását, és az egyéni polgárt az összesített adatok elemzésével helyettesítve. A *platformkormányzás* gondolata két, egymással összefüggő, ebben az esetben felmerülő kérdésre világít rá: a vállalat kiemelkedő szerepére a platform megvalósításában, valamint a szubjektivitás újragondolására, amely a kormányzási technológia révén jön létre.

Ez a tanulmány az Alphabet Sidewalk Toronto nevű vállalatának vizsgálatával kezdi meg a platformok irányításának elméletét. A tanulmány egy lehetséges ontológiai kihívással zárul, amely arra készíti a kormányzással foglalkozó tudósokat, hogy újragondolják a "nyilvánosság", a "polgár", a "demokrácia", az "ügynökség", a "legitimitás" és a "felelősség" elméleti fogalmait.

A digitális kormányzás elméletei

Benjamin Bratton (2016) olyan elméletet fogalmazott meg, amely a technológiai hatásoknak az emberi népeiségre és a politikára gyakorolt sokrétűségét tárgyalja. *A The Stack* (2016) című könyvében az állam-társadalom kapcsolatokban a technológia által előidézett, kialakulóban lévő elmozdulások több típusát azonosította. Azt állítja, hogy a kortárs technológiai kormányzás sok tekintetben az információk rögzítésén és az ezekre az információkra adott különböző programozott válaszokon keresztül zajlik. Ily módon "az állam egy gép armatúráját veszi fel, mert a gép, A Stack, már átvette az állam szerepeit és regiszterét" (Bratton 2016). Az okos város sok szempontból konkrét és világos és példa arra, hogy a technológiák milyen módon vesznek át fontos döntéshozatali tevékenységeket.

A közigazgatási és közpolitikai szakirodalom részletesen foglalkozik a digitális eszközöknek a közigazgatási gyakorlatba való integrálásával. Néhány évtizeddel ezelőtt a New Public Management olyan közigazgatási formát vezetett be, amely (többek között) a közszolgáltatások nyújtásában a privatizált közbeszerzésen keresztül nagyobb hatékonyságra törekedett. A New Public Management kritikussai

alaposan feltárták ezeket a negatív hatásokat (Denhardt, J.N. és Denhardt, R., 2015). Dunleavy, Margetts, Bastow és Tinkler (2006) szerint az NPM már túl van fénykorán, de alapvető működési elvei megmaradtak, még akkor is, ha a közigazgatás irányítási irányát új vezető elméletek vezérlik. Értékelésük szerint a digitális korszak kormányzása az NPM helyébe egy olyan digitálisan vezérelt kormányzási struktúrával lépett, amely lehetővé teszi a polgárok és a közszolgálat közötti nagyobb mértékű közvetítést, valamint a közsféra szerveinek nagyobb mértékű integrációját, azonban óvatos optimizmust tanúsítanak, tekintettel arra a környezetre, amelyben a digitális korszak kormányzása kialakult. Ez az óvatos optimizmus indokolt, tekintettel arra, hogy az elmúlt évtizedben a vállalatoknak a közszolgáltatások digitális működtetésébe való bevonása milyen hatással volt rájuk. Helyi szinten úgy tűnik, hogy a technológiai szolgáltatóknak egyre nagyobb mértékben van lehetőségük a digitális szolgáltatások irányítására és ellenőrzésére, és úgy tűnik, hogy ez a paradigma az intelligens városok révén akut szakaszába lép.

Az internetes média növekvő hatósugarával a kormányzással és a nyilvánossággal kapcsolatos alapvető kérdések az online világba kerültek. A magánélet, a szellemi tulajdon és a vállalati monopólium ellenőrzésének kérdései bonyolítják, hogy az online kommunikációs oldalak "nyilvános térnek" tekinthetők-e vagy sem. Boyd (2007) ezt a komplexitást vizsgálta, és "hálózatos nyilvánosságként" írta le. A hálózatba kapcsolt nyilvánosság abban különbözik a dichotomikus köz-magán felosztástól, hogy figyelmet fordít a technológiai hálózatokhoz kötődő "interakciók közvetített jellegére" (Boyd 2008, 125. o.). A közösségi médiaoldalak, különösen a Facebook, ebbe a hálózatos tartományba tartoznak, nem "prototipikusan sem "privát", sem nyilvánvalóan "nyilvános"", a "nyitott" és a "zárt" közötti "határterületen" helyezkednek el (Burkell et al. 2014, 975). Ez a köz/magán megkülönböztetés ezeket a kérdéseket a kormányzáselemeléssel való párbeszédbe hozza, és további elméletalkotásra készítet arról, hogy a digitális technológiai platformok hogyan hatnak a demokráciára és az állampolgárságra.

Platformok mint kormányzás

Toronto városának és Waterfront Torontónak a projekt megvalósításában játszott szerepét számos kritika érte. A projektet titokzatosságba burkolták, és kevés vagy semmilyen részletet nem hoztak nyilvánosságra (Levinson-King, 2018). Amit nyilvánosságra hoztak, az elmagyarázza, hogy a Sidewalk Toronto "hatszögletű, moduláris járdalapokkal fog rendelkezni, amelyek elolvadhatnak a jégtől és megváltoztathatják a színüket, hogy megváltoztassák a forgalom áramlását", míg "a gyalogosok az ókori Görögország találkozóhelyei által inspirált dinamikus, változó terekben fognak vásárolni és elvegyülni". Ezek az időjárás-szabályozó technológia és a mindenütt jelenlévő érzékelők mellett léteznek majd, amelyek valószínűleg adatokat gyűjtenek a téren belüli minden mozgásról (Boisvert, 2018).

A kormányzás számos elmélete hasznos betekintést nyújt az intelligens városba, engem azonban az érdekel, hogy egy konkrét digitális terület, ahogyan az az intelligens városon keresztül kifejeződik, hogyan egészíti ki ezeket a megközelítéseket. Srnicek (2017) a platformokat "olyan digitális infrastruktúrákként írja le, amelyek lehetővé teszik két vagy több csoport interakcióját", olyan "közvetítőként pozicionálva magukat, amelyek különböző felhasználókat hoznak össze: vásárlókat, hirdetőket, szolgáltatókat, termelőket, beszállítókat, sőt fizikai tárgyakat is". Az ilyen platformokhoz egy sor "eszköz" is tartozik, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy "saját termékeket építsenek" (58). Az ilyen platformokra példaként olyan nagy kommunikációs vállalatok szolgálnak, mint a Google, az Apple, a Facebook és az Amazon, de kisebb variációkban is léteznek.

Srnicek *Platform Capitalism* (2017) című könyvének egyik legfontosabb felismerése a digitálisan vezérelt kapitalista konfigurációknak mint a termelés és fogyasztás újszerű helyszíneinek elemzése, amelyek a hatalmas mennyiségű adat birtoklása, valamint a platformon való részvétel belépési és kilépési pontjai révén fokozzák az egyenlőtlen

osztálydinamikát (52). Bár elemzése a magán- vagy félig magánvállalatokra összpontosít, úgy vélem, hogy hasonló elemzés hasznos lehet a

az intelligens városok platformjai felé való elmozdulás a helyi kormányzási kontextusban. A platform politikai gazdaságtana hozzájárul annak megértéséhez, hogy miként alakulnak ki és működnek az intelligens városi platformok, kiegészítve a hálózati kormányzás és a digitális kormányzás elméletét.

Az intelligens város sok szempontból egy platform - egy felhőalapú digitális infrastruktúra, amely egy integrált adatgyűjtő és felügyeleti hálózathoz kapcsolódik. A Sidewalk "az ókori Görögország találkozóhelyeire" való hivatkozása arról beszél, hogy a platformok által informált városi tér mit problematizál a demokratikus terek számára. Ezek a platformok a "nyilvánosság" demokratikus fogalmának a platformszolgáltató munkájába való áthelyezésében érdekeltek, ahol a kollektivizált és a "szabad" közterek közötti határokat megkérdőjelezzik, ha nem is törlik el.

A vállalati kapcsolat talán a legkiemelkedőbb a platformkormányzás elméletének megvalósítása szempontjából, mivel a szolgáltatások, a területrendezés, a lakhatás és a közterületek biztosításának helyi kormányzási szféráját az Alphabet által kínált digitális platformra helyezi. Vitatható, hogy a tartomány és az önkormányzat *de jure* még mindig rendelkezik ezekkel a kérdésekkel kapcsolatos hatalommal, de az Alphabet sok tekintetben *de facto* irányítást gyakorolna. Ez az ellenőrzés újradefiniálja az önkormányzat és a város lakói közötti kapcsolatot, mivel egy harmadik fél vállalatot tesz ezen áruk és szolgáltatások kizárólagos szállítójává.

Az intelligens városok platformjai az alkalmazások és az eredeti platform kiegészítéseinek létrehozásával ösztönzik a részvételt, azonban a platformszolgáltatók célja, hogy monopolhelyzetbe kerüljenek saját területükön (Srniczek 2017, 135). Így, bár az egyének vagy vállalatok képesek digitális vagy infrastrukturális megoldásokat "hozzáadni" az intelligens városhoz, mégis a monopolstruktúrához kötöttek maradtak. A Sidewalk Toronto, a platformirányítási modellen keresztül értelmezve, megmagyarázza az Alphabet monopolizálását, amely megkérdőjelezi a be- és kilépési utakat. A Sidewalk Toronto térbe csak az intelligens városi alkalmazások fogyasztójaként vagy gyártójaként lehet belépni vagy onnan kilépni - a lakosok kapcsolata a lakókörnyezetükkel, valamint a helyi közbeszéd útjai ténylegesen korporatizálódnak.

Srniczek a munka marxista definícióját használva kifejti, hogy a felhasználók által online létrehozott érték többletértéket teremt a vállalati szolgáltató számára, és ezért egy osztályalapú kapcsolatot hoz létre (69). A Sidewalk Toronto kontextusában hasonló dinamika játszódhat le. A Sidewalk térben gyűjtött emberi mozgások és adatok pénzzé válnak kutatási és fejlesztési célokra, valamint vállalati haszonszerzésre. Az Alphabet által levezetett kormányzás tehát a demokratikus állampolgárság lecsupaszított értelmezése lesz, amely pusztán a városi térbeliség hatékony működésére reagál, a fogyasztó-termelő kapcsolat és a munkaérték ellopása révén újraértelmezve.

Következtetés

A platformkormányzás egy olyan megközelítést tesz fel, ahol a platform gondolatával elkezdhetjük elméletileg megalapozni az intelligens városok kormányzási struktúráit. A platform a különböző csoportok és egyének találkozási pontjaként működik, ahol a városi szolgáltatásnyújtás és kormányzás teljesítménye révén a különböző csoportok és egyének hozzáférhetnek a szolgáltatásokhoz és kényelmi szolgáltatásokhoz, "felépíthetik saját termékeiket, szolgáltatásaikat és piactereiket" (Srniczek 2017). Ezeket a találkozásokat azonban a vállalati szolgáltató közvetíti, és kihívás elé állítja az egyén képességét, hogy "kívül" létezzen a határain.

Ez az intelligens városmodell, ahogyan azt a Sidewalk Toronto példája mutatja, ontológiai kihívást jelent a kormányzás elméletei számára. A technológia és az adatok szerepe az intelligens városok döntéshozatali struktúrájában megerősíti a számszerűsített kormányzás

egy olyan formáját, amely az intelligens várostervezésen keresztül alakul ki.

olyan terek totalizált létrehozása, amelyek nyilvánosak, de beágyazódnak egy vállalati platformszolgáltatóba. Ez az ontológiai kihívás arra kényszeríti a kormányzással foglalkozó tudósokat, hogy újragondolják a cselekvőképesség elméleti koncepcióit, ha a kormányzás struktúrája a vállalati platformokon belül jön létre és működik.

Bibliográfia

- Boisvert, Nick. "A Sidewalk Labs bemutatta merész elképzelését a Quayside-ról. Csak azt ne kérdezd, hogyan fog megépülni" augusztus CBC19,2018 <https://www.cbc.ca/news/canada/toronto/sidewalk-labs-master-plan-1.4789279> <https://www.cbc.ca/news/canada/toronto/sidewalk-labs-master-plan-1.4789279>
- Bowden, Nick, "2018.Bemutatkozik a Replica, egy új generációs várostervezési eszköz" Medium, április6,2018. <https://medium.com/sidewalk-talk/introducing-replica-a-next-generation-urban-planning-tool-1b742522e9e>
- Boyd, Danah. 2008. "Miért a fiatalok közösségi oldalai: A hálózati nyilvánosság szerepe a Tizenévesek szociális élete." Ifjúság, identitás és digitális média. Szerkesztette David Buckingham. The John D. and Catherine
T. MacArthur Foundation Series on Digital Media and Learning. Cambridge, MA: The MIT Press. 119-142.
- Bratton, Benjamin H. *A 2016.verem: A szoftverekről és a szuverenitásról*. MIT press.
- Burkell, Jacquelyn, Alexandre Fortier, Lorraine (Lola) Yeung Cheryl Wong, és Jennifer Lynn Simpson. 2014. "Facebook: Facebook: nyilvános tér vagy magánterület?". *Information, Communication & Society (Információ, kommunikáció és társadalom)* no17,. 8: 974- 985.
- Denhardt, Janet V. és Robert B. Denhardt. 2015. *Az új közszolgálat: Szolgálat, nem irányítás*. Routledge.
- Dunleavy, Patrick, Helen Margetts, Simon Bastow és Jane Tinkler. 2006. "Új nyilvános az irányítás halott - éljen a digitális korszak kormányzása." *Journal of public administration research and theory* no16,. 3: 467-494.
- Levinson-King, Robin. "Google's 'secret' smart city on Toronto's waterfront sparks row" 23március, BBC2018. News. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-43493936>.
- Gray, Jeff. "Talks between Google's Sidewalk Labs and Waterfront Toronto months behind schedule" May *Globe3*,2018. *and Mail*. <https://www.theglobeandmail.com/canada/toronto/article-stall-in-talks-between-googles-sidewalk-labs-waterfront-toronto/>
- "A városok újragondolása az internetről", 2019. *Sidewalk Labs*. <https://www.sidewalklabs.com/blog/reimagining-cities-from-the-internet-up/>
- Srnicek, Nick. 2017. *Platformkapitalizmus*. John Wiley & Sons.
- Van Zoonen, Liesbet. 2016. "Adatvédelmi aggályok az intelligens városokban." *Government Information Quarterly* no33,. 3: 472- 480.